

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Кафедра парламентаризму
Наукова школа вітчизняного парламентаризму
ГО «Академія парламентаризму»

ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: ВИКЛИКИ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ

Матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня ГІДНОСТІ та СВОБОДИ УКРАЇНИ

(Київ, 21 листопада 2023 р.)

За загальною редакцією
Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської

КИЇВ
2023

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 5 від 6 грудня 2023 р.)

Вітчизняний парламентаризм: виклики в сучасному геополітичному вимірі: матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу (Київ, 21 лист. 2023 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. А. Гошовської. Київ : Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2023. 129 с.

До видання ввійшли матеріали учасників щорічного Всеукраїнського круглого столу за такими тематичними напрямками: Гідність і Свобода як цінності державотворення; Україна в нових геополітичних умовах; парламентаризм і повоєнне відновлення України; національний вимір парламентаризму; українська соціогуманітаристика воєнної доби.

Збірник розрахований на наукових, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти і наукових установ, студентів, аспірантів і докторантів, практиків та інших заінтересованих осіб.

УДК 328:327](477)(06)

Матеріали друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.

Відповідальність за фактичні помилки, достовірність і точність інформації, автентичність цитат, плагіат, правильність фактів та посилань несуть автори.

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНІ СЛОВА	5
ВИСТУПИ	9
ВІКТОРІЯ БАБАНІНА. ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ	11
ВАДИМ БАЛІНСЬКИЙ. БАГАТОРІВНЕВЕ ВРЯДУВАННЯ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ	13
ВІКТОРІЯ БАСС. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСОБІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ	15
ПРИНА БЄДНОВА. ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОЗВИНЕНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	18
ВАЛЕРІЯ БОГДАНОВА. РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ В ЄВРОПІ	21
КИРИЛО БОДЮЛ. РОЗКРИТТЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ	24
ЮРІЙ ВОЙТЕНКО. ЗМАГАННЯ ПАРЛАМЕНТУ ТА ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ ЗА ЛІДЕРСТВО В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ (1991–2004 РР.)	26
НАТАЛІЯ ГОНЧАРУК. МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ	28
ВАЛЕНТИНА ГОШОВСЬКА. ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ	31
ЛІЛІЯ ГРИГОРОВИЧ. ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: ВИКЛИКИ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ	33
ЛІДІЯ ДАНИЛЕНКО. ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ	35
ЄВГЕН ДАНИЛОВ. ПРОВІДНА РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ В ПОДОЛАННІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	38
МАКСИМ ДЕГТЯРЕНКО. РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В МІСЦЕВИХ ОРГАНАХ ВЛАДИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ	40
ВІРА ДЕМ'ЯНЕНКО. ВПЛИВ РАДЯНСЬКИХ ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПРОЦЕСИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	43
ВІТАЛІЙ ДЕНИСЮК. МЕХАНІЗМИ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ	45
ВОЛОДИМИР ДЗЕГА. ОРГАНІЗАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ	47
ЄЛИЗАВЕТА ДОБРИКОВА. КОСМОПОЛІТИЗМ ЯК ОСНОВА МАЙБУТНЬОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ	50
ВІКТОРІЯ ДУША. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН	52
ВІТАЛІЯ ЄЖИК. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ	54
СЕРГІЙ ЗАВАДКО. ДО ПИТАННЯ ПРО РЕФОРМУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ І ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ КРАЇНИ	56
ОЛЕКСАНДР КАРПЕНКО. СПІВПРАЦЯ З МІЖНАРОДНИМИ ПАРТНЕРАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ: ОГЛЯД ЗУСИЛЬ ПАРЛАМЕНТУ В УСТАНОВЛЕННІ ТА ПІДТРИМАННІ СПІВПРАЦІ З МІЖНАРОДНИМИ ПАРТНЕРАМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ	58
ВЛАДИСЛАВА КВАШЕНКО. СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ: ІМІДЖ КАНДИДАТІВ У ВИБОРЧИХ КАМΠΑНІЯХ 2010–2020-Х РОКІВ В УКРАЇНІ	60

ЮРІЙ КІСЄЛЬ. ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕПУТАТСЬКИЙ КОРПУС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЯК АКТОРА СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ	63
ПАВЛО КОНОНЕНКО. ПРОБЛЕМАТИКА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ	65
ЛЕСЯ КОЦУР. СВОБОДА СЛОВА І ВІЛЬНІ МЕДІА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СЬОГОДЕННЯ	67
ПАВЛО КРИВОБОК. ВСЕНАРОДНІ ЗБОРИ УКРАЇНИ ТА ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ – СПАДКОВІСТЬ І ТРАДИЦІЙНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА	70
ОЛЕКСІЙ КУЗНЄЦОВ. ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	72
ЯРОСЛАВ ЛИСКО. СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ	75
ВІКТОРІЯ ЛИТВИН. КОРУПЦІЯ ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	78
КАТЕРИНА ЛОТОЦЬКА. НАРОДОВЛАДДЯ ЯК КЛЮЧОВА ВИМОГА РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ У ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ ВЕСТЕРНІЗАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	81
НАДІЯ МАКСІМЕНЦЕВА. ЛЕГІТИМАЦІЯ ВИБОРНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	83
ДМИТРО МАЛЕЦЬ. ПРОБЛЕМАТИКА СТАНОВЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ	86
ОЛЕНА МУСІЄНКО. УТВЕРДЖЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТІЇ – НЕОБХІДНА УМОВА ПЕРЕМОЖНОГО МИРУ	88
КАТЕРИНА ОЛЕЩЕНКО. ВИКЛИКИ ВІТЧИЗНЯНОМУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ	90
ОЛЬГА ПАНЧЕНКО. РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ	92
ДМИТРО ПІРКЛ. ГІДНІСТЬ ТА САМОСВІДОМІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ	95
МИХАЙЛО ПРЕДКО. ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА ЯК ЧИННИК ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	97
ТЕТЯНА ПРЯДКО. ДИСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ПОПУЛІСТІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАРЛАМЕНТУ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ	99
ІГОР РЕЙТЕРОВИЧ. ПРЕДСТАВНИЦЬКА ВЛАДА В ДОБУ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ	101
ОЛЕКСАНДРА ТЕРЕБУН. ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	103
ЮРІЙ ТУКАЛЕНКО. УКРАЇНА В НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ УМОВАХ	106
VYACHESLAV SHARYI, LARYSA SAMOILENKO, OLEKSANDR SUPRIAGA. ENSURING MECHANISM OF UKRAINE’S ECONOMIC SECURITY	108
ВІТАЛІЙ ШИМУШОВСЬКИЙ. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПРИВАТНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ	113
ВАЛЕРІЯ ШИРЯЄВА. ВИКЛИКИ ПОСТКОНФЛІКТНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ	116
ПРИНА ШПИЛЬОВА. РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ	118
РОСТИСЛАВ ЯКОВЕНКО. ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА: ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	120
РЕЗОЛЮЦІЯ	122
ПРОГРАМА	123

ВІТАЛЬНІ СЛОВА

Володимир БУГРОВ,
ректор КНУ імені Тараса Шевченка

Юрій КІСЄЛЬ,
народний депутат України ІХ скликання, Голова Комітету з питань транспорту та інфраструктури, член ГО «Академія парламентаризму»

Віталій ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ,
народний депутат України ІХ скликання від мажоритарного округу Черкаської області

Роман СУЩЕНКО,
заступник голови Черкаської обласної ради

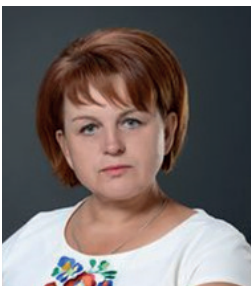
Ірина ГРИЦАЙ,
заступниця начальника Дніпровської ОВА

Надія ГОЛДА,
начальник відділу освіти виконавчого комітету Канівської міської ради

Тетяна РЕНЬКАС,
депутат міської ради міста Канів,

Валентина КОВАЛЕНКО,
директорка Шевченківського національного заповідника, м. Канів

Лариса КОМАХА,
директорка ННІ ПУДС КНУ імені Тараса Шевченка,
доктор філософських наук, професор

Шановні колеги! Шановні присутні!

21 листопада 2023 року щорічний Всеукраїнський круглий стіл до Дня ГІДНОСТІ та СВОБОДИ УКРАЇНИ відбувається у форматі телемосту «Наука – практика – освіта» на тему: *«Вітчизняний парламентаризм: виклики в сучасному геополітичному вимірі»*.

Дозвольте розпочати щорічний Всеукраїнський круглий стіл «Вітчизняний парламентаризм: виклики в сучасному геополітичному вимірі» до Дня Гідності та Свободи, який проводиться єдиною в Україні кафедрою парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка спільно з Громадською організацією «Академія парламентаризму».

Шановне товариство!

Символічно, що наша кафедра парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка в такий важливий для кожного українця день обрала місцем проведення заходу місто Канів, Тарасову гору, музей Великого Кобзаря.

У важкий для України час ми єднаємось із Духом і Словом Тараса Шевченка. І тому потужним лейтмотивом заходу є слова Кобзаря:

«І на оновленій землі врага не буде, супостата, а буде син, і буде мати, і будуть люде на землі».

День Гідності та Свободи – це знакове свято, під час якого ми вшановуємо пам'ять про людей, які стали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини та громадянина, національних інтересів України та її європейського вибору.

Сьогодні цей день сприймається по-особливому, адже **гідність та свобода** – це дві найбільші цінності українців, які залишаються незмінними на шляху до нашої Перемоги та є, без перебільшення, ключовою ознакою нашого цивілізаційного вибору, відповіддю на питання, хто такі українці та що є для нас головним.

Наша Наукова школа вітчизняного парламентаризму щорічно, починаючи з 2013 року, проводить науково-практичні заходи з цієї проблематики.

У цьому році ми проводимо його на Тарасовій горі. Тим самим підтверджуємо свою віру в нашу державу, в ЗСУ і наш народ.

Тема, якій присвячено круглий стіл, вкрай актуальна, оскільки в умовах сучасних глобальних викликів, ключовим з яких є широкомасштабна російсько-українська війна, роль вітчизняного парламентаризму є визначальною, причому на всіх рівнях представницької влади – від Верховної Ради України до органів місцевого самоврядування.

Серед учасників нашого круглого столу – академіки, директори і члени НАН України, науковці-парламентаристи, члени Наукової школи вітчизняного парламентаризму, керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій, аспіранти та докторанти, здобувачі вищої освіти, школярі.

Глибоко переконана, що обмін досвідом, професійна дискусія та ознайомлення з новітніми науково-практичними здобутками дадуть новий імпульс подальшому розвитку вітчизняного парламентаризму та публічного управління, допоможуть вивести нашу державу на нову траєкторію соціально-економічного та політичного розвитку.

Дякую господарям за надану можливість у стінах цього величного залу провести наш захід. Дякую всім за участь у роботі круглого столу, бажаю творчого натхнення та гарних результатів!

Валентина ГОШОВСЬКА,

народний депутат України II-III скликань, завідувачка кафедри парламентаризму ННІ ПУДС, Президент ГО «Академія парламентаризму», доктор політичних наук, професор, DrHb, PrHb

Шановне товариство!

Проведення щорічного наукового круглого столу на Тарасовій Горі – місці сили духу, волі і гідності українського народу, у час, коли вісь тектонічного розламу світу між автократією і демократією проходить крізь нашу землю і душу, спонукає нас до дискурсу щирого і водночас фахового та відповідального.

За останній час було чимало наукових розвідок та аналітики стосовно обмеження ряду конституційних прав і свобод наших громадян, що власне відповідає логіці дії воєнного стану. І, цілком очевидно, що з відміною цього воєнного стану конституційні права наших співвітчизників будуть відновлені в повному обсязі, згідно з нормами Основного Закону. Адже попереду ревіталізація та відбудова країни.

Проте я б закликала усіх колег- парламентаристів зосередити свою увагу власне на діяльності самого інституту вітчизняного парламентаризму в час війни та в повоєнній перспективі. На здобутках, а, головне, викликах, з якими довелось і доведеться мати справу діючим парламентарям.

Як позитивний фактор варто відзначити, що народні депутати нинішнього скликання були однотайними у підтримці усіх законодавчих ініціатив Президента та Уряду, спрямованих на посилення обороноздатності держави.

Метою нашого круглого столу є визнання ідей гідності і свободи українського народу, що мотивували активних громадян у період Революції Гідності піднятися на захист нації і держави, а в умовах протидії агресору набули особливої ваги для збереження єдності і згуртованості суспільства в сучасний найдраматичніший період держави і нації.

Ми пишаємося тим, що всі наші попередні заходи і, головне – навчання за єдиною в Україні освітньою програмою з парламентаризму, мають гарні результати. Тисячі наших випускників (магістрів і аспіратів) стали активними виборцями, від рішень яких залежить доля нашого народу.

Серед них – народні депутати України і депутати місцевих рад, керівники парламентських фракцій і комітетів Верховної Ради України нинішнього і попередніх скликань (сподіваємось, що і майбутніх), керівник ЦВК України, керівники і заступники керівників обласних військових адміністрацій, обласних рад, мери міст, інші посадові особи органів державної влади та органів місцевого самоврядування, лідери громадських об'єднань та політичних партій.

Більшість із них – це фахівці, які працюють у представницьких органах влади, які, на відміну від виконавчих, формуються під час загальнонаціональних чи місцевих виборів. Тому більшість наших випускників гідно проходять жорстке горнило відбору на владні посади в державі і громаді, глибоко усвідомлюють, що виборці обирають талановитих, але освічених, тих, які мають чіткі переконання щодо цінностей і традицій незалежності нашої держави.

Таким чином, вітчизняна наука і безпосередньо наша Наукова школа вітчизняного парламентаризму, створена ще в Національній академії державного управління при Президентові України і перезатверджена у КНУ імені Тараса Шевченка, разом із ГО «Академія парламентаризму» своєю багаторічною працею закладають саме такий фундамент для вибору патріотичних, професійних, порядних представників у владні інституції, у тому числі у Верховну Раду України.

ВИСТУПИ

Олег РАФАЛЬСЬКИЙ,
віцепрезидент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, доктор історичних наук, професор

Галина ЗЕЛЕНЬКО,
завідувачка відділу політичних інститутів та процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса, доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАН України

Елла ЛІБАНОВА,
директореп Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, доктор економічних наук, професор, академік НАН України

Костянтин ЩЕЙКІН,
директор ДУ «Інститут медицини праці імені Ю. І. Кундієва» НАМН України, доктор політичних наук, доктор медичних наук, професор, член ГО «Академія парламентаризму»

Олег БАТРИМЕНКО,
завідувач кафедри політології, філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка, доктор політичних наук, професор

Наталія ГОНЧАРУК,

професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», доктор наук з державного управління, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Вікторія СИЧОВА,

професор кафедри соціології управління та соціальної роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, доктор наук з державного управління, професор

Вікторія Бабаніна,

студентка 2-го курсу магістратури заочної форми навчання Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

<https://orcid.org/0000-0003-4173-488X>

Victoriia Babanina,

student of the 2nd year of the part-time master's degree of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-4173-488X>

Науковий керівник: **Надія Максименцева,** доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИЧНА КОРУПЦІЯ: ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ

POLITICAL CORRUPTION: CONCEPTS AND ELEMENTS

The specifics of political corruption as a theoretical construct and social phenomenon, its differences from other types of corruption are analyzed. It was established that the content of political corruption is not defined at the legislative level, besides, there is no unified definition of it either in national or foreign scientific studies. It is argued that political corruption, unlike other types of corruption, systematically distorts social relations and becomes an obstacle to the reconstruction of Ukraine in the war and post-war periods.

Keywords: corruption, politics, authorities, opposition, professional activity.

Ведення агресивної війни росії проти України, а також порушення законів та звичаїв війни з боку військових країни-окупанта, поставило перед українським народом нові виклики, які потребують негайного вирішення. Одним із них стала політична корупція. Політична корупція не є плацдармом для реалізації волі всіх верств суспільства, а тільки певних «обраних» осіб, які мають «доступ» до високопоставлених чиновників, уповноважених на прийняття управлінських рішень, і необхідні важелі тиску на цих суб'єктів, з метою власного збагачення [1, с. 290].

Політична корупція є нелегітимним використанням учасниками політичного процесу і носіями публічної влади їх можливостей і повноважень з метою отримання особистих чи групових вигод. При цьому вигода може мати будь-який характер – від безпосередньо матеріального до символічного (влада заради влади, соціального престижу тощо), а механізми використання повноважень (можливостей) можуть набувати протиправні форми [1, с. 93]. Саме політичний вид корупції вид корупції є одним з найбільш згубних для держави, адже саме на вищому рівні визначається політичний курс, формується напрями її розвитку, знаходяться величезні обсяги коштів [1, с. 93].

Насамперед з огляду на колосальний вплив політичної корупції на державну політику пропонуємо зосередити особливу увагу саме на корупції в цій галузі. Політична корупція в Україні зумовлена вадами, які передані від попередньої політичної системи радянського періоду, зокрема надмірною концентрацією влади та власності у руках держави, централізацією прийняття рішень, несправедливим розподілом благ між різними соціальними класами та суспільними групами. Значення забезпечення належного рівня протидії політичній корупції є першочерговим завданням держави, оскільки сприятиме економічному зростанню, посиленню ролі державних інституцій та органів місцевого самоврядування, забезпечить відновлення довіри до них, а також зумовить покращення іміджу держави на міжнародному рівні.

Публічна влада є насамперед системою політичних інститутів, то й корупція як форма зловживання цією владою є політичним феноменом. За такого підходу можна стверджувати, що будь-які корупційні діяння, вчинені представниками державної влади або місцевого самоврядування, мають політичний сенс і можуть вважатися політичною корупцією.

Аналіз саме поняття політичної корупції необхідне також для більш предметного розуміння соціальної сутності корупції як явища та підвищення ефективності протидії їй.

Виділення з усього масиву корупційних діянь такого виду корупції, як політична, обумовлена трьома специфічними моментами: статусом суб'єкта корупційного правопорушення, спрямованістю (цілепокладанням) та мотивованістю його протиправної діяльності, а також характером її наслідків.

Уніфікованого визначення політичної корупції немає як у національній так і в зарубіжних теоретичних роботах з відповідної проблематики [4, с. 6], так і в різних організацій та структур, які здійснюють практичну діяльність у сфері протидії корупції. В результаті різні автори та організації формулюють (або приймають) різні визначення цього явища.

Політична корупція – це використання особою, яка обіймає державну посаду, довірених йому державно-владних повноважень та прав, службового становища та статусу в системі державної влади, статусу органу державної влади, яку він представляє, з метою протиправного отримання особистої та (або) групової, у тому числі і на користь третіх осіб, політичної вигоди (політичного збагачення)».

Політичну корупцію вчений Є. В. Невмержицький визначає як будь-які дії чиновників, якщо вони відходять від визначених законом обов'язків в інтересах особистої вигоди [2]. Політичну корупцію також розуміють як неформальне інституційне середовище, «чорний ринок» економічних, адміністративних, інформаційних ресурсів, на якому владні еліти взаємодіють між собою та з іншими структурами суспільства, а також можуть тлумачити як будь-яку транзакція між акторами приватного та публічного секторів, у якій колективні блага нелегітимно конвертуються у приватні [3, с. 3].

Міжнародна антикорупційна організація Transparency International визначає політичну корупцію так: «Політична корупція – зловживання службовим становищем з боку політичних лідерів у цілях особистої наживи» [6].

В деяких випадках політична корупція використовується як синонім до корупції високого рівня та відноситься до зловживання службовим становищем з боку політичних лідерів, зокрема це стосується саме корупції у політичних та виборчих процесах [5].

Отже, розглядаючи пропозицію відносити до політичної корупції всі корупційні діяння, що мають політичне підґрунтя, дослідники виділяють серед них сфери таких суспільних відносин, які є найбільш уразливими до корупції та одночасно тісно пов'язаними з політичною діяльністю: діяльність політичних партій, виборчий процес, законодавчий процес, приватизація, бюджетний процес.

На основі зазначених визначень, слід констатувати, що політична корупція відрізняється від адміністративно-бюрократичної корупції. Наприклад, корумпований президент, міністр уряду чи правляча партія це проблема іншого роду, ніж, наприклад, учитель або медсестра бере хабарі за надання послуг. Проблема з політичною корупцією полягає в тому, що вона виконує функцію, що виходить за межі жадібності та особистої діяльності збагачення – це може утримати режим разом і на плаву. Політична корупція не тільки дає стимули для контролю над державою, вона є засобом збереження контролю над державою. У правителів не буде політичної волі викоринити політичну корупцію, оскільки вона їм надає багатство та владу. Проблеми щодо розуміння її змісту породженні тим, що на законодавчому рівні не визначено її зміст, крім того уніфікованого визначення політичної корупції немає ні в національних, ні в зарубіжних наукових дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції в Україні: дис. ... докт. юрид. наук. Суми, 2021. 551 с.
2. Невмержицький Є. В. Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : [монографія]. Київ: КНТ, 2008. 364 с.
3. Amundsen I. 2006. What is political corruption? Bergen: Chr. Michelsen Institute (U4 Issue 2006:6). 36 p. URL: <http://www.u4.no/publications/political-corruption/> (accessed 11.08.2023).
4. Collier M. W. 2002. Explaining Political Corruption: An Institutional Choice Approach. *Crime, Law & Social Change*. 38(1). Washington, D.C. P. 1–32. URL: <http://www.ciaonet.org/isa> (accessed 20.09.2023).
5. Political corruption. URL: <https://china.elgaronline.com/edcollchap/edcoll/9781788972512/9781788972512.00007.xml>
6. Transparency International. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org/>

Вадим Балінський,

аспірант кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vadym Balinskyi,

Postgraduate Student of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-8407-3084>

Науковий керівник: **Дмитро Неліпа**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології Філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

БАГАТОРІВНЕВЕ ВРЯДУВАННЯ: ДОСВІД НІМЕЧЧИНИ ТА УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

MULTI-LEVEL GOVERNANCE: EXPERIENCE OF GERMANY AND LESSONS FOR UKRAINE

The German experience of multi-level governance is analysed, and it should be of particular interest to countries seeking a balanced approach to the distribution of power and development as well as to countries seeking to implement the principles of inclusive and effective governance in the current environment. The article focuses on certain instruments and peculiarities of the implementation of the multi-level governance system in Germany. In particular, it is the division of power that ensures a balance between the center and the regions, considering the diverse interests and needs of different parts of the country as well as the use of the instrument of common tasks to improve regional economic structures and avoid excessive competition between the German states, the Länder. There is a possibility of voluntary cooperation between the federal and state governments in other spheres, such as science and education, which is regulated by an agreement and allows for funding of regional educational projects by the federal government.

The peculiarity of the system of multi-level governance in Germany is that the federal and state governments cooperate not only within the framework of financial relations (regional planning (Raumordnung), which operates on the principle of “counter-flow”). Specific institutions within the framework of multi-level governance are chambers of commerce and industry, which in Germany act as partners for local self-government authorities and represent business in interaction with government authorities. It is noted that Germany has an urgent need to institutionalize and formalize a multi-level governance structure, which is determined by basing the activities of metropolitan regions on forms of public cooperation through public and private associations.

Keywords: multi-level governance; tools for multi-level governance, division of power, common tasks, regional planning, public cooperation.

Досвід Німеччини, зокрема щодо запровадження багаторівневого врядування, є важливим для вивчення та може бути корисним для України. Система «адміністративного федералізму» в Німеччині відображається в організації країни, яка є федеративною республікою, поділеною на 16 федеральних земель. Кожна з них має власні конституцію, уряд і парламент з наданням повноважень у різних аспектах внутрішньої політики. Натомість німецький центральний уряд наділений компетенціями в оборонній галузі, сфері закордонної політики та митних справ тощо.

Такий поділ влади допомагає забезпечити збалансованість між центром та регіонами, враховуючи різноманітні інтереси та потреби різних частин країни. Наприклад, використання «схеми державного фінансового вирівнювання» дозволяє регіонам отримувати фінансову підтримку від центрального уряду. Іншою важливою характеристикою, на яку варто звернути увагу, є застосування інструменту «виконання спільних завдань для поліпшення регіональних економічних структур та уникнення надмірної конкуренції між землями ФРН». Згідно з Конституцією ФРН, «спільними завданнями» вважаються покращення регіональної економічної інфраструктури, поліпшення аграрної структури та охорона берегів, а також розвиток освітньої системи. У цьому контексті досить цікавим є інноваційний приклад багаторівневого врядування – реалізація програм InnoRegio,

BioRegio та «Кращі кластери», які отримують пряме фінансування від держави. Ці програми продемонстрували високу ефективність, яку підтверджує реалізація програми BioRegio, де кількість біотехнологічних компаній зросла у три рази, створено понад 9 тисяч робочих місць, що сприяє зміцненню лідерства Німеччини в даній сфері [2].

Щодо четвертої особливості, то німецька Конституція передбачає можливість добровільної співпраці між федеральним та земельними урядами в інших сферах, таких як наука та освіта. Ця співпраця регламентується відповідною угодою, що дозволяє фінансування регіональних освітніх проєктів федеральним урядом. Також Федеральна комісія з планування освіти висуває науково-дослідні проєкти, спрямовані на федеральні та на державні інтереси, з метою забезпечення однорідності у розвитку системи освіти та ініціювання модельних реформ [4].

П'ята особливість визначається тим, що федеральні та земельні уряди співпрацюють не лише в межах фінансових відносин. Прикладом таких невідокремних взаємозв'язків є регіональне планування (Raumordnung), що діє за принципом «зустрічного потоку». Це планування передбачає взаємодію елементів згори – вниз та знизу – вгору: верхній рівень встановлює вимоги, а нижній рівень висловлює свої потреби, робить пропозиції та надає інформацію. З точки зору «теорії контрактів», таку співпрацю можна розглядати як специфічну форму спільного розв'язання проблем [1].

Шоста особливість полягає в реалізації значної кількості проєктів, спільно керованих різними федеральними, регіональними та місцевими органами влади. Зазначимо, що участь у більшості таких програм є добровільною і залежить від бажання земель та муніципалітетів. Водночас німецький досвід багаторівневого врядування в регулюванні обліку є цікавим, оскільки він передбачає залучення приватної експертизи через делегування повноважень з регулювання обліку від державних органів приватним агентам. Завдання цих агентів – забезпечення належної правової процедури та активна участь в регулюванні із залученням значної кількості заінтересованих сторін [5].

Варто зазначити, що значущими інститутами у рамках багаторівневого врядування є торгово-промислові палати, які в Німеччині виступають партнерами для органів місцевого самоврядування та представляють бізнес у взаємодії з державними органами. Муніципальні органи влади та торгово-промислові палати утворюють державні корпорації, що дозволяє їм виконувати роль посередників у формуванні вертикальних та горизонтальних мережевих зв'язків та підтримувати недержавні структури [3]. Це варто враховувати, оскільки Німеччина має гостру потребу в інституціалізації та формалізації багаторівневої структури управління, що визначається базуванням діяльності столичних регіонів на формах громадської співпраці через державні та приватні об'єднання, які створені як комерційні юридичні компанії [3].

Таким чином, німецький досвід багаторівневого врядування є особливо цікавим для країн, які шукають збалансований підхід до розподілу влади та розвитку, а також для тих, хто прагне реалізувати принципи інклюзивного та ефективного управління в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Пасько О. Багаторівневе врядування в регулюванні обліку в Німеччині: структура та діяльність КСБО Німеччини. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, 2016. Вип. 2. С. 44–55.

2. Драчук Ю.З., Трушкіна Н.В., Шипоша В.А. Застосування міжнародного досвіду формування кластерних структур у сучасних умовах регіонального розвитку України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Економіка і менеджмент*, 2021. Вип. 50. С. 18–30. URL: <https://doi.org/10.32841/2413-2675/2021-50-2>.

3. Романчук В.С. Адаптація України до європейських стандартів регіонального управління як перспектива суспільного розвитку: спец. 281 «Публічне управління та адміністрування». Наук. кер. Ю.О. Мирошніченко. Суми : Сумський державний університет, 2022. 45 с.

4. Яншина А.М. Національна політика сталого зростання : досвід Німеччини та Японії. *Інвестиції : практика та досвід*, 2013. № 18. С. 48–53.

5. Ansell C. The Networked Polity: Regional Development in Western Europe. *Governance*, 2000. Vol. 13. PP. 279–291. URL: <https://doi.org/10.1111/0952-1895.00136>.

Вікторія Басс,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри поліцейського права Національної академії внутрішніх справ

Victoriia Bass,

candidate of Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Police Law of the National Academy of Internal Affairs

<https://orcid.org/0000-0002-4915-2991>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСОБІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ В УКРАЇНІ

FEATURES OF PUBLIC ADMINISTRATION TOOLS IN THE SPHERE OF ENVIRONMENTAL PROTECTION IN UKRAINE

The public administration of the environment has a complex content and an extensive system of tasks, which are implemented with the help of legal means defined by normative acts. The modern system of control and supervision in the field of environmental protection needs to be reformed, because: 1) today there is a duplication of control (supervisory) functions by public administration bodies; 2) uniform standards for performance of control and supervisory functions by public administration bodies have not been developed; 3) there is no transparent mechanism for monitoring the state of the natural environment; 4) there are no scientifically based recommendations for making effective management decisions based on data on the state of the environment, which should contribute to the creation of a technical and technological base for the operation of a unified state system for monitoring the state of the environment, etc.

Keywords: *environmental protection, a means of public administration, the sphere of environmental protection, standards for the performance of control and supervisory functions by public administration bodies; functioning of the unified state environmental monitoring system.*

Публічне адміністрування довкілля має складний зміст та розгалужену систему завдань, які реалізуються за допомогою правових засобів, визначених нормативними актами. Термін «засоби» використовується в усіх сферах життя, він позначає інструмент, засіб, знаряддя, що використовується для досягнення поставленої мети. За «Великим тлумачним словником української мови», засіб – це спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб, що слугує знаряддям у якій-небудь дії, справі [1, с. 1375]. Право також використовує цей термін, при цьому він набуває ознак нормативності. Теоретики права по-різному розуміють поняття «правові засоби». Так, С. С. Алексєєв зазначає, що правові засоби – це не просто інструменти вирішення тих чи інших соціальних завдань, що існують поряд з іншими і допускають різні альтернативи. Соціально-політичний зміст постановки проблеми про правові засоби полягає в тому, що вони є не лише соціальною необхідністю, своєрідною об'єктивною закономірністю, а й оптимальним, адекватним умовам цивілізації способом вирішення завдань, які стоять перед суспільством, способом, що виражає соціальну цінність права як регулятора суспільних відносин. В подальшому вчений зазначає, що правові засоби, які використовуються у повсякденному житті, набувають змісту юридичного інструментарія, який застосовується для вирішення різних соціальних завдань з метою досягнення ефекту, який реалізує соціальну цінність, силу права, його місію бути стабілізуючим чинником, що приборкує та втихомирює. Відповідно, право має такі ознаки: а) надійність та стійкість відносин, що складаються; б) кореляція регулювання із суб'єктивними правами; в) суворе регламентація і водночас гарантованість, захищеність суб'єктивних прав; г) комплекс способів, які гарантують реальне, фактичне виконання юридичних обов'язків; г) є необхідною процедурою для здійснення юридичних дій, процесуальні форми і механізми, спрямовані на реалізацію суб'єктивних прав і досягнення істини в конфліктних ситуаціях [2]. Вчений правові засоби розглядає з позиції того що це є не лише відповідні інструменти, а й інші альтернативні варіанти.

Поряд із зазначеним необхідно зауважити, що правові засоби можуть збігатися, а можуть і не збігатися з феноменами, які традиційно виділяються в юридичній науці. Однак у всіх випадках

перед нами фрагменти правової дійсності, що розглядаються під кутом зору їхніх функцій, їхньої ролі як інструментів юридичного впливу [3, с. 155; 228].

Правові засоби – це відповідні інструменти, які запроваджені правовими нормами котрі застосовуються з метою досягнення поставлених цілей.

Проаналізувавши положення Кодексу України про надра, Водного кодексу України, Лісового кодексу України, Законів України «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про Червону книгу України», «Про природно-заповідний фонд України», «Про виключну (морську) економічну зону України» надає можливість віднести до вищеперерахованих дозволів щодо публічного адміністрування у сфері захисту довкілля такі: спеціальні дозволи на користування надрами (у відносинах надрокористування); дозволи на спеціальне водокористування (у відносинах спеціального водокористування); дозволи на спеціальне використання природних рослинних ресурсів місцевого значення (у відносинах спеціального використання природних рослинних ресурсів); лісорубні квитки і лісові квитки (у відносинах спеціального використання лісових ресурсів); дозволи на добування мисливських тварин (ліцензії, відстрільні картки, дозволи на селекційний, діагностичний та науковий відстріл) (у відносинах спеціального використання мисливських та не мисливських диких тварин); дозволи на спеціальне використання водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) та дозволи на спеціальне використання водних біоресурсів за межами юрисдикції України (у відносинах спеціального використання водних біоресурсів) [4].

Наразі питання щодо захисту довкілля у сучасних умовах урегульовується Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану і у відбудовний період» від 15 березня 2022 року № 2132-IX [5], в якому акцентується увага на урегулюванні питань охорони довкілля не лише у період воєнного стану, але і у відбудовний період. Проте поза увагою нормативного акту залишилося здійснення функцій контролю (нагляду) щодо охорони і збереження лісів та територій природно-заповідного фонду, охорони надр, атмосферного повітря, вод тощо. Водночас питання здійснення контрольно-наглядових функцій публічною адміністрацією у сфері навколишнього природного середовища в умовах військової агресії, то її регламентація здійснена у прийнятій 13 березня 2022 р. постанові Кабінету Міністрів України № 303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» [6]. Цією постановою було припинено проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) на період воєнного стану в Україні. Отже, зазначений підзаконний нормативно-правовий акт на період воєнного стану в Україні ввів мораторій і скасував усі види планових і позапланових перевірок, які реалізовувались у порядку здійснення заходів державного нагляду (контролю) у всіх сферах суспільної діяльності, в тому числі у сфері охорони довкілля, раціонального природокористування та забезпечення екологічної безпеки [7, с. 653]. Окрім того, згідно з п. 2 зазначеної вище постанови передбачено проведення позапланових перевірок в окремих сферах в умовах воєнного стану. Так, позапланові перевірки можуть проводитися в таких сферах та випадках: а) з метою запобігання неконтрольованому зростанню цін на товари, які мають істотну соціальну значущість (лише на підставі рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у відповідній сфері); б) за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини; в) за наявності загрози, що має значний негативний вплив на захист навколишнього природного середовища [8].

Слід зазначити, що протягом періоду воєнного стану позапланові заходи державного контролю (нагляду) (позапланові невізні перевірки) за дотриманням суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, законодавства у відповідних сферах та ліцензійних умов, здійснюються за рішенням Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави [9].

Нагляд як засіб публічного адміністрування у сфері захисту довкілля доцільно розглядати як діяльність уповноважених суб'єктів публічної адміністрації щодо спостереження за якісним виконанням норм, якими урегульовано сферу захисту довкілля.

Сучасна система контролю та нагляду в сфері захисту довкілля потребує реформування, оскільки: 1) на сьогодні спостерігається дублювання органами публічної адміністрації контрольних (наглядових) функцій; 2) не вироблені єдині стандарти виконання контрольно-наглядових функцій

органами публічної адміністрації; 3) відсутній прозорий механізм проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища; 4) відсутні науково обґрунтовані рекомендації для прийняття ефективних управлінських рішень на підставі даних про стан довкілля, що мають сприяти створенню технічної та технологічної бази для функціонування єдиної державної системи моніторингу стану довкілля тощо.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : Перун, 2011. 1836 с.
2. Чудненко В. О. Публічне адміністрування сфери навколишнього природного середовища в умовах особливого періоду : дис. на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ. 2022. 222 с.
3. Багатомовний юридичний словник-довідник / І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова та ін. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.
4. Кобецька Н. Р. Дозволи та договори в системі правових засобів регулювання відносин. Використання природних ресурсів: сучасний стан, перспективи поєднання URL: file:///C:/Users//Downloads/1090-Article%20Text-2260-1-10-20191101.pdf
5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довкілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану: проект Закону України від 13 березня 2022 року № 7144 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/П07091А?an=3>.
6. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану: постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2022 року № 303 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pripinennya-zahodiv-derzhavnogonaglyadu-kontrolyu-i-derzhavnogo-rinkovogo-naglyadu-v-umovah-voennogostanu-303>
7. Антонюк У. В. Державний екологічний нагляд (контроль) в Україні в умовах воєнного стану URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle>
8. Нормативно-правове забезпечення охорони атмосферного повітря URL: <https://www.dei.gov.ua/posts/2321>
9. Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища: розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 травня 2017 р. № 616 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-%D1%80#Text>.

Ірина Бєднова,

студентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iryna Bydnova,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Володимир Крейденко, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ І ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ РОЗВИНЕНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

PROBLEMS OF THE INTERACTION OF THE STATE AND THE MASS MEDIA IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF A DEVELOPED CIVIL SOCIETY

It has been established that international legal and professional organizations consistently classify Ukraine as a problem country, citing restrictions on the work of mass media, censorship and attacks on journalists. According to the annual ranking of non-governmental organizations Freedom of the Press on the state of media freedom in the countries of the world for 2022, Ukraine ranks 79th and is in the category of countries with «partially free media». Based on the analysis of the media development process in Ukraine during the years of independence and under modern conditions, the following negative trends were identified: unofficial control over the media by state authorities, official economic control of large enterprises, financial and industrial groups and their owners over the media; artificial support for publications of the authorities against the background of the popularity of private mass media; strengthening the control of authorities over the activities of non-state socio-political mass media with the help of financial, administrative and technological forms of influence. The economic dependence of mass media on their founders is becoming particularly acute in Ukraine, which significantly affects their political orientations: restriction of access to information caused by the «closure» of authorities; insufficiently developed regulatory and legal basis of mass media activity; lack of reaction of authorities to criticism, etc.

Keywords: *mass media, non-governmental (non-state) mass media, freedom of speech, access to information.*

Засоби масової інформації є, з одного боку, політичним інститутом держави, з іншого – елементом громадянського суспільства. Вони створюють інформаційний простір, що дозволяє розвивати сучасне суспільство загалом. ЗМІ допомагають формувати демократичну правову державу та відкрите суспільство. У міру формування в Україні основ інформаційного суспільства зростає інтерактивна роль ЗМІ у створенні можливості спілкування, діалогу, інформування громадян, їхнього політичного виховання. Сьогодні ЗМІ покликані брати участь у вирішенні двоєдиного завдання, що стоїть перед країною: підвищення ефективності громадських інститутів і зміцнення держави, оскільки вони здатні, з одного боку, стимулювати і підтримувати розвиток громадської самоорганізації, а з іншого – виступати партнером держави у формуванні демократичного громадянського суспільства.

Згідно з щорічним рейтингом неурядових організацій Freedom of the Press про стан свободи ЗМІ у країнах світу за 2022 рік, Україна посідає 79-те місце та знаходиться у категорії країн з «частково вільними ЗМІ». Міжнародні правові та професійні організації стабільно відносять Україну до проблемних країн, посилаючись на обмеження роботи ЗМІ, цензуру та напади на журналістів [2] (рис. 1).

Однак, як бачимо з рисунку, починаючи з 2016 року наша держава почала різко підвищувати свої позиції у міжнародному рейтингу, що визначає свободу преси, піднявшись одразу на 22 рядки і зайнявши 107 місце. В організації, що здійснює розрахунок даного індекса зазначили, що це відбулося завдяки тому, що конфлікт в зоні АТО перейшов до менш активної фази. У 2017 році

Україна ще трохи піднялася в рейтингу, зайнявши 102 місце, а у 2018 і 2019 посіла відповідно 101 і 102 позицію. У 2020-2021 році показник України ще більше покращився, але, як зазначають експерти, це сталося не стільки через досягнення успіху Україною, скільки через погіршення ситуації в інших державах. Найкращий показник України в рейтингу за час незалежності був у 2022 році – 79 місце. За законодавчим показником Україна опинилася на 26-му місці, а за безпековим – на 179-му [5].

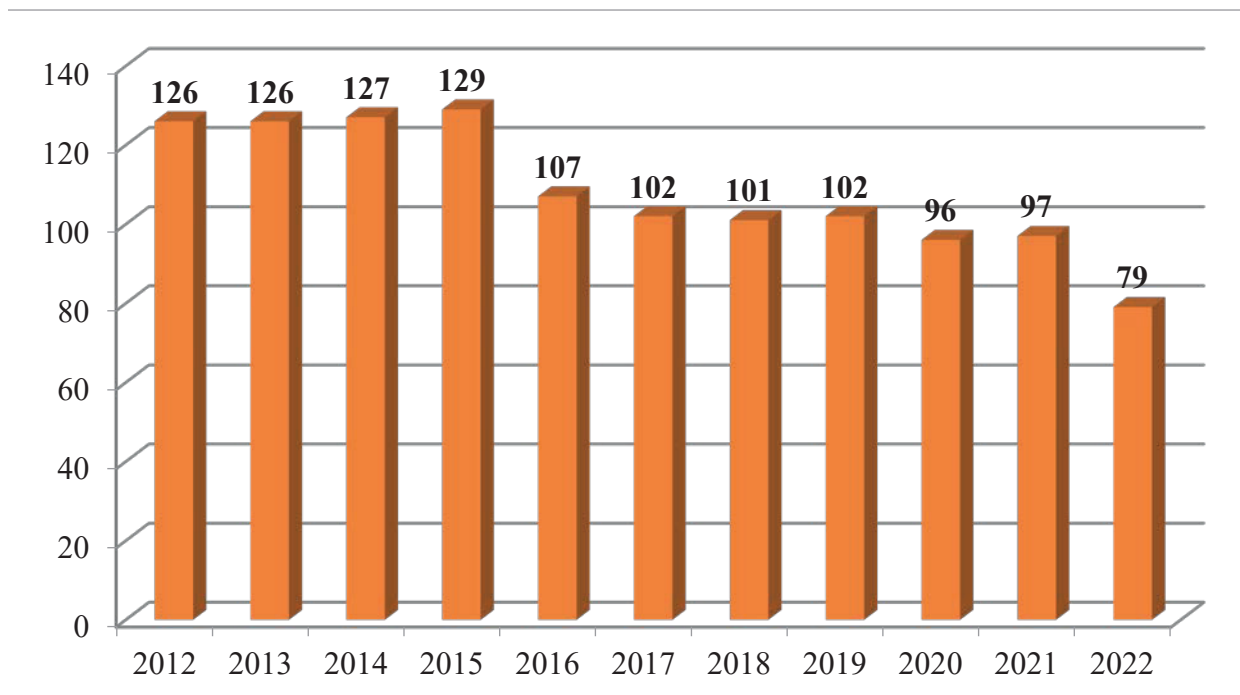

Рис. 1. Позиція України в Індексі свободи преси за 2012-2022 роки

Джерело: сформовано автором на основі [2]

Особливого загострення в Україні набуває економічна залежність ЗМІ від «засновників», яка суттєво впливає на їх політичні орієнтації [3;4]:

- обмеження доступу до інформації, спричинене «закритістю» органів влади;
- недостатньо розроблена нормативно-правова основа діяльності ЗМІ;
- відсутність реакції органів влади на критику та ін.

Існує кілька потужних медіахолдингів, що належать відомим бізнесменам та політикам, які забезпечують інформаційну підтримку їхньому бізнесу та політичним ініціативам. Слід зазначити, що серед загальнонаціональних суспільно-політичних видань майже немає незалежних, орієнтованих на інтереси громадян, натомість ними висвітлюються здебільшого інтереси власників чи контролюючих людей. Протягом останніх років вплив власників медіа на інформаційну політику суттєво зріс, що призвело до конфліктів та відходу низки менеджерів та редакторів із загальнонаціональних видань, а також припинення виходу газет.

У сукупності це призводить до того, що значна частина суспільно-політичної преси набуває «закритого» від громадянського суспільства характеру, перетворюється на корпоративний, монопольний засіб, що використовується як інструмент в протистоянні інтересів та потреб як органів влади, так і інститутів громадянського суспільства. І ті, й інші сторони можуть пред'явити свої претензії до ЗМІ з приводу відсутності об'єктивності при подачі інформації, заангажованості, порушенні етичних норм, професійної безвідповідальності тощо. Проте саме ЗМІ є найважливішою ланкою у системі реалізації державної інформаційної політики, що дозволяє регулювати процеси інформаційного впливу у різних сферах життєдіяльності громадянського суспільства та держави.

Значною проблемою є також відсутність адекватної нормативної бази, що регулює процес впровадження мовлення та визначає його стратегічні напрями. З прийняттям Закону України «Про медіа», проблемного характеру набувають надвисокі повноваження, надані Національній Раді України з питань телебачення та радіомовлення.

До того ж сьогодні професійна спільнота ЗМІ опинилася у важкому становищі з початку війни – падіння економіки лише посилює кризу фінансування як незалежних, так і олігархічних

медіа. Редакціям, насамперед регіональних ЗМІ, не вистачає ресурсів для евакуації працівників чи забезпечення репортерів засобами захисту для роботи у бойових умовах [1].

Оскільки ЗМІ мають величезний вплив на суспільство, їх часто називають «четвертою владою». У зв'язку з цим на поширення інформації у ЗМІ накладається низка обмежень. Таким чином в умовах вітчизняних реалій ЗМІ покликані виконувати не стільки культурно-освітню функцію, як у країнах ЄС, скільки вирішувати соціально-політичні завдання, щоб суспільство мало можливість вільно та незалежно від державного впливу обговорювати та вирішувати відповідні проблеми.

Список використаних джерел

1. Бурдига І. Журналісти та війна. Як в Україні обмежують свободу ЗМІ, Deutsche Welle. 2022. URL: <https://www.dw.com/ru/sprjatat-standarty-v-chemodan-kak-v-ukraine-ogranichivajut-smi-na-vojne/a-61475510>
2. Індекс свободи преси: хто є лідером і яке місце посідає Україна. «ІА Слово і Діло». 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/06/08/infografika/suspilstvo/indeks-svobody-presy-xto-ye-liderom-yake-misce-posidaye-ukrayina>
3. Панченко О. А. Засоби масової комунікації як платформа державної інформаційної політики. Державне управління: удосконалення та розвиток. № 4. 2020. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2020/4.pdf
4. Романюк О., Коваленко І. Засоби масової інформації в контексті взаємодії держави та громадянського суспільства в інформаційній сфері. Вісник Книжкової палати, № 7, 2021. URL: <http://visnyk.ukrbook.net/article/view/257845>
5. Україна - 79-та в рейтингу свободи слова «Репортерів без кордонів». Детектор Медіа. 2023. URL: <https://detector.media/infospace/article/210805/2023-05-03-ukraina-79-ta-v-reytingu-svobody-slova-reporteriv-bez-kordoniv/>

Валерія БОГДАНОВА,

здобувачка ступеня доктора філософії кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Valeriya BOGDANOVA,

Doctor of Philosophy candidate at the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

<https://orcid.org/0009-0009-6639-9601>

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОСТІ В ЄВРОПІ

THE ROLE OF THE EUROPEAN PARLIAMENT IN ENSURING STABILITY IN EUROPE

The submitted material discusses the role of the European Parliament as one of the supranational institutions of the European Union (hereinafter referred to as the EU), whose members are democratically elected by EU citizens on the basis of direct universal suffrage. It gives the European Parliament direct democratic legitimacy, expresses the democratic will of all EU citizens (more than 448 million people as of 1 January 2020) and represents their interests in relations with other EU institutions.

The author notes the rights of the European Parliament, in which countries it can meet, where exactly to hold monthly plenary sessions, in which all MEPs participate (Strasbourg, France); meetings of parliamentary committees and additional plenary meetings (Brussels, Belgium); parliamentary administrative institutions ("General Secretariat") (Luxembourg). The main priorities of the European Political Union are: current democratic principles common to all member states; provisions on the creation of an institution that was universally recognized by the Assembly as a key institution for the political integration of Europe. Therefore, the European Union consistently pursues a policy of strengthening the role and expanding the powers of the European Parliament in decision-making and policy-making processes in the EU.

Європейський парламент є єдиною наднаціональною інституцією Європейського Союзу (далі – ЄС), члени якої демократично обираються громадянами ЄС на основі прямого загального виборчого права, що надає йому пряму демократичну легітимність, виражає демократичну волю всіх громадян ЄС (понад 448 мільйонів людей станом на 1 січня 2020 року) та представляє їхні інтереси у відносинах з іншими установами ЄС [1, с. 49].

Європейський Парламент (далі – ЄП) збирається в трьох країнах: щомісячні пленарні засідання, в яких беруть участь усі євродепутати, відбуваються у Страсбурзі (Франція); засідання парламентських комітетів та додаткові пленарні засідання – у Брюсселі (Бельгія); парламентські адміністративні установи («Генеральний секретаріат») – у Люксембурзі. Основні основи Європейського політичного союзу, заснованого на демократичних принципах, спільних для всіх держав-членів, були закладені в Римському договорі 1957 року, який містив положення про створення інституції, яка була повсюдно визнана основою легітимності сучасних політичних систем в цілому і західних демократій, зокрема, представницької Асамблеї як ключового інституту політичної інтеграції Європи [1, с. 50]. Засновники європейської інтеграції були переконані, що без сильного парламенту Співтовариство, спрямоване на політичну інтеграцію, не матиме необхідної влади серед своїх держав-членів. Тому ЄС послідовно проводить політику посилення ролі та розширення повноважень ЄП. З 1957 року кожен наступний договір ЄС включав положення, що розширюють повноваження парламенту, покращують його структуру, посилюють його роль у процесах прийняття рішень та формування політики в ЄС тощо [1, с. 53].

Лісабонський договір суттєво зміцнив демократичний характер ЄП, його законодавчі та бюджетні повноваження, внесені зміни до процедури прийняття рішень і процесу формування політики в ЄС [2; 3]. Нині ЄП нарівні з Радою ЄС бере участь у прийнятті більшості європейських законів: понад 40 нових сфер і політик ЄС підлягають звичайній законодавчій процедурі, включаючи сільське господарство, енергетику, імміграцію та фонди ЄС.

Парламент, як єдина представницька інституція ЄС, отримав нові заходи для посилення власної відповідальності та підзвітності перед громадянами, зокрема Хартію основних прав, яка стала юридично обов'язковим документом з таким же правовим статусом, як і Договори. Парламент також має право пропонувати зміни до Договорів [2; 3].

Після того, як у 1973 році розпочався процес розширення, кількість місць у представницькому органі Європейського співтовариства, а потім і ЄС неухильно збільшувалася, досягнувши максимальної кількості в 785 після приєднання Болгарії та Румунії у 2007 році. Згідно з Ніщцьким договором 2001 р. кількість депутатів Європейського скликання з 2009 по 2014 рр. мала становити 736 осіб, але завдяки дії Лісабонського договору (1 грудня 2009 р.) були застосовані перехідні положення та кількість місць зросла до 754. Вступ Хорватії до ЄС (1 липня 2013 р.) вплив на зростання складу ЄП до 766. Перехідні положення закінчилися у 2014 році після виборів нового складу ЄП [1, с. 52].

У парламенті 2019-2024 років було створено 7 політичних груп (табл. 1), кількість яких не змінилася навіть після виходу Великої Британії з ЄС (табл. 2).

Таблиця 1. Групи Європейського Парламенту ІХ скликання (2019-2024 рр.) [1, с. 53].

Політична група	Кількість членів	% від загальної кількості місць (751)
Група Європейської народної партії	182	24.52%
Прогресивний альянс соціал-демократів	154	20.51%
Група Renew Europe	108	14.38%
Зелені / Європейський вільний альянс	74	9.85%
Ідентичність та демократія	73	9.72%
Європейські консерватори та реформатори	62	8.26%
Об'єднані європейські ліві / Північні зелені ліві	41	5.46%
Ті, що не приєдналися	57	7.59%

Розглянемо зміни у політичному ландшафті ЄП після Brexit (виходу Великої Британії з ЄС, 31 січня 2020 р.), кількість місць в ЄП зменшилась до 705, причому 27 місць з 73-х, що належали Великій Британії, були розподілені між 14 державами-членами, що суттєво вплинуло на спектр політичної (партійної) приналежності депутатів від кожної держави-члена, і на кількість членів політичних груп загалом (табл. 2).

З огляду на те, члени ЄП засідають у політичних групах, організованих за політичною орієнтацією, а не за національною приналежністю, а деякі з них є такими, що не приєдналися до жодної групи, постало питання щодо того, які з політичних груп отримують поповнення, а які втратять членів після Brexit.

Станом на 13 січня 2020 р. «спадщина» Великої Британії в новообраному ЄП мала таку структуру: з 73-х місць 27 займали незалежні депутати, а решта, тобто 46 депутатів, була членами однієї з п'яти політичних груп. Так, членами групи «Прогресивний альянс соціал-демократів» (S&D) були 10 депутатів від Великої Британії, «Renew Europe» – 17, «Зелені/Європейський вільний альянс» (Greens/EFA) – 11, «Європейські консерватори та реформатори» (ECR) – 7, «Об'єднані європейські ліві / Північні зелені ліві» (GUE/NGL) – 1 депутат [1, с. 56].

Після виходу Великої Британії з ЄС депутати, які були обрані на 27 додатково розподілених місць, стали членами таких груп: «Європейської народної партії (EPP) – 5 осіб, «Прогресивний альянс соціал-демократів» (S&D) – 4, «Renew Europe» – 6, «Ідентичність та демократія» (ID) – 3, «Зелені / Європейський вільний альянс» (Greens/EFA) – 4, «Європейські консерватори та реформатори» (ECR) – 4 особи. До групи незалежних приєднався один депутат [1, с. 56].

Найбільших втрат зазнали політичні групи «Renew Europe» (-10 депутатів) і «Прогресивний альянс соціал-демократів» (S&D), які втратили 8 депутатів, суттєво зменшилася кількість незалежних депутатів – на 20 осіб.

Таблиця 2. Кількість та політична приналежність членів ЄП ІХ скликання 2019 - 2024 рр. (станом на 1 травня 2021 р.) [1, с.55].

Країна	Г група Європейської народної партії (EPP)	Прогресивний альянс соціал-демократів (S&D)	Група Кепем Ейгоре	Ідентичність та демократія (ID)	Зелені / Європейський вільний альянс (Greens/EFA)	Європейські консерватори та реформатори (ECSK)	Об'єднані європейські ліві / Північні зелені ліві (OE/NC)	Ті, що не приєдналися (NI)	Разом
Австрія	7	5	1	3	3	-	-	-	19
Бельгія	4	3	4	3	3	3	1	-	21
Болгарія	7	5	3	-	-	2	-	-	17
Греція	8	2	-	-	-	1	6	4	21
Данія	1	3	6	1	2	-	1	-	14
Естонія	1	2	3	1	-	-	-	-	7
Ірландія	5	-	2	-	2	-	4	-	13
Іспанія	13	21	9	-	3	4	6	3	59
Італія	10	18	2	27	4	7	-	8	76
Кіпр	2	2	-	-	-	-	2	-	6
Латвія	2	2	1	-	1	2	-	-	8
Литва	4	2	1	-	2	1	-	1	11
Люксембург	2	1	2	-	1	-	-	-	6
Мальта	2	4	-	-	-	-	-	-	6
Нідерланди	6	6	7	1	3	4	1	1	29
Німеччина	30	16	7	10	25	-	5	3	96
Польща	17	7	-	-	1	27	-	-	52
Португалія	7	9	-	-	1	-	4	-	21
Румунія	14	10	8	-	-	1	-	-	33
Словаччина	5	3	3	-	-	1	-	2	14
Словенія	4	2	2	-	-	-	-	-	8
Угорщина	1	5	2	-	-	-	-	13	21
Фінляндія	3	2	3	2	3	-	1	-	14
Франція	8	6	23	23	13	-	6	-	79
Хорватія	4	4	1	-	-	1	-	2	12
Чеська Республіка	5	1	5	2	3	4	1	-	21
Швеція	6	5	3	-	3	3	1	-	21
Загалом	178	146	98	73	73	61	39	37	705

Тому політичні групи Європарламенту представляють увесь спектр поглядів на європейську інтеграцію, який існує в ЄС: від послідовних прихильників поглиблення та розширення інтеграції до відкритих євроскептиків, і навіть затятих ворогів ЄС, які не визнають його як важливою трансформаційною інституцією у прийнятті важливих наднаціональних рішень. Прикладом є виникаючі протиріччя у прийнятті рішень щодо фінансово-економічної підтримки нашої держави у повномасштабній війні з російським агресором.

Список використаних джерел

1. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС : навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. 2-ге вид., перероб. і доп. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2021. С.49 – 55.
2. Jacobs F. The European Parliament / F. Jacobs , D. Neville , R. Corbett. London : John Harper Publishing, 2016. 512 p
3. McCormick J. Understanding the European Union : A Concise Introduction. London : MacMillan Education UK, 2017. 252 p.

Кирило Бодюл,

аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kyrylo Bodiul,

postgraduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, доктор політичних наук, професор, завідувачка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗКРИТТЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

DISCLOSURE OF THE ECONOMIC POTENTIAL IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION OF UKRAINE

Today, the Ukrainian economy has experienced an unprecedented upheaval in its history. The full-scale military aggression of the occupying state hit all the links of the economic system of our country. The production of the main types of products, especially those that form the basis of Ukraine's export potential, is declining. Under such conditions, it is important to support Ukraine's economy at an appropriate level and, in the near future, to achieve pre-war economic indicators of development.

The government, on the instructions of the President of Ukraine, launched a new economic strategy for functioning under martial law to help our economy survive and become the basis of post-war recovery. The Ukrainian economy and business are gradually recovering after an almost complete standstill in the first days of the enemy attacks.

Preservation and maintenance of the economic potential of Ukraine in the conditions of martial law occurs at the expense of new tax changes, which allows to ensure financial stability and business support.

Keywords: public administration, public asset management, post-war reconstruction, public welfare, infrastructure.

Успіх післявоєнного відновлення економіки залежатиме від інвестицій приватного сектора, які, у свою чергу, залежатимуть від прозорості та ефективного управління державними активами країни.

Відбудова України вимагає комплексного використання всіх потенційних джерел і методів фінансування для покращення приватного інвестиційного клімату в країні. І центральним у цих зусиллях є ефективне управління величезним державним сектором України, який містить цінні державні активи, які можуть слугувати значним джерелом фінансування.

До війни державні активи становили найбільший сегмент багатства в Україні і вважалися такими, що страждають від неефективності, корупції та шахрайства. І сьогодні державний сектор все ще є наріжним каменем економічної системи країни, а також її військових зусиль.

Проте лише належне управління цими активами може генерувати стабільні річні потоки доходів, сприяючи економічному зростанню та розвитку. Державні підприємства в таких секторах, як енергетика, транспорт, фінанси та нерухомість, можуть зіграти вирішальну роль в економічній реструктуризації та відновленні України. А трансформаційні зміни в управлінні державними активами можуть підвищити конкуренцію, продуктивність, ефективність і запровадити європейську бізнес-практику, яка надає пріоритет прозорості та підзвітності[2].

Відповідно до цього, уряд України нещодавно оголосив про свій намір створити Фонд суспільного добробуту для управління державними активами. І спираючись на досвід європейських реформ – від недавніх у Греції до тих, що відбулися в Італії століття тому – Україна могла б навчитися на минулих недоліках і чітко відокремити політику від комерційних цілей.

Успіх економічного відновлення та зростання України залежить від інвестицій приватного сектора, які, у свою чергу, залежатимуть від прозорості. Враховуючи нинішній масштаб державного сектору та його присутність у конкурентоспроможних галузях, приватні інвестори потребуватимуть гарантій того, що державний портфель функціонує суто на комерційних засадах, без упереджень,

зумовлених політикою, несправедливих переваг чи спотворень ринку. Таким чином, реструктуризація управління державними активами слугуватиме воротами для ширшого інвестування в країну та її майбутнього розвитку як сталої ринкової економіки [1].

Крім того, реструктуризація державного сектору та створення внутрішніх потоків доходів вплинуть на міжнародні донорські потоки. Демонстрація здатності України фінансувати власну реконструкцію, а також уникнення марнотратства буде мати вирішальне значення для забезпечення ефективного використання коштів міжнародних донорів.

Підвищення вартості портфеля через професійне управління активами також підвищить стійкість боргу. Міжнародні дослідження постійно показують, що країни з вищим державним капіталом, який визначається як активи мінус зобов'язання, швидше відновлюються після рецесії та отримують вигоду від нижчої вартості запозичень [4].

Крім того, консолідація власності та управління в незалежну холдингову компанію, є надзвичайно важливою, оскільки ця централізація сприяє запровадженню дисципліни в приватному секторі, забезпечуючи чітку відповідальність, підзвітність і підхід, узгоджений із принципами приватної власності.

Тоді ринки капіталу повинні відігравати вирішальну роль у забезпеченні зовнішнього нагляду та залученні міжнародних зацікавлених сторін. Міжнародна участь буде життєво важливою для забезпечення правильного створення холдингової структури – і як такої, що підтримує реформаторів в українській адміністрації. Використання ринків капіталу, наприклад, випуск облігацій для холдингової компанії, також сприяло б прозорості та залученню міжнародних інвесторів [3].

Професійне управління державними комерційними активами має важливе значення для досягнення ефективності, вищих прибутків, підвищення продуктивності та інвестицій. Для цього потрібні професійні менеджери в структурах КМУ та ВРУ, які надають перевагу комерційним цілям. І принципи належного управління, включаючи прозорість, чіткі цілі та політичну ізоляцію, повинні підтримуватися, щоб максимізувати віддачу.

Дотримання рамок Європейського Союзу та торгових угод також вимагатиме уникнення державних субсидій. Усі комерційні структури, незалежно від форми власності, повинні діяти в рівних умовах.

Зараз Україна стоїть перед політичним вибором щодо розвитку своєї економіки. Професійне управління державними активами не є складним, але вимагає непохитної політичної волі та узгоджених зусиль уряду. Успішне запровадження дисципліни приватного сектора в державному портфелі призведе до додаткових доходів для уряду, які, за оцінками, еквівалентні 3-5 відсоткам ВВП на рік, а також до економічного зростання, яке безпосередньо впливає на прямі іноземні інвестиції – критичний компонент післявоєнної відбудови України [4].

Україна має використати всі наявні можливості для отримання державних доходів і створення середовища, привабливого для інвестицій приватного сектора, що сприятиме післявоєнному економічному зростанню [1].

Отже, ефективне управління державними активами матиме ключове значення для відновлення. І ретельне, професійне та комерційно орієнтоване управління державними активами країни також має бути центральним у програмі підтримки ЄС для України та її процесу вступу, побудоване на наступних принципах економічної політики:

Пріоритет державної економічної політики - економічна свобода.

Відсутність проявів силового впливу на добросовісний бізнес.

Недоторканність приватної власності.

Нульова толерантність до корупції, чесні суди.

Тотальна модернізація інфраструктури після війни.

Ліквідація інфраструктурного монополізму.

Стимулювання розвитку інновацій та модернізації.

Список використаних джерел

1. Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698%D0%B0-12#Text>

2. Перелік нормативних документів, аналітичних статей, рекомендацій, роз'яснень, які стосуються бізнесу країни у стані війни. URL: https://biz.ligazakon.net/aktualno/11677_bznes-pd-chasvyni-dopovnyutsya

3. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytetyzavdannya>.

4. Фінансово-економічна політика за воєнного часу. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/finansovoekonomichna-politika-za-vojennoho-chasu.html>.

Юрій Войтенко,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Yurii Voitenko,

PhD in History, Associate Professor, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

<https://orcid.org/0000-0003-3782-5471>

ЗМАГАННЯ ПАРЛАМЕНТУ ТА ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ ЗА ЛІДЕРСТВО В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ (1991–2004 РР.)

THE COMPETITION OF THE PARLIAMENT AND THE PRESIDENT IN UKRAINE FOR LEADERSHIP IN THE POLITICAL SYSTEM (1991–2004)

This article attempts to consider the process of competition between the parliament and the president in the first period of independence. The text contains an interaction of both political and legal aspects. The greatest emphasis of the study is the formation and coordination of the «rules of the game» between the president and the parliament during different terms of office. The culmination of reaching compromises between political participants regarding such rules was the adoption of the Constitution of Ukraine in June 1996. The Basic Law of the State clearly outlined the powers of higher authorities. According to the Constitution, Ukraine became a mixed republic under the dominance of the president. This form of state government was maintained until the end of the second term of President L. Kuchma in November 2004. It was during the presidential elections that the «Orange Revolution» took place, under the conditions of which a political compromise was reached between its participants regarding a change in the form of state government. Therefore, part of the presidential powers regarding the formation of the government was transferred to the parliament, in which a coalition of parliamentary factions was created, which included the majority of deputies. That is, although Ukraine maintained a mixed form of government, it was already in favor of the parliament.

Keywords: *president, parliament, constitution, republic.*

Перший період вітчизняного державотворення на рівні парламенту можна окреслити періодом з 1991 по 1996 роки. Цей період є етапом формування форми державного правління і визначення головних «правил гри». Перший Президент України Л. Кравчук, який був обраний 1 грудня 1991 року, а також перше скликання Верховної Ради України, погодилися провести 1994 року дострокові парламентські та президентські вибори. Тоді вперше було «перезавантажено» діючу владу в Україні за роки незалежності, і важливо, що це було зроблено у цивілізований і демократичний спосіб.

Вже за другого скликання Верховної Ради, була створена нова Конституційна комісія, котра напрацьовувала проект Конституції України. Обраний у липні 1994 року другий Президент України Л. Кучма спонукав Верховну Раду до ухвалення Конституції. Для цього, між парламентом і президентом 8 червня 1995 року, терміном на один рік був ухвалений Конституційний договір [3], згідно з яким відбувся перерозподіл влади на користь президентської вертикалі. Протягом цього періоду, Комісія мала остаточно доопрацювати проект Основного закону і затвердити його у Верховній Раді. За цей рік Верховна Рада не поспішала ухвалювати проект Конституції у остаточній редакції. По закінченню річного строку дії Конституційного договору, президент змушений був йти на крайні заходи (залучивши свій дорадчий орган – РНБО), щоб спонукати парламент ухвалити пропрезидентський проект Конституції України. Для того, щоб парламенту залишити вплив на формування уряду, Верховна Рада з 27 червня 1996 року почала постатейно розглядати текст майбутнього Основного закону. Вже на ранок 28 червня у парламенті розгляд проекту Конституції України був завершений і остаточно ухвалений.

«Правила гри», які були сформовані, узгоджені та закріплені Основному законі 1996 року, дозволяють стверджувати, що Україна відтоді стала президентсько-парламентською республікою. Згідно з Конституцією, прем'єр-міністр затверджувався президентом за згоди більшості у парламенті і був відповідальним перед першим, та підконтрольним – другій (по факту – уряд став вертикаллю президента) [4]. Тобто, парламент у червні 1996 року, ухваливши компромісний текст Конституції,

не дав президенту бути на вершині політичної системи держави (хоча він таким став – де-факто). Проте, навіть за таких повноважень, у глави держави було достатньо впливу на всі інститути влади. Відтоді можемо визначити другий період з 1996 по 2004 рр.

У березні 1998 року відбулися вибори до Верховної Ради третього скликання. Це були перші вибори в Україні за змішаної виборчої системи (до мажоритарної складової додалася – пропорційна, яка дала можливість половині складу парламенту обиратися за партійними списками з 4% прохідним бар'єром) [1, с. 74]. Наступного року Л. Кучма вдруге став президентом на п'ятирічний термін. Уряди фактично продовжували знаходитись у вертикалі влади глави держави і підпорядковуватись його адміністрації. Парламент, особливо його більшість, яку становили ліві сили, й надалі намагався змагатися за першість у політичній системі з президентом.

Вибори до Верховної Ради четвертого скликання у березні 2002 року – зберігали попередню (змішану) виборчу систему. Проте, архітектуру з домінуванням лівих (комуністично-соціалістичних) політиків, яка існувала у попередніх каденціях, цього разу порушила правоцентристська «Наша Україна» з колишнім прем'єр-міністром В. Ющенком, яка отримали майже чверть мандатів за пропорційною складовою. Політичний ландшафт змінювався як у самому парламенті, так і у суспільстві. Президент Л. Кучма під час другого строку втрачав свій рейтинг у зв'язку з «касетним скандалом» («плівки Мельниченка»), «кольчужним скандалом» тощо.

По закінченню свого другого терміну, Л. Кучма зробив ставку на діючого прем'єр-міністра В. Януковича, як кандидата на майбутніх виборах президента. Використовуючи адміністративний ресурс, влада вдалася до фальсифікацій під час другого туру виборів у листопаді 2004 року і оголосила переможцем свого кандидата В. Януковича. Проти цього розпочалася «Помаранчева революція», яка призвела до повторного другого туру виборів («третьій тур») у грудні того ж року. Перемогу тоді здобув лідер опозиції – В. Ющенко. Проте, напередодні повторного голосування, було досягнуто політичного рішення, згідно з яким повторне голосування відбудеться за двох кандидатів в президенти лише у разі схвалення змін до Конституції. Так, провладний кандидат і його політичні сателіти розуміли, що у чесній виборчому змаганні їм не перемогти свого опозиційного візаві, тому вони сприяли ухваленню змін до Конституції.

Згідно ухвалених 8 грудня 2004 року змін, за результатами парламентських виборів у Верховній Раді створювалася більшість у вигляді коаліції, яка перебирала на себе право формувати уряд і його персональний склад (окрім міністра оборони і міністра закордонних справ, які подавалися за квотою президента) [2]. Тобто, в Україні змінювалася форма державного правління на парламентсько-президентську. Проте, за домовленістю, така модель запроваджувалася з нового 2006 року, оскільки того ж року мала обиратися Верховна Рада п'ятого скликання. Тому, нові умови вже фактично набували своєї дії саме з цією каденцією парламенту. Відповідно, роль парламенту у політичній системі України з того періоду – значно зросла.

Таким чином, протягом дії двох президентів і чотирьох скликань парламентів в Україні, у прямій чи латентній формі відбувалася своєрідне змагання за першість у політичній системі. Проте, явного переможця визначити складно, оскільки політична еліта, у вигляді постійних дискусій і компромісів, обрала саме змішану форму правління, у якій на «шальках терезів» зміщувався акцент то у бік президента (1996-2006 рр.), то у бік парламенту (2006-2010 рр.).

Список використаних джерел

1. Вибори в незалежній Україні. Вісник ЦВК. 2012. №3 (24). С. 74-77.
2. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2222-15#Text>
3. Конституційний Договір між Верховною Радою України Президентом України. 8 червня 1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1к/95-вр#Text>
4. Конституція України. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст.141.

Наталія Гончарук,

докторка наук з державного управління, професорка, заслужений діяч науки і техніки України, професорка кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

Nataliia Goncharuk,

Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Professor of the Department of Public Administration and Local Self-Government of the Educational and Scientific Institute of Public Administration of the Dnipro University of Technology
<https://orcid.org/0000-0002-2681-6687>

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

MODERNIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF EUROPEAN VALUES

The research is devoted to the problem of modernization of public administration in Ukraine in the context of the European values. The essence of concepts «modernization of public administration» and «European values» has been revealed. Legal principles and modern state of reformation of public administration in Ukraine have been analyzed. It is shown that for the period of independence in Ukraine there have been constant transformation changes on all levels of public administration, optimization of the system of central and local executive and local self-government bodies, positive steps have been done in direction of reformation of state administration and local self-government, realization of processes of decentralization of power and modernization of public service. The row of system problems that brake and restrain modernization of public administration has been identified. It is set that Ukraine has not been able to implement European principles and standards of democratic governance fully yet and attain the real changes of the valued orientations of society. The importance of European values for the functioning and further development of the Ukrainian state has been substantiated. The priority directions of modernization of public administration in Ukraine in the context of European values have been determined.

Keywords: public administration, state administration, local self-government, reformation, modernization, public service, European integration, European principles, European values.

Становлення України як правової, демократичної, соціально-орієнтованої, сервісної та цифрової держави, розбудову громадянського суспільства, забезпечення прав і свобод людини і громадянина неможливо здійснити без ефективного публічного управління. Україна обрала європейський вектор розвитку, отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу і прагне стати членом ЄС, що зумовлює необхідність продовження, як в сучасних умовах війни, так і в післявоєнний період процесів модернізації публічного управління, поступової зміни ціннісних орієнтирів і наближення їх до європейських зразків.

Сутність поняття «модернізація публічного управління» полягає в тому, що це «системний і комплексний процес перетворень та трансформацій у сфері публічного управління, який забезпечує його перехід від стабільного до безперервно змінного, динамічного сучасного стану, здійснюється в напрямі його оновлення, передбачає реформування організаційно-правових, інституційних, соціально-політичних, економічних та інших аспектів публічного управління, спрямований на підвищення якості та ефективності публічного управління в Україні, його адаптацію до європейських стандартів і цінностей» [1].

Серед основних детермінант розвитку українського суспільства важливе місце займають європейські цінності, спрямованість на побудову правового, демократичного, людиноцентричного суспільства з пріоритетом прав та свобод людини. Більшість громадян України сьогодні налаштовані на життя за європейськими цінностями, якими є свобода і людська гідність, рівність, солідарність, демократія, правова держава, безпека та правосуддя. На думку М. Пірен «європейські цінності є стандартами певних технологічних процедур у різних сферах життя суспільства і діяльності держави» [5].

Революція Гідності та боротьба нашого народу за свободу України створили нову українську ідею – ідею миру, свободи, гідності, і майбутнього процвітання держави. Водночас, слід зазначити, що Україна поки що не змогла повною мірою впровадити європейські принципи й стандарти демократичного врядування та досягти реальних зрушень ціннісних орієнтацій суспільства. Саме тому, на наш погляд, модернізація публічного управління в Україні має здійснюватися у напрямку його наближення до європейських цінностей.

Аналіз сучасного стану здійснення процесів модернізації публічного управління в Україні показав, що за період незалежності на всіх рівнях публічного управління зроблено позитивні кроки у напрямку реформування державного управління й місцевого самоврядування, здійснення процесів децентралізації влади та модернізації публічної служби. Сучасний стан публічного управління характеризується тим, що в незалежній Україні сформовано більшість інститутів публічної влади, створено нову правову базу, що регламентує їх діяльність. Впродовж всього періоду незалежності відбувалися постійні трансформації. Лише на рівні ЦОВВ відбулося понад 400 трансформацій. В основному сформовано інститут публічної служби. Аналіз динаміки чисельності публічних службовців в Україні свідчить про тенденцію до їх значного скорочення. Станом на 01.10.2023 р. фактична чисельність державних службовців складала 161575 осіб (статистичні дані щодо чисельності посадових осіб місцевого самоврядування відсутні) [6]. *Значного прогресу Україна досягла у сфері надання адміністративних послуг, цифровізації та електронного врядування. Створено мережу центрів надання адміністративних послуг. На сьогодні функціонує понад 2 000 ЦНАП, що за принципом «єдиного вікна» надають громадянам приблизно 300 стандартних послуг* [4]. Впродовж 2014-2021 років здійснювалася одна із найбільш успішних в Україні реформ – реформа децентралізації, яка вже довела свою ефективність, відкрила нові можливості для розвитку громад і підвищила фінансову спроможність місцевого самоврядування та участь громадян у вирішенні питань місцевого значення. Розвивається *міжмуніципальне співробітництво*.

Разом з тим, аналіз особливостей сучасного стану й тенденцій здійснення в Україні процесів модернізації публічного управління виявив низку системних проблем правового, організаційно-функціонального та інституційного забезпечення публічного сектору, які гальмують та стримують модернізацію публічного управління.

Пріоритетні напрями модернізації публічного управління в Україні у контексті європейських цінностей було визначено у схвалених розпорядженнями Кабінету Міністрів України у квітні 2014 р. Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, в червні 2016 р. Стратегії реформування державного управління на 2016-2020 роки та в липні 2021 р. Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки, низці інших нормативно-правових актів. Ці стратегічні документи визначають комплексні засади реформи державного управління та місцевого самоврядування [3; 7; 8].

За результатами дослідження сучасного стану і перспектив модернізації **публічного управління** в Україні, можна сформулювати п'ять наступних головних трендів:

1. *Модернізація державного управління* шляхом розбудови ефективних і підзвітних громадянам державних інституцій, які формують державну політику та успішно її реалізують для сталого розвитку держави; внесення змін до Стратегії реформування державного управління України на 2022-2025 роки, відповідно до оновлених у листопаді 2023 р. Принципів державного управління за результатами проведеної експертами Програми SIGMA оцінки стану державного управління в Україні; прийняття внесеного на розгляд Верховної Ради України законопроєкту № 5469 від 05.05.2021 р. «Про внесення змін до деяких законів України щодо організації діяльності Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади, що має на меті вдосконалення організації і порядку функціонування Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади, підвищення ефективності їх діяльності, посилення ролі міністерств у процесі формування державної політики; зміни статусу місцевих державних адміністрацій з органів загальної компетенції на контрольно-наглядові органи префектурного типу;

2. *Надання високоякісних та доступних публічних послуг* шляхом забезпечення належної матеріально-технічної бази для надання основних форм публічних послуг, формування зручної адміністративної процедури для громадян і бізнесу, впровадження Закону України «Про адміністративну процедуру» та прийняття внесеного на розгляд Верховної Ради України законопроєкту «Про адміністративний збір» № 4380 від 16.11.2020 р., який розроблено з метою впорядкування відносин у сфері плати за надання адміністративних послуг, забезпечення прозорості цих відносин;

3. Децентралізація влади та формування ефективної системи місцевого самоврядування шляхом внесення змін до Конституції України щодо децентралізації влади в Україні; чіткого й оптимального розмежування повноважень між органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, органами місцевого самоврядування різного рівня; становлення інститутів та розвитку форм прямого народовладдя; створення належної фінансово-ресурсної бази для здійснення повноважень місцевого самоврядування; формування ефективної системи державного контролю та нагляду за законністю діяльності органів місцевого самоврядування;

4. *Запровадження архітектури нової моделі публічної служби* шляхом формування нових підходів до організації роботи публічних службовців, системи європейських цінностей та установок публічного службовця в нових умовах функціонування публічної служби; застосування меритократичного принципу відбору кандидатів, принципу гендерної рівності, залучення мотивованої і професійної молоді та клієнтоорієнтований підхід при конкурсному відборі на публічну службу; зміни умов оплати праці публічних службовців на основі нової класифікації посад; забезпечення якісно нового рівня управління людськими ресурсами на публічній службі, впровадження інноваційних персонал-технологій та інструментів цифровізації; завершення процесів формування сучасної ефективної системи професійного навчання публічних службовців; розвитку відповідального лідерства на публічній службі; внесення змін до закону України «Про державну службу», впровадження нового Закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування від 02.05.2023 р. № 3077 та розробки необхідних для цього механізмів, розробки Кодексу публічної служби;

5. *Сприяння позитивній ціннісній трансформації українського суспільства з боку органів державної влади та органів місцевого самоврядування* шляхом поступової зміни ціннісних орієнтирів і наближення їх до європейських зразків, суттєвого підвищення для наших громадян демократичних політико-громадянських цінностей, зміцнення ідентичності українського соціуму, особливо під час надзвичайних обставин, пов'язаних із війною та періодом післявоєнної відбудови країни, розробки Концепції формування системи цінностей українського суспільства в умовах його трансформації та європеїзації, в якій має бути визначено напрями подальшого розвитку ціннісних орієнтацій українського суспільства та завдання органів публічної влади у цій сфері [2].

Таким чином, модернізація публічного управління спрямована на створення, відповідно до європейських принципів і цінностей, нової моделі публічної влади та досягнення ціннісної консолідації населення, ефективної системи державного управління та місцевого самоврядування, яка б забезпечила надання якісних доступних послуг громадянам, становлення України як правової європейської держави з високим рівнем життя громадян, соціальної стабільності та демократії, в якій людина, її права, свобода та гідність є найвищою цінністю суспільства.

Список використаних джерел

1. Гончарук, Н., & Чередниченко, А. (2022). Модернізація публічного управління в Україні в умовах війни та в поствоєнний період у контексті європейських цінностей. *Аспекти публічного управління*, 10(6), С. 46-54. DOI: <https://doi.org/10.15421/152243>

2. Гончарук Наталія, Чередниченко Анастасія: Ціннісні виміри українського суспільства в період його трансформації // Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку територій та громад : матеріали наук.- практ. конф. за міжнар. участю, м. Дніпро, 4 березня 2022 р. / за заг. ред. І. А. Чикаренко; Т.В. Маматової. – Дніпро : НТУ «Дніпровська політехніка», 2022. С. 90-92.

3. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>

4. *Міністр КМУ презентував стан реформи державного управління під час конференції ОЕСР. 07 листопада 2023 р.* URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ministr-kmu-prezentuvav-stan-reformy-derzhavnoho-upravlinnia-pid-chas-konferentsii-oesr>

5. Пірен М. І. Європейські цінності та їх реалізація у сфері державної служби та кадрової політики України. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. 2015. Вип. 1. С. 78–90.

6. Статистичні дані НАДС України про кількісний склад державних службовців за три квартали 2023 р. URL: https://nads.gov.ua/storage/app/sites/5/DIYALNIST/KSDS_23.pdf

7. Стратегія реформування державного управління на 2016-2020 роки : схвалена розпорядженням КМУ № 474-р від 24 черв. 2016 року. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/227-2015-%D1%80>

8. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки : схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 лип. 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-%D1%80#Text>

Валентина Гошовська,

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, DrHb, PrHb

Valentyna Goshovska,

Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University, DrHb, PrHb

<https://orcid.org/0000-0002-3011-4450>

ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

DOMESTIC PARLIAMENTARISM: CONTEMPORARY CHALLENGES AND WAYS OF MODERNIZATION

Emphasis is placed on the largest event in the recent history of Ukraine - the Revolution of Dignity, which became the point of no return, when our state resolutely declared its European choice and no desire to return to the Soviet past.

It is noted that dignity is a moral quality of an individual that needs constant protection, in particular, in the conditions of new geopolitical challenges related to the state of war in Ukraine.

Ways to modernize national parliamentarism, which is a special system of government, are proposed, which is implemented in the conditions of a democratic society with a high level of political and legal culture, is characterized by a clear division of legislative and executive functions under the dominant position of the parliament as a state body of people's representation, elected by direct, general, free and periodic elections.

Keywords: *parliamentarism, parliament, Verkhovna Rada of Ukraine, modernization, dignity.*

Революція Гідності - наймасштабніша подія в новітній історії України, «наймасовіша та найтриваліша в історії людства ненасильницька акція спротиву» [2], зібрала у столиці України близько 20 % населення України, тобто понад 8 мільйонів осіб.

Революція Гідності стала точкою неповернення, коли наша держава рішуче заявила про свій європейський вибір і не бажання повертатися до радянського минулого. Український народ довів свою відданість свободі і гідності, заплативши за такі цінності життям 107 учасників акції протесту, Героїв України, названих Небесною Сотнею. У свідомості людей відбулося глибоке розуміння набутого досвіду мирного спротиву та застосування народовладдя для подальшого поступу до визначеної мети.

З цього моменту, саме на нашій землі проходить драматичний дискурс між демократією і автократією, сама вісь між добром і злом, яка пишеться кров'ю наших захисників. Це війна за цінності, а отже - за майбутнє право кожного українця мати право на гідне життя.

Гідність як моральна якість особистості не існує відокремлено від таких людських якостей, як совість, чесність, правдивість, рівність, справедливість, повага, толерантність, працелюбність, відповідальність, доброзичливість, відкритість, особиста свобода та поцінування прав і свобод іншої людини. Ще в Давній Греції філософи визнавали права людини як такі, що не можна «купити чи продати, чи успадкувати»; вони визнавалися природним явищем, яке нікому не дозволено потурати. Його джерелом вважали гідність. Захист гідності відносили до основних функцій захисту прав людини.

Тому в умовах нових геополітичних викликів, зокрема тих, що пов'язані з повномасштабним вторгненням РФ проти України, виникли додаткові вимоги до вітчизняного парламенту - Верховної Ради України, як єдиного органу законодавчої влади держави, який має на мені захист цінностей своїх громадян, їх гідності та свободи.

Нинішня Україна стає епіцентром лідерства в сучасній геополітиці, а тому «свобода через гідність» стає дороговказом для нашої демократії, основу якої складає система парламентаризму [1], яка потребує відповідної модернізації нині і в у повоєнний період.

Ці зміни, на наш погляд, мають ґрунтуватися на кількох принципово важливих постулатах, яких необхідно дотримуватися після завершення російсько-української війни, перемоги України, практичної реалізації «формули миру», запропонованої президентом Володимиром Зеленським, а також продовженням політики європейської та євроатлантичної інтеграції (див. табл.1).

Таблиця 1. Базові постулати вітчизняного парламентаризму у повоєнний період

<i>Верховна Рада України залишається:</i>			
єдиним органом законодавчої влади та найвищим представницьким органом Українського народу	однопалатною	посередником для забезпечення балансу у взаємовідносинах із Президентом України Кабінетом Міністрів, громадянським суспільством	відповідальною за чітку структурованість української партійної системи

Джерело: авторська розробка

Ці постулати є вихідними твердженнями, які не потребують доведення, адже вони відповідають національним та європейським засадам виборчого процесу і потребують від Верховної Ради України відповідних якісних змін. А саме:

- посилення контрольних повноважень шляхом запровадження інтерпеляції, традиційного для європейських країн інституту, який представляє собою запит до міністра або Прем'єр-міністра щодо питань реалізації публічної політики, відповідь на який обов'язково обговорюється у парламенті;
- законодавчого регулювання участі громадян у законотворчому процесі як на рівні Верховної Ради (петиції, звернення, громадське слухання законопроектів, робота в комітетах тощо), так й інших представницьких органів влади;
- посилення інституційної спроможності парламенту та його участі у зовнішньополітичній діяльності, а також - вимог до моральних якостей народних депутатів України;
- унормування проблем статусу, організаційних повноважень та гарантій парламентської опозиції.

Вважаємо, що ці зміни дозволять суттєво посилити інституційну спроможність системи вітчизняного парламентаризму, сприятимуть реформуванню політичної системи України згідно стандартів, принципів та цінностей Європейського Союзу, забезпечать реальне народовладдя шляхом імплементації ключових принципів представницького правління, сприятимуть завершенню формування демократичної та компетентної України.

Список використаних джерел

1. Гошовська В.А. Парламентаризм як особлива система публічного управління. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексеєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. К.: ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с., С. 11-57. ULR : <https://ir.library.knu.ua/knurepo/handle/123456789/301>
2. Ігор Пошивайло. Революція Гідності на перехресті історії та геополітики (вступне слово до наукового збірника «Революція Гідності: на шляху до історії» (2020). ULR: <https://www.maidanmuseum.org/uk/node/2457>

Лілія Григорович,

кандидат філософських наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Liliya Hryhorovych,

candidate of philosophical sciences, associate professor of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: ВИКЛИКИ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ

DOMESTIC PARLIAMENTARISM: CHALLENGES IN THE MODERN GEOPOLITICAL DIMENSION

The ongoing large-scale invasion on Ukrainian soil, entering its second year, represents an unprecedented violation of international agreements and human rights. This global challenge unveils a hybrid form of contemporary racism, intertwining elements of terrorism and Nazism, grounded in the ideas of global dominance and anti-human ideologies. Amidst these global challenges, the focus shifts to the local ramifications, particularly within the Ukrainian parliament. The annual round table discussion, traditionally held in commemoration of Freedom and Dignity Day, aims to provide a comprehensive scientific analysis, emphasizing the institute of parliamentarism under these conditions. The analysis delves into the manifestation of political collaborationism among certain parliamentarians, a phenomenon not legally constrained by the Basic Law. Surprisingly, lawmakers are not held legally accountable for acts that pose a direct threat to national security or engage in overt collaboration with the enemy. This gap in accountability is evident at both the national and local levels, with numerous instances of collaborationism, such as the case of a former deputy in the Zaporizhzhia Regional Council. This paper advocates for constitutional amendments to render incompatible parliamentary mandates not only with specific unauthorized activities but also with unconstitutional actions, such as political collaborationism. The proposal suggests addressing parliamentary committees and the leadership of the Verkhovna Rada directly, aiming to safeguard national security and preserve essential socio-political principles in the current wartime circumstances.

Keywords: *russism, parliament, Basic Law, collaborationism, parliamentarism, ideology.*

Актуальність теми обумовлена подіями останніх двох років, зокрема широкомасштабним вторгненням ворога на територію України. Виклик сучасного рашизму, який поєднує елементи тероризму та нацизму, створює глобальний контекст для подальшого аналізу.

Узагальнюючи аналіз глобальних викликів, можна відзначити, що розгляд непрецедентного порушення міжнародних договорів та людських прав як глобального виклику для світу. Виявлення сучасного рашизму як форми гібридного тероризму та нацизму, базованого на ідеях світового панування та людиноненависницькій ідеології.

Звернувши увагу на локальні виклики в контексті парламентаризму, відмітимо, що аналіз ситуації в українському парламенті та виявлення проявів політичного колабораціонізму серед окремих парламентаріїв. Відзначення відсутності законодавчих перепон для боротьби з цим явищем та відсутності відповідальності за зраду держави в Основному Законі [2].

Добігає кінця другий рік широкомасштабного вторгнення ворога на українську землю. Поза всяким сумнівом цей безпрецедентний факт порушення усіх міжнародних договорів та людських прав, сам по собі став глобальним викликом для світу, показавши у всіх проявах новий гібрид тероризму та нацизму, яким являється сучасний рашизм, що ґрунтується на ідеї світового панування та людиноненависницькій ідеології.

Оскільки щорічний традиційний круглий стіл до Дня Свободи і Гідності, покликаний під різним кутом зору та всебічного наукового аналізу зосередитися на інституту парламентаризму у цих умовах, я дозволю собі акцентувати увагу не на стільки на глобальних викликах, як на локальних,

які стали прямим наслідком цієї війни. Так, український парламент зіткнувся у цей час із проявами політичного колабораціонізму серед окремих парламентарів.

Виявилось, що це явище - огидне і по суті і по формі не має жодних законодавчих перепон. Вони просто не передбачені в Основному Законі. Виявляється, що народні депутати України згідно статті 80 Конституції «не несуть юридичної відповідальності за результати голосування, або висловлювання в парламенті та його органах, за винятком відповідальності за образу чи наклеп».

Відтак, виявляється, відповідальність за образу колеги передбачена, а відповідальність за зраду держави, за прямий заклик проти державного суверенітету, чи тим більше за очевидну і публічну співпрацю із ворогом - не передбачена. І це стосується як окремих депутатів Верховної Ради України, так і депутатів місцевого рівня із яких близько сотні пішли на співпрацю із ворогом. Яскравий приклад тому - экс-депутат Запорізької обласної ради, який 3 липня 2023 року розбавлений свого статусу через суд.

Тому, на наш погляд, глобальним викликом для вітчизняного парламентаризму в реаліях сьогодення є навіть поодинокі прояви політичного колабораціонізму, бо вони не тільки несуть пряму загрозу нашій національній безпеці, але і руйнують ціннісні суспільно-політичні засади, що в умовах воєнного стану є неприпустимим.

Отже, враховуючи зазначене вище, пропонуємо внести пропозиції у відповідні парламентські комітети та безпосередньо керівництву Верховної Ради України щодо необхідності внесення змін до Конституції України [2], які зроблять несумісним депутатський мандат не тільки з окремими, не передбаченими Основним Законом видами діяльності, але і з неконституційними діями, якими став політичний колабораціонізм.

Список використаних джерел

1. Гошовська В. А. Парламентаризм : підручник. 2-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська [та ін.]. Київ : НАДУ, 2019. 704 с.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Лідія Даниленко,

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, DrHb

Lydia Danylenko,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv, DrHb

<https://orcid.org/0000-0002-4524-8347>

ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ОСВІТА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ

POLITICAL AND ADMINISTRATIVE EDUCATION AS A FACTOR OF THE FORMATION OF THE VALUES OF DEMOCRACY IN UKRAINE

Democratic values include those that ensure the dignity and freedom (conscience, speech, religion, etc.) of citizens and people, protection of their rights and non-interference in personal life. They need daily protection and morally responsible behavior of everyone, they are formed in the process of acquiring political and managerial education and are established in their lives.

In the modern world, there is a rapid development of democracy as a socially oriented form of worldview, which ensures the appropriate social order in states and is reflected in their constitutions, in which a socially responsible citizen's position, public activism, trust in government institutions, political security, etc. prevail.

We believe that the establishment of democratic values in Ukraine, as a sovereign and independent, democratic, social, legal state, requires the strengthening of the political and administrative component of higher education.

Keywords: *higher education, political and management education, democracy, democratic values, morally responsible behavior.*

Не зважаючи на російсько-українську війну, розпочату у 2014 році росією проти України, все ж розвиток демократії набирає своїх обертів у нашій державі, яка захищає не лише власні демократичні надбання, а й демократичні цінності всього цивілізованого світу, до яких науковці відносять такі цінності, як: громадянство як суспільну роль особистості та її громадянськість як сукупність рис і якостей, що забезпечують їй активну життєву позицію; компетентність і відповідальність в усіх сферах життєдіяльності; свободу як базову складову справедливості в сучасному ліберальному суспільстві; конституція і конституціоналізм; свобода слова, вільні засоби масової інформації і громадська думка; людська гідність як складова авторитету громадянина, його самоповаги й поваги до інших, породження й умова його свободи; приватність, невтручання в особисте життя, недоторканість особи; громадянська асоціація (комунітарність); солідарність і довіра; соціальний порядок [4].

Такі цінності уособлюють значущість демократії як форми державного правління та політичної системи, яка є привабливою для більшості людей світу і яку захищають власними конституціями, які покликані обмежувати владу уряду й охороняти права і свободи громадян держави.

У більшості конституцій держав світу переважають демократичні цінності. У Конституції України у ст. 3 «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» зазначено, що «Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [3].

Тобто, Конституція України, як у більшості демократичних держав світу є забезпеченням вільного життя індивідів. Однак вона не виключає суперечності, яка завжди існує між ідеєю демократії як повновладдя народу і неможливістю її практичного здійснення.

Тому, як зазначено у щорічному звіті «Індекс демократії» від The Economist : «війна в Україні впливає на демократію у світі. Рейтинг свідчить, що лідерами залишаються нордичні країни та західна Європа. Напротивагу їм Росія, Білорусь та країни Середнього Сходу й Африки показали особливо погані результати» [5].

Така ситуація в світі щодо цінностей демократії пояснюється, зокрема дослідженнями британського філософа Карла Поппера, який вважав, що: «Демократія у прямому її розумінні неможлива навіть суто технічно, бо немає таких механізмів, які б забезпечували пряме народоправство з будь-якого питання на всіх рівнях. Недоцільна, оскільки абсолютна більшість народу некомпетентна у вирішенні конкретних справ управління державою» [2].

Однак, інші науковці, досліджуючи проблеми демократії, запропонували різноманітні концепції, спрямовані на вирішення цієї суперечності, якими, на наш погляд, мають оволодівати під час отримання освіти учнівська і студентська молодь. Особливо важливою є студентська політико-управлінська освіта, яка має завершити етап сформованості світогляду людини і визначити її пріоритетний напрям подальшого розвитку – демократичний чи авторитарний.

Тому, ми вважаємо, що в усіх освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програмах у закладах вищої освіти має бути посилена складова політико-управлінської освіти, зокрема при підготовці фахівців для системи публічного управління. На це вказують і такі дослідження Фонду демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва, проведенні в Україні у 2018 році, за якими зазначено, що 85% українців не виявляли активності у суспільному житті [1]. І, навпаки, протилежні результати отримані в ході досліджень, проведених на замовлення Національного демократичного інституту в січні 2023 року, які вказують на те, що майже 80% респондентів особисто готові долучитися до процесу повоєнної відбудови нашої держави [6].

Це підтверджує нашу думку про те, що для повоєнної України потрібні будуть фахівці не лише у галузі публічного управління, а й саме управління на засадах демократії.

На прикладі нашої магістерської освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, що викладається в КНУ імені Тараса Шевченка в ННІ публічного управління та державної служби на кафедрі парламентаризму, продемонструємо зміст класичних концепцій демократії, якими мають оволодіти здобувачі вищої освіти та їх вплив на формування демократичних цінностей, які задовольняють відповідну сукупність потреб та інтересів особистості, колективу, суспільства в цілому (див. рис. 1).

Концепції демократії (кінець XX - початок XXI ст.):					
ліберальна	соціал-демократична	плюралістична	елітарна	деліберативна/дорадча	учасницька
<i>Автори:</i>					
Л.Даймонд, К.Поппер, Ф.Фукуяма	Н.Боббіо, Е.Гідденс, Дж.Кін	Р.Даль, Д.Трумен, Д.Рісмен	Т.Дай, К.Маннгейм, Й.Шумпетер	Ю. Габермас, Ю. Гуман, Д.Томпсон	Б.Барбер, К.Пейтмен, Н.Пулантзас
Формують цінності:					
індивідуальна самореалізація та свобода рівність перед законом толерантність - приватна власність	основні права і свободи справедливість і солідарність рівність соціально-економічних можливостей	співпраця й об'єднання плюралізм конкуренція та довіра до опонентів прагматизм та компроміс	вільна політична конкуренція компетенція і відповідальність еліт рівність потрапляння до еліти на основі заслуг, спроможності і таланту	політична активність зацікавленість	
Задовольняють потреби та інтереси:					
Індивідуальні	Групові	Колективні	Колегіальні	Суспільні	
На основі конституційної представницької демократії (поліархії)	На основі соціальної політики	На основі включення багатьох недержавних об'єднань у державні справи	На основі передачі компетенції прийняття політичних рішень спеціалістам (еліті)	На основі раціонального й аргументованого публічного дискурсу, консенсусу	
Це сприяє посиленню уваги щодо :					
посилення контролю над діями публічної влади	утвердження незалежності суддів	посилення прав політичної опозиції	запровадження етичного кодексу для політиків і управлінців	забезпеченню дебіюрократизації та інституалізації публічної влади	

Рис. 1. Базові концепції демократії та їх вплив на формування демократичних цінностей
Джерело: власна розробка автора.

Як бачимо з рис. 1, знання зазначених концепцій та дискусії у системі політико-управлінської освіти у закладах вищої освіти спрямовані на формування цінностей демократії в Україні шляхом узгодження індивідуальних, групових та суспільних потреб й інтересів та реалізації базових засад модернізації вітчизняного парламентаризму, таких як посилення контролю над публічною владою, утвердження незалежності суддів, посилення прав політичної опозиції, запровадження етичного кодексу для політиків і управлінців, забезпечення дебіюрократизації та інституалізації публічної влади.

Список використаних джерел

1. Громадянське суспільство: 85% українців не виявляють активності. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-85-ukraintsiv-ne-proyavlyayut-aktivnosti>
2. Демократія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Основні цінності сучасної демократії. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-3357.html>
5. Росія на шляху до диктатури, але дві третини світу нейтральні або підтримують її. Розбір «Індексу демократії – 2022» від The Economist. URL: <https://forbes.ua/svit/indeks-demokratii-2022-02022023-11488>
6. Участь громадянського суспільства у відновленні України. Як влада, громадяни та донори можуть посилити суспільну довіру. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2023-09/2023-06-15-giving-civil-society-stake-ukraines-recovery-lutsevych-ukrainian.pdf/>

Євген ДАНИЛОВ,

студент другого курсу Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yevhen DANYLOV,

second year student, educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, доктор педагогічних наук, професор, доктор суспільних наук Національної агенції академічного обміну, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОВІДНА РОЛЬ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ В ПОДОЛАННІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

THE LEADING ROLE OF THE UKRAINIAN PARLIAMENT IN OVERCOMING MODERN CHALLENGES

It was noted that in overcoming the modern challenges facing to Ukraine, the role of the parliament is leading. After all, it is the parliament that must answer the questions regarding the protection of constitutional democracy and the rule of law in the state, especially in the conditions of martial law. And also - regarding a clearer definition of the form of government in the state, ensuring the transparency of the activities of public servants, developing and implementing a national plan for the restoration of the post-war state, implementing EU recommendations regarding the status of candidates for its members.

Focused attention on the factors contributing (the National Reform Plan until 2032, presented by the Government of Ukraine at the conference in Lugano (Switzerland)) and hindering (the insufficient level of readiness of the Ukrainian authorities for liberal reforms, as emphasized by international experts) Ukraine's obtaining the status of a candidate for EU membership.

Keywords: parliament, state, EU, reforms.

Україна, перебуваючи під тривалим збройним нападом росії, захищає свою незалежність за допомогою конституційної демократії та верховенства права, а також шляхом сформованої самооборони, розгортання ЗСУ та інших військових угруповань. У цей (воєнний) час центральне місце в управлінні державою належить Верховній Раді України, яке визначено статтею 83 Конституції України [1], якою передбачено, що у разі закінчення повноважень парламент продовжує виконувати свої функції до моменту, коли після скасування воєнного чи надзвичайного стану буде обрано новий депутатський склад.

Тобто Конституція України не делегує законодавчі повноваження будь якій іншій гілці влади, окрім законодавчої. Тому парламент є провідником нації і треба віддати належне, він підтверджує свою відданість конституційній демократії. Адже, незважаючи на значні загрози безпеці, українські депутати продовжують збиратися, приймають закони, працюють на перемогу і одночасно працюють над виконанням рекомендацій ЄС щодо кандидатства у її члени.

Рекомендації ЄС включили: реформу конституційного суду, продовження судової реформи, антикорупційну реформу, боротьбу з відмиванням коштів, антиолігархічну реформу, законодавство про медіа, зміну законодавства про нацменшини.

На жаль ці питання залишаються не вирішеними сповна, про що свідчить оцінка міжнародних експертів. Україна отримала 4,7 балів із 10 можливих за виконання «домашнього завдання», поставленого ЄС. Хоча українська влада пообіцяла виконати його з випередженням графіків до кінця цього року. А от міжнародні експерти все ж «не відчували» реальної готовності української влади до ліберальних реформ і «не побачили» чітких механізмів запобігання корупції.

Розкриємо зміст виставлених оцінок Україні:

- реформа конституційного суду – 3 бали,
- продовження судової реформи – 6 балів,

- анти корупція - 6,
- боротьба з відмиванням коштів -5,
- антиолігархічна реформа -2 ,
- законодавство про медіа - 6,
- зміна законодавства про нацменшини – 5.

Як бачимо, виконання поставлених завдань під загрозою, адже Україна подала заявку на членство в ЄС і раділа з того, що 23 червня 2022 року її задовольнили, висунувши при цьому вимоги щодо проведення реформ. У разі їх не виконання ЄС може скасувати наданий статус. Також можуть виникнути питання і щодо інвестицій і донорства на виконання «плану Маршалла» - масштабного плану реформ до 2032 року вартістю у \$750 млрд., представленого Кабінетом Міністрів у Лугано (Швейцарія) у листопаді 2022 року [2].

У зазначеному Плані представлена візія відновлення України, пов'язана з прискоренням її стійкого економічного зростання. А також, основні етапи його реалізації:

- перший - на військовий період;
- другий - 2023–2025 рр.;
- третій – 2026–2032 рр.

Загальний меседж полягав у тому, що «Сильна європейська країна – магніт для іноземних інвестицій», адже Національний план відновлення України спрямований на прискорення її стійкого економічного зростання.

Як висновок зазначимо, що роль парламенту підвищилась у зв'язку з війною з рф, підвищилась його інституційна спроможність. Однак, потребують продовження зазначені реформи.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Сергій Шевчук. Україна презентувала власний «План Маршалла» на сотні сторінок та \$750 млрд. Яку країну хочуть побудувати до 2032 року. URL: <https://forbes.ua/inside/ukraina-prezentovala-vlasniy-plan-marshala-na-sotni-storinok-ta-750-mlrd-yaku-krainu-khochut-pobuduvati-do-2032-roku-04072022-6964>

Максим Дегтяренко,

студент ОП “Публічне управління та адміністрування” Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Maksym Degtyarenko,

student of the program “Public Management and Administration” at the Educational and Research Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Надія Максименцева,** доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В МІСЦЕВИХ ОРГАНАХ ВЛАДИ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

DEVELOPMENT OF PARLIAMENTARISM IN LOCAL AUTHORITIES: EXPERIENCE AND PROSPECTS

This article explores the evolution of parliamentarism within local government institutions, examining their experiences and prospects. The study investigates the role and functions of local parliaments, their interaction with constituents, and their influence on decision-making at the grassroots level. It also examines the challenges faced by local representative bodies in the context of contemporary societal changes, such as globalization and decentralization. Drawing on international comparative experiences, this research sheds light on potential directions for the development of local parliamentarism in both the context of Ukraine and the global stage. By examining the intricate dynamics of parliamentarism at the local level, this article contributes to a deeper understanding of the role of representative government in local governance and its impact on democratic processes. Article provides valuable insights for researchers and policymakers interested in the evolution and prospects of parliamentarism in local government, offering a nuanced perspective on the potential pathways to enhance the effectiveness of local representative institutions.

Keywords: representative bodies, governance at the community level, local level, political influence, civil society.

Включення та закріплення інституту місцевого самоврядування в Конституції України є значним кроком у розвитку сучасної політичної системи країни. Проте, подальший розвиток цього інституту відбувався не завжди послідовно та стикається із концептуальною незгодженістю та різнотлумаченням його основних принципів. На початку реформ у сфері місцевого самоврядування в Україні, було визнано, що створена система не завжди дозволяє втілити ключові принципи демократії. Наприклад, принцип субсидіарності, який передбачає, що рішення повинні прийматися на найменшому можливому рівні, або принцип самостійності ухваленні рішень, свободи ініціативи в межах закону, не завжди дотримуються у місцевому самоврядуванні. У сучасних трансформаційних процесах, які охоплюють інтеграцію, уніфікацію, децентралізацію та розвиток локальних традицій, відбувається реформування системи місцевого самоврядування та переосмислення її ролі у соціально-політичному розвитку. Україна, розпочавши системну політичну реформу, шукає оптимальну модель для розвитку та удосконалення власної системи місцевого самоврядування.

Парламентаризм є однією з ключових складових демократичного управління, і його роль на місцевому рівні не менш важлива, ніж національному. Пропонуємо розглянути розвиток парламентаризму в місцевих органах влади, зосереджуючись на досвіді та перспективах цього важливого аспекту демократичного управління.

Парламентаризм на місцевому рівні передбачає участь громадян у процесі управління їхніми власними справами через виборців, які обирають представницькі органи влади [2, с. 61]. Ці органи, часто відомі як місцеві ради або місцеві парламенти, грають важливу роль у вирішенні питань на місцевому рівні. Роль парламентаризму на місцевому рівні визначається тим, як представницькі органи влади на місцевому рівні взаємодіють з громадянами та приймають рішення, що стосуються конкретних місцевих питань і проблем. Парламентаризм передбачає обрання представників

громадянами, які у свою чергу обирають лідерів місцевих органів влади. Це гарантує, що рішення, які приймаються на місцевому рівні, відображають інтереси та погляди місцевого населення. Місцеві парламенти часто вирішують питання, пов'язані з розвитком інфраструктури, охороною здоров'я, освітою, соціальною допомогою та багатьма іншими аспектами життя громади. Ці рішення можуть включати прийняття бюджетів, затвердження місцевих законів та регулювання громадських справ. Місцеві парламенти грають важливу роль у контролі за діяльністю місцевої влади та відстеженні виконання прийнятих рішень, вони також можуть бути механізмом виправлення помилок або невдач у виконанні завдань. Парламентаризм надає можливість громадянам брати участь у політичному процесі, зокрема через вибори та публічні обговорення. Громадяни мають можливість вплинути на вибір своїх представників та висловити свою думку щодо місцевих питань. Отже, місцеві парламенти важливі, оскільки вони найкраще розуміють потреби та особливості місцевих громад. Вони можуть приймати рішення, які враховують контекст та реалії місця, де вони функціонують.

З розвитком сучасного суспільства і політичної культури в місцевих громадах, місцевий парламентаризм також зазнав змін. Від початкових етапів, коли влада була централізованою і обранці майже не мали повноважень, до сучасних днів, коли місцеві ради мають значний вплив на прийняття рішень на рівні громад. З отриманням незалежності України від Радянського Союзу в місцевому парламентаризмі настав новий етап. В Україні була введена система місцевих рад та обласних рад, які отримали більші повноваження у прийнятті рішень на місцевому рівні. У 2014 році в Україні було запроваджено амбіційну реформу децентралізації, яка передбачає передачу більшої частини повноважень та ресурсів на місцевий рівень. Ця реформа мала на меті зміцнити місцевий парламентаризм та надати громадам більше влади у вирішенні місцевих питань [1, с. 5]. Сьогодні в Україні місцеві ради і громади мають більше влади в управлінні своїми територіями. Вони обираються на демократичних виборах та приймають рішення з питань бюджету, інфраструктури, соціальних послуг та інших аспектів місцевого життя. Сьогодні в Україні місцеві ради і громади мають більше влади в управлінні своїми територіями. Вони обираються на демократичних виборах та приймають рішення з питань бюджету, інфраструктури, соціальних послуг та інших аспектів місцевого життя.

З децентралізацією та глобалізацією сучасного суспільства місцеві парламенти стикаються з рядом викликів. Децентралізація передбачає переведення більшої кількості повноважень на місцевий рівень, що ставить питання про ефективність та відповідальність місцевих органів влади. Глобалізація вимагає адаптації до нових економічних та соціокультурних викликів.

Аналіз досвіду різних країн у розвитку місцевого парламентаризму може надати цінні уроки та інсайти. Наприклад, країни з довгою історією місцевого самоврядування можуть мати більше виборчого досвіду та традицій представницького управління, який можна використовувати в інших контекстах.

Досвід Сполучених Штатів у розвитку місцевого парламентаризму є цінним прикладом демократичного самоврядування та локальної влади [5; с.135]. США мають розвинуту систему місцевого самоврядування, де кожний штат поділяється на округи, графства, муніципалітети та інші адміністративні одиниці. Кожна з цих одиниць має свої місцеві парламенти (зазвичай відомі як місцеві ради або ради міст), які відповідають за управління своєю територією та прийняття місцевих рішень. В США місцеві парламенти обираються на основі виборчої системи, яка базується на принципі "одна особа - один голос". Громадяни мають право голосувати за своїх представників у місцевих парламентах під час регулярних виборів. Місцеві парламенти у США мають важливі повноваження щодо прийняття місцевих законів, бюджетування, планування розвитку та рішень, які стосуються місцевої інфраструктури, освіти, охорони здоров'я і соціальних послуг. Вони також надають можливість мешканцям впливати на рішення, які впливають на їхній регіон. Місцеві парламенти в США функціонують відкрито і транспарентно [3, с. 136]. Засідання відкриті для громадськості, рішення та документи зазвичай доступні для громадськості через інтернет. Це сприяє більшому контролю та залученості громадян до місцевого управління. Місцеві парламенти часто співпрацюють з місцевими органами влади, громадськими організаціями, бізнесом та іншими стейкхолдерами для вирішення місцевих проблем та розвитку регіону. Ця співпраця сприяє створенню стійких та ефективних рішень. Таким чином, Місцеві парламенти в США активно використовують передовий досвід та навчання для покращення управління та вирішення складних питань. Інститути, які надають підтримку та навчання місцевим лідерам, грають важливу роль у розвитку місцевого парламентаризму.

Досвід Франції в розвитку місцевого парламентаризму є цікавим і варто відзначити наступні ключові аспекти. Франція вивчила важливість децентралізації влади та передала багато повноважень місцевим органам. Країна розділена на регіони, департаменти, та комуни, кожен з яких має свої власні місцеві парламенти або ради. Це дозволяє вирішувати місцеві питання більш ефективно. Вибори до місцевих рад проводяться регулярно, і громадяни мають можливість обирати своїх представників на місцевому рівні. Вибори проводяться за різними виборчими системами, включаючи багаточислові та мажоритарні системи. Місцеві парламенти Франції мають певну ступінь самостійності у вирішенні місцевих питань, таких як місцевий бюджет, планування розвитку, освіта, охорона здоров'я, та інші сфери. Вони можуть приймати місцеві закони та регулювати питання, які стосуються їхніх територій. Франція прагне забезпечити прозорість та відкритість у роботі місцевих органів. Засідання місцевих рад часто відкриті для громадськості, і інформація про рішення та діяльність рад доступна громадянам. Місцеві органи встановлюють співпрацю з іншими місцевими органами, державними установами, громадськими організаціями та бізнесом для вирішення місцевих проблем та підтримки розвитку регіонів. Франція, як член Європейського Союзу, також враховує європейські стандарти та норми у розвитку місцевого парламентаризму, зокрема у галузі фінансів, екології, та регіонального розвитку. Досвід Франції має своєю особливістю спадщину Великої Французької революції, яка внесла вагому конституційну та демократичну спадщину. Це позначилося на розвитку місцевого парламентаризму та правах громадян на участь у владних процесах [4, с. 147].

Таким чином, парламентаризм на місцевому рівні грає важливу роль у забезпеченні демократичного управління та відповідальності перед громадянами. Розвиток цього інституту вимагає уважної уваги до досвіду різних країн та адаптації до сучасних викликів. Україна, як і інші країни, має можливість покращити місцевий парламентаризм для забезпечення кращого управління та більшої відповідальності перед громадянами на місцевому рівні.

Список використаних джерел

1. Бусол О. Ю. Центральні органи державної влади та органи місцевого самоврядування: питання балансу / О. Ю. Бусол // Громадська думка про правотворення: додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі». – 2014. – № 11 (69). – С. 4–17
2. Кукарцев О. Інституціональні аспекти політичної регіоналізації в сучасній Україні / О. Кукарцев // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку : [збірник наукових праць] / Національна академія наук України, Інститут народознавства, Інститут 7 українознавства імені Івана Крип'якевича, Міністерство освіти і науки України, Національний університет „Львівська політехніка”. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2010. – Випуск 22. – 164 с. – С. 60-65.
3. Маєв А. П. Концептуальні засади розбудови інституту регіонального управління в сучасній Україні: європейський та вітчизняний досвід: дис. ... канд. юрид. наук: 25.00.01 / Берназюк Олександр Олександрович. – Одеса, 2016. – 214 с
4. Матвієнко А. С. Політико-правові засади територіальної організації держави: світовий досвід і Україна : монографія / А. С. Матвієнко. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. – 376 с.
5. Упровадження децентралізації публічної влади в Україні: національний і міжнародний аспекти / Г.Г. Динис, Т.О. Карабін, Я.В. Лазур, М.В. Менджул, Р.П. Натуркач, О.Я. Рогач, М.В. Савчин, І.С. Сухан, П.А. Трачук, І.В. Хохлова; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М.В. Савчина. Ужгород: ТІМРАНИ, 2015. – 216 с.

Віра Дем'яненко,

кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Vira Demianenko,

PhD in Political Sciences, Associate Professor of the Department of Political Sciences, Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

<https://orcid.org/0000-0001-6283-480X>

ВПЛИВ РАДЯНСЬКИХ ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНИХ СТЕРЕОТИПІВ НА ПРОЦЕСИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

THE INFLUENCE OF SOVIET POLITICAL AND CULTURAL STEREOTYPES ON THE PROCESSES OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF UKRAINIAN PARLIAMENTARISM

The report analyzes the problems of the formation and development of parliamentarism in Ukraine, which is determined by the post-Soviet legacy of the political culture of Ukrainian society. It is noted that the difficulties of establishing a culture of parliamentarism are related to the lack of a historical tradition of holding equal elections based on the civilized competition of ideological political forces, the culture of law-making in the interests of society and the national state. The long historical experience of a stateless existence formed a stereotype of the rejection of the state as the sphere of responsibility of every citizen, and therefore, when electing deputies, society showed little interest in their activities and, in fact, never demanded a report on the fulfillment of pre-election promises. It is emphasized that a serious problem of the formation of domestic parliamentarism as the legislative power of the Ukrainian national state was the blurring of the identity of a large part of the voters: for a long time this ensured the presence of representatives of communist and socialist parties, then pro-Russian political forces in the parliament. Only the growth of the culture of citizenship in Ukrainian society is a guarantee of the effective functioning of the Ukrainian parliament.

Keywords: *Ukrainian parliamentarism, political culture, post-Soviet stereotypes.*

В усіх демократичних країнах, незалежно від їх географічного розташування, розмірів території, попередніх історичних традицій, функціонує орган законодавчої влади. Однак, на механізми його формування, організацію і процедури діяльності, структуру, функціональні компетентності впливають конкретні національні особливості державотворчих процесів, ментальності, установок і стереотипів політичної культури суспільства загалом. Це детерміновано як історичними аспектами розвитку народу і його державності, так і обраними у кожному конкретному випадку моделями, стратегіями і перспективами розвитку державного апарату загалом і законодавчого органу зокрема.

У багатоаспектному понятті парламентаризму хотілося б звернути увагу на такі його елементи як історичний, зокрема тенденції, напрямки еволюції українського парламентаризму та ідеологічний, через який здійснюється вплив на формування і розвиток правової і політичної культури населення.

Процеси формування і розвитку парламентаризму в Україні, детерміновані пострадянським спадком політичної культури українського суспільства. Насамперед труднощі становлення культури парламентаризму пов'язані з відсутністю історичної традиції проведення рівних виборів на основі цивілізованої змагальності ідеологічних політичних сил, культури законотворчості в інтересах суспільства і національної держави. Тривалий історичний досвід бездержавного існування, коли будь-які владні інституції сприймалися українцями як щось чуже, яке до того ж становить загрозу, сформував стереотип несприйняття держави як сфери відповідальності кожного громадянина, а отже, обираючи депутатів, суспільство мало цікавилось їх діяльністю і фактично ніколи не вимагало звіту про виконання передвиборних обіцянок. У свою чергу, частина депутатів парламенту, які розглядали свій похід у владу як засіб вирішення власних меркантильних інтересів, цинічно змінюючи партійні проекти та виборчі округи, навіть не пробували запровадити культуру підзвітності виборцям.

Досить серйозною проблемою становлення вітчизняного парламентаризму як законодавчої влади української національної держави розмитість ідентичності значної частини виборців. У цьому ракурсі варто відмітити поведінкові стереотипи політичної культури українського суспільства з точки зору поколінневого підходу. Видресуване радянською владою старше покоління українців

завжди дисципліновано прямувало на виборчі дільниці, легко піддавалося маніпулятивним технологіям, які підігрівали його ностальгійні настрої. Натомість, значна частина молодшого покоління виборців з несформованою громадянською відповідальністю, дезорієнтована виборчими перегонами безвідповідальних політиків обирала позицію відсторонення від політики. Національно зорієнтованим політикам і політичним силам було важко достукатися до свідомості, у якій були утверджені радянською пропагандою стереотипи сприйняття в негативній конотації націоналізму як «буржуазного націоналізму», націоналістів як «бендерівців, головорізів», а Росії як «братній народ». Тому ідеологічні національно-патріотичні сили не мали шансу на формування більшості в українському парламенті чи навіть на утворення дієвої опозиції. Тривалий час це забезпечувало присутність у парламенті представників комуністичної та соціалістичних партій, потім тих політичних сил, які спекулювали на ностальгії певного сегменту суспільства за СРСР. З часом ця ностальгія стала тісно пов'язуватись із сучасною РФ, з її незмінним лідером, стабільністю курсу, що забезпечило наявність проросійських політичних сил в українському парламенті.

Ментальною основою таких настроїв є патерналізм, небажання/невміння брати відповідальність навіть за власне життя на себе, пошук винуватців невдач, очікувань, які не збувалися на якісь зовнішні фактори чи сили. Патерналістські настанови масової свідомості є зручним підґрунтям для маніпулювання нею, чим користувалися політики-популісти, обіцяючи виборцям вирішення усіх їх проблем. І якщо без певного рівня популізму неможлива будь-яка виборча кампанія, то популізм у парламентській діяльності не сприяє ефективній законотворчості і дорого коштує суспільству загалом.

Ще одним стереотипом пострадянської політичної культури, який негативно впливав на законотворчий процес – це деформована правосвідомість. Репресивне право тоталітарної держави, декларативність гарантій прав людини формували у суспільній свідомості не тільки неприйняття правових норм, які не забезпечують реалізацію правового захисту людини, а й неповагу до права загалом, необов'язковість дотримання прийнятих у державі законів. Зневагу до закону демонстрували насамперед представники правлячої групи – номенклатури.

Ця деструктивна за своєю суттю традиція негативно вплинула на процеси національного державотворення в суверенній Україні після розпаду СРСР, оскільки дуже часто українські парламентарі приймали закони, які вже апріорно не передбачали їх виконання (чого тільки варті положення Конституції України про безкоштовну медицину й освіту). Сумним загальноприйнятим правилом життя українського суспільства (від президента, посадовців різних рівнів до пересічного громадянина) стало порушення законів, здебільшого без ніякого морального осуду, інколи з певними правовими наслідками. Це породило так званий «законодавчий спам» – творення законів, які не імплементуються з іншими законами / не мають перспектив для практичної реалізації / не сприяють реальному врегулюванню правовідносин, або ж узагалі не відповідають інтересам суспільства і держави, а сприяють задоволенню інтересів окремих фінансово-промислових груп. Звичайні громадяни, юридичні особи, посадові особи різних рангів і органів публічної влади, органів місцевого самоврядування, правоохоронних органів не встигають призвичаїтись до постійних «аплікацій» у тексті Конституції України, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів. Недоброю традицією стало, що за бажанням модернізацій не проглядається прагнення керівництва державою самим дотримуватись основоположних принципів управління та змісту зініційованих рішень [1, с. 59].

Нині назріла нагальна потреба у кодифікації законодавства України. Урегулювання діючих законів, прийняття законів, які чітко відповідають реаліям сьогодення, завданням післявоєнної відбудови, поглибленню демократичних тенденцій у суспільстві, забезпечать перспективи успішної демократичної трансформації України та її входження до Європейського Союзу.

Дуже важливим для політичного реформування в Україні є не лише розвиток структур і програм підготовки управлінських кадрів, а й формування державної системи політичної, громадянської освіти усіх категорій населення, запровадження у закладах вищої освіти обов'язкового системного вивчення дисциплін, які сприяють формуванню громадянської компетентності. Реалізація таких заходів, разом з іншими чинниками, допоможе подолати пострадянські стереотипи у політичній культурі населення, сприятиме формуванню відповідального ставлення до участі у політичному житті країни. Тільки зростання культури громадянськості українського суспільства загалом є запорукою ефективного функціонування українського парламенту як законодавчого органу державної влади, так і парламентаризму як складної політико-правової системи.

Список використаних джерел

1. Словська І. Є. Концептуальні проблеми парламентаризму в Україні: можливість конституційного запровадження чи реальний стан? Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. 2015. № 5. С. 52-60.

Віталій Денисюк,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vitaly Denysiuk,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Лідія Даниленко, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

МЕХАНІЗМИ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ МЕДИЧНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ

MECHANISMS FOR MONITORING THE MEDICAL REFORM IN UKRAINE

In the study, the medical reform in Ukraine is a strategically important step in improving the health care system. The discussion is devoted to the analysis of the monitoring mechanisms of this reform, since monitoring itself is a key link in ensuring its effectiveness. Outlined goals and tasks of monitoring determine the direction of its implementation. Evaluation of the effectiveness of the reform involves an analysis of the quality and availability of services, a comparison with the state before the reform. Funding monitoring is aimed at transparent and efficient use of funds in the field of health care. The assessment of the quality of medical services involves the determination of standards, the audit of institutions, and the impact of the reform on the health of the population. It was found that the methods of monitoring are the analysis of key indicators, the study of financial aspects, the assessment of the quality of services and the provision of personnel potential. It was concluded that the constant improvement of monitoring mechanisms will contribute to the achievement of a higher level of quality and availability of medical services for all citizens of Ukraine.

Keywords: *medical reform, monitoring, medical services, maintenance, evaluation, efficiency.*

Медична реформа в Україні стала не тільки актуальним, але й стратегічно важливим кроком у покращенні системи охорони здоров'я нашої країни. Сьогоднішнє обговорення присвячене аналізу механізмів проведення моніторингу цієї реформи, адже саме моніторинг виступає важливою ланкою у забезпеченні її ефективності та належного впровадження.

В світлі необхідності забезпечення населення високоякісною та доступною медичною допомогою, реформа стала кроком у майбутнє, але лише за умови, що буде докладено максимум зусиль для її стеження та оцінювання. Сьогодні має значення не лише сутність і значущість проведення моніторингу, а й ті механізми, які дозволять вчасно реагувати на виклики та виправляти можливі недоліки [2].

Окреслимо цілі та завдання моніторингу медичної реформи в Україні:

1. Оцінка ефективності реформи: визначення ступеня досягнення поставлених мет цільового напрямку медичної реформи. Завдання: аналіз показників якості та доступності медичних послуг, порівняння з попередніми показниками та постійне визначення динаміки змін.

2. Слідкування за фінансуванням: забезпечення прозорого та ефективного використання фінансових ресурсів у сфері охорони здоров'я. Завдання: аналіз бюджетних асигнувань, контроль за розподілом коштів між різними рівнями медичної допомоги та визначення ефективності їхнього використання.

3. Оцінка якості медичних послуг: підвищення рівня надання медичних послуг та задоволення пацієнтів. Завдання: визначення стандартів якості, аудит медичних установ, збір відгуків пацієнтів, та оцінка впливу реформи на загальний стан здоров'я населення.

4. Моніторинг забезпечення медичним персоналом: забезпечення належного кадрового потенціалу для надання високоякісної медичної допомоги. Завдання: вивчення кількісного та якісного складу медичного персоналу, аналіз динаміки змін, та розробка заходів для покращення ситуації.

5. Вивчення доступності медичних послуг: забезпечення рівної можливості отримання якісної медичної допомоги всім верствам населення. Завдання: аналіз географічного розташування

медичних установ, вивчення доступності послуг для вразливих груп населення, та визначення обсягів необхідних послуг.

6. Вимірювання ефективності превентивних заходів: зниження рівня захворюваності та вдосконалення системи профілактичних заходів. Завдання: визначення ступеня використання превентивних програм, моніторинг інцидентів хвороб та ефективності заходів з їх профілактики.

7. Забезпечення трансформації медичного законодавства: адаптація законодавства до сучасних викликів та потреб системи охорони здоров'я. Завдання: слідкування за змінами в законодавстві, аналіз їх впливу на медичну сферу, та внесення пропозицій для подальших покращень [1; 2].

Ці цілі та завдання є основою для ретельного моніторингу медичної реформи в Україні, що дозволить нашій країні досягти високих стандартів медичного обслуговування та забезпечити населенню доступ до сучасної та ефективної системи охорони здоров'я.

Методами моніторингу медичної реформи в Україні виступають:

1. Аналіз ключових показників ефективності, тобто систематичний аналіз основних показників, таких як кількість лікарів на 1000 населення, середній час очікування на прийом до лікаря, обсяги надання медичних послуг тощо.

2. Моніторинг фінансових аспектів - аналіз бюджетів, фінансових звітів медичних установ, контроль за розподілом фінансових ресурсів та використанням бюджетних асигнувань.

3. Оцінка якості медичної допомоги - проведення аудитів медичних установ, вивчення медичної статистики, ретельний аналіз пацієнтських відгуків та задоволеності послугами.

4. Моніторинг кадрового забезпечення - систематичний аналіз кількісного та якісного складу медичного персоналу, включаючи лікарів, медсестер та інших фахівців.

5. Географічний моніторинг доступності медичних послуг, тобто вивчення географічного розташування медичних установ, визначення відстаней та часу подорожі для населення.

6. Оцінка впливу превентивних заходів, що включає аналіз ефективності превентивних програм, вимірювання інцидентів хвороб та вивчення ступеня використання профілактичних заходів.

7. Моніторинг змін в медичному законодавстві, тобто слідкування за змінами в законодавстві, що регулює сферу охорони здоров'я, та оцінка їхнього впливу на практику та організацію медичної допомоги [1].

Ці методи узгоджені та взаємодіють між собою, створюючи комплексний механізм моніторингу, спрямований на досягнення високих стандартів якості медичної допомоги в Україні.

Однією з ключових складових успіху моніторингової системи є активна участь громадян у відстеженні та оцінці якості медичних послуг. Громадські організації та пацієнтські групи грають важливу роль у забезпеченні репрезентативності та об'єктивності зібраних даних.

Ще одним важливим аспектом є використання інноваційних технологій у моніторингових процесах. Електронні системи дозволяють ефективно відстежувати та аналізувати великі обсяги даних, а застосування штучного інтелекту сприяє прогнозуванню та управлінню ризиками в системі охорони здоров'я [2].

У заключенні можемо підкреслити, що моніторинг медичної реформи - це невід'ємна складова успішної реалізації реформ в охороні здоров'я і важливий інструмент у системі публічного управління та адміністрування. Системний підхід до збору та аналізу даних, участь громадськості та використання інноваційних технологій становлять основу ефективного моніторингу, яким має опікуватися будь який керівник закладу чи установи охорони здоров'я. Постійне вдосконалення механізмів моніторингу дозволить досягти вищого рівня якості та доступності медичних послуг для всіх громадян України.

Список використаних джерел

1. Сенюк Ю.І., Надюк З.О. Сучасна державна політика у сфері охорони здоров'я: аналіз реформування системи. Право та державне управління. 2020 р., № 2. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2020/34.pdf.

2. Надутий К.А., Лехан В.М., Найда І.В. Обґрунтування концепції безперервного вдосконалення національної системи охорони здоров'я України. Український медичний часопис. № 1(2) (129)-І/ІІ. 2019. URL: <https://www.umj.com.ua/article/138238/obgruntuvannya-kontseptsiyi-bezperernogo-vdoskonalennya-natsionalnoyi-sistemi-ohoroni-zdorov-ya-ukrayini>.

Володимир Дзега,

доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Volodymyr Dzeha,

Doctor of Philosophy in Public Management and Administration, assistant of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-2745-4187>

ОРГАНІЗАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ

ORGANIZATIONAL COMPETENCE OF OFFICIALS OF REPRESENTATIVE GOVERNMENT BODIES IN WAR CONDITIONS

The organizational competence of local government officials is considered as the ability to lead, effective communication and resolution of interpersonal conflicts in the team, application of knowledge and skills in making management decisions within its competence, skills and experience in collecting and analyzing information using modern computer and information technologies.

Peculiarities of domestic legislation on local self - government reform and inhibitory processes associated with an insufficient level of development of organizational competence local government officials, which have different nature of formation (executive and representative), unlike the leading EU member states, in which there are high indicators of indices of power distance, avoidance of uncertainty, individualism, courage, long-term orientation.

Directions for improving the organizational competence of local self-government officials in the conditions of military aggression of the Russian Federation are proposed

Keywords: *organizational competence, local government official, representative power.*

Вдосконалення організаційної компетентності посадових осіб представницьких органів влади пов'язано із закономірністю демократичного розвитку Української держави та її інститутів, зокрема органів місцевого самоврядування (далі – ОМС).

Діяльність ОМС в Україні має досить широкий спектр повноважень, які визначені ст. 143 Конституції України [10]. Особливість їх статусу, як органу публічної влади на місцях, полягає у дотриманні принципів народовладдя, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності; підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами [10]. До їх переліку віднесені «сільські, селищні, міські ради, які є органами місцевого самоврядування, що представляють конкретні територіальні громади та реалізують від їх імені та в їх інтересах функції і повноваження місцевого самоврядування, а також обласні та районні ради, які є органами місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст» (ст. 10) [19]; посадовою особою місцевого самоврядування визнається особа, яка «працює в органах місцевого самоврядування, має відповідні посадові повноваження у здійсненні організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і отримує заробітну плату за рахунок місцевого бюджету» (ст. 1) [10].

Від швидкого і повного вирішення першочергових завдань, спрямованих, насамперед, на трансформацію обов'язків і структури органів публічної влади на місцях в умовах воєнних дій, залежить підвищення ефективності державного управління, децентралізація владних повноважень, розширення функцій місцевого самоврядування, забезпечення партнерства державної влади та ОМС в Україні.

Суттєве значення у вирішенні цих завдань належить удосконаленню організаційної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування, як їхньої здатності якісно реалізовувати одну з базових управлінських функцій – організаційну, яка впливає на забезпечення об'єднання всіх структурних підрозділів ОМС в єдине ціле, чітку регламентацію їх функцій, розподіл обов'язків та координацію зусиль персоналу з метою забезпечення максимальної продуктивності в досягненні

попередньо визначеної мети діяльності. Її вдосконалення набуває, таким чином, особливого значення і може мати практичний аспект з урахуванням потреб суспільства і держави щодо професіоналізації публічної служби України.

Питанням розвитку органів місцевого самоврядування присвячено праці А.В. Баско [1], В.І. Борденюка [2], І.В. Дробуша [5], Ю. В. Ковбасюка, О.Г.Рось, С.П. Якимчук та ін., в яких окреслено сучасні наукові підходи і принципи публічного управління. Однак, питання вдосконалення організаційної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування в Україні в умовах децентралізації владних повноважень не вивчались комплексно у державному управлінні.

Так, на думку П.В. Ворони посадова особа місцевого самоврядування має бути компетентною взагалі та професійно компетентною, тобто такою, що має «здатність ухвалювати обґрунтовані рішення в рамках своєї компетенції щодо ефективної діяльності ОМС» [3].

Професійну діяльність старости, сільського голови, інших посадовців ОМС пов'язано з багатоаспектністю їхніх обов'язків та актуалізацією нової управлінської парадигми, яка, на думку В.А.Гошовської та Л.І.Даниленко, пов'язана з лідерством і «передбачає появу нових організаційних структур, нових моделей поведінки, нових процедур (передусім, щодо процесу прийняття рішень), нових принципів і цінностей в умовах війни як основи управлінської діяльності» [5, с. 3].].

Метою є пошук та обґрунтування напрямів і шляхів удосконалення організаційної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування в умовах військової агресії Російської Федерації, незмінний курс на децентралізації владних повноважень та реформування місцевого самоврядування й територіальної організації влади в Україні.

Організаційна компетентність посадових осіб місцевого самоврядування **розглядається нами** як здатність до лідерства та здійснення ефективної комунікації й вирішення міжособистісних конфліктів у колективі, застосування знань і вмінь щодо прийняття управлінських рішень у межах своєї компетенції, навичок та досвіду збору й аналізу інформації із застосуванням сучасних комп'ютерних та інформаційних технологій.

В умовах нестабільності, вимушеної міграції населення, мобілізаційних заходів в Україні існує високий рівень запиту на професійну компетентність посадових осіб місцевого самоврядування, в цілому і, зокрема її організаційну складову, якою передбачається об'єднання не лише структурних підрозділів ОМС в єдине ціле, а й забезпечення успішного завершення реформи місцевого самоврядування.

Незважаючи повномасштабну військову агресію Росії та її кардинальні наслідки для соціально-економічної ситуації, неспокійне політичне середовище, відсутність виборчого процесу через воєнний стан децентралізація добре просунулася і набрала обертів, і зміни вже є незворотними.

Цьому сприяло, на наш погляд, прийняття комплексу базових законів України про місцеве самоврядування та нових законопроектів, які були передбачені **Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (2014 р.)**.

Нова законодавча база значно посилила мотивацію до міжмуніципальної консолідації в країні, створила належні правові умови та механізми для формування спроможних територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єднують свої зусилля у вирішенні нагальних проблем. В цілому, базовий пакет нового законодавства був сформований до 2020 року. Однак, зміни до Конституції України так і не були прийняті, хоча саме вони мали вирішити питання:

утворення виконавчих органів обласних рад;

реорганізації місцевих державних адміністрацій щодо їх перетворення в органи контрольно-наглядового типу;

визначення громади як адміністративно-територіальної одиниці.

Аналіз чинного Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» показав наявність лише часткової його відповідності основним положенням Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні й іншим міжнародним актам. Це дає підстави стверджувати про:

не достатню реалізацію *принципу деволуції* в Україні, що характеризується *врегульованим законом переданням повноважень з центрального уряду суверенної держави до уряду на субнаціональному рівні (місцевому, державному)*;

низький рівень держави щодо сприйняття нею адміністративних реформ на основі нового публічного менеджменту (менеджеризму) [14];

низький рівень готовності посадових осіб місцевого самоврядування до якісного виконання ними посадових обов'язків в умовах воєнного стану [7].

Як висновок зазначимо, що реформа децентралізації владних повноважень навіть у часі російської агресії, продовжується. Це говорить про стійкість інституту представницької влади в Україні попри всі озвучені нами проблеми.

Перспективи подальших наукових розвідок. Сучасні події в Україні спонукають ради та їх посадових осіб по-новому підходити до вже набутого досвіду організації роботи, вдосконалювати його, застосовувати нові форми взаємодії з громадою, опрацьовуючи спільні підходи й узгоджуючи дії під час вирішення актуальних завдань.

Список використаних джерел

1. Баско А.В. Класифікація органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації державної влади. Прикарпатський юридичний вісник. 2017. Вип. 1. С. 52-57.
2. Борденюк В.І. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: монографія/ К.: Парламентське вид-во, 2007. 576 с.
3. Ворона П. В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади : монографія / П. В. Ворона.- Полтава: ПУЕТ, 2012. 341 с.
4. Вплив «нового менеджеріалізму» на реформування європейських соціальних служб. URL: <https://buklib.net/books/27480> (дата звернення: 29.03.2020).
5. Гошовська В.А., Даниленко Л. І. Інструментальний підхід до розвитку лідерства публічних службовців України. Інституціоналізація публічного управління в Україні в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних викликів : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 24 трав. 2019 р.) : у 5 т. / за заг. ред. А. П. Савкова, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2019. Т. 5. 94 с.
6. Даниленко Л.І., Дзєга В.Д. Концептуальні засади вдосконалення організаційної компетентності посадових осіб місцевого самоврядування в Україні. Економіка та держава: науково-практичний журнал. Серія Політологія. № 2 (2). 2020. С. 12–17. ULR: <http://ipk.edu.ua/wp-content/uploads/2020/05/Politolohiia-12-2020.pdf>
7. Дзєга В.Д. Сучасні виклики публічного управління щодо зростання професіоналізму посадових осіб місцевого самоврядування/ В.Д.Дзєга.- Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління. Том 30 (69). № 6. 2019. С. 33-38.
8. Дробуш І.В. Функції представницьких органів місцевого самоврядування в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.02 «Конституційне право». Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України. Київ, 2002. 4 с.
9. Європейська Хартія місцевого самоврядування. Територіальна організація влади в Україні: статус і повноваження місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. За заг. ред. А. П. Зайця. К.: Видавн. дім «Ін Юре». 2002. С. 225-231
10. Конституція України: Закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zacon2.rada.gov.ua/laws/show> (дата звернення: 08.02.2019)
11. Поліщук В.С. Новий публічний менеджмент як посткласична парадигма державного управління: автореф. дис. на зд. н.ст.к.н.держ. упр.: 25.00.01 – теорія та історія державного управління. К. : Інститут законодавства Верховної Ради України. 2017. 22 с.
12. Представницька влада у державотворчому процесі України: монографія. За ред. В.А. Гошовської. Київ: НАДУ, 2018. 384 с.
13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 №280/97-ВР в редакції від 23.07.2020. ULR: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
14. Рось О.Г. Поняття та сутність нормативно-правового забезпечення інституційної спроможності представницьких органів місцевого самоврядування. Інвестиції: практика та досвід. 2019. №18. С. 97-100.

Єлизавета Добрикова,

студентка магістерського рівня кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yelizaveta Dobrykova,

master's student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Володимир Дзега**, доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОСМОПОЛІТИЗМ ЯК ОСНОВА МАЙБУТЬОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

COSMOPOLITANISM AS THE BASIS FOR THE FUTURE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN SOCIETY IN THE GLOBALIZED WORLD

A globalized world needs a global philosophy to keep its peace stable. In this article we analyze the evolutionary development of collective self-awareness in relation to other groups and how it defines their behavior, influences their relations with other groups.

The first level of collective self-awareness we defined as a binary opposition own – alien that takes roots in people's archaic consciousness. Second level is national-patriotic awareness that currently dominates in Ukraine. It is argued that such approach constitutes to division of the society and increases the level of social tension, thus cannot prove sustainable in long term. Hence, it was proposed that cosmopolitanism is the final and the most sustainable philosophical view that can set the moral basis for maintaining peace both within the country and globally.

It is proposed to develop and theoretically substantiate the philosophy of cosmopolitanism for the future development of Ukraine in order to set the basis for its internal integrity and further integration to the globalized world on all levels, especially in the context of Ukraine's European and Atlantic integration.

Keywords: cosmopolitanism, collective self-awareness, national and patriotic awareness.

Актуальність дослідження полягає в тому, що в епоху поглиблення глобалізації та особливо європейської інтеграції України адаптація колективної філософії суспільства стане вирішальним фактором успішності його інтеграції в світовий культурний простір.

Об'єкт дослідження це колективна форма усвідомлення групи самих себе. *Предмет* – це філософія космополітизму.

Завданням дослідження є розумове осмислення філософії космополітизму, виділення її основних компонентів.

Колективне усвідомлення групи самих себе та свого оточення визначає характер її внутрішнього функціонування та взаємодії з іншими. Те, як суспільство відповідає собі на питання «хто ми?» та «хто інші?» є основою його поведінки в глобалізованому світі.

З історії розвитку людства можемо виокремити 3 логічні етапи розвитку групової свідомості:

Бінарний. Підхід характеризується чітким розмежуванням, усвідомленням свій-чужий. Бінарний тип мислення закладений нам на рівні архаїчної свідомості. Він оберігав членів племені від створення сімей з іншими (чужими). Відповідно бінарний підхід був здатен зберігати генетичну «чистоту» членів групи, але не сприяв їхній інтеграції з іншими, часто породжував ворожнечу [3].

Національно – патріотичний. Підхід передбачає чітку усвідомленість суспільством своєї ідентичності, що формується на основі національної культури, яка сформувалась природнім шляхом. З'являється усвідомлення існування інших культур, спроби мирної взаємодії з ними задля отримання двосторонньої вигоди (наприклад торгівля). Варто зазначити, що даний підхід хоча і передбачає мирну взаємодію різних культур, він потенційно несе і загрози агресії. Усвідомлення різними групами

своїх відмінностей неминуче створює підстави до конкуренції за першість, лідерство. З'являється необхідність визначити хто є «найкращим» серед всіх культур, що і веде до конфліктів. Гітлерівська Німеччина є яскравим прикладом такого мислення, доведеного до крайності.

Космополітичний. Це третій і останній підхід до визначення суспільної свідомості. Він передбачає усвідомлення окремими людьми своєї приналежності до всього світу, не обмежуючись кордонами країни чи регіону. Пропонується, що саме цей підхід здатний забезпечувати стійкий мир та рівномірний розвиток суспільства.

В широкому розумінні космополітизм – це філософія, яка розглядає всіх людей на землі як членів єдиного глобального суспільства, не залежно від їх громадянства, соціального стану, етнічній належності, тощо. Таких людей називають космополіти, що з грецької перекладається як громадянин світу. Ідеологія базується на таких цінностях як толерантність, взаємоповага, взаємо визнання, відкритість [1].

Основоположником філософії космополітизму був древньогрецький філософ Діоген. Він був першим, хто називав себе громадянином космосу (світу) і запропонував ідею рівності всіх без винятку людей [2].

В еру глобалізації філософія отримала новий поштовх розвитку. Ми активно спостерігаємо її розвиток в західному світі, особливо в Канаді, США, Британії. Наразі кожна країна, яка бажає інтегруватись в глобальний економічний простір, так чи інакше має приймати ідеї космополітизму, попри релігійні чи національні традиції.

Як **висновок** зазначимо, що космополітична культура є одним з ключових факторів розвитку суспільства майбутнього, в тому числі незалежної України як невід'ємної частини глобалізованого світу, особливо в контексті європейської та євроатлантичної інтеграції. Питання використання такої філософії в суспільстві, ще не достатньо досліджено, особливо з огляду на підвищений рівень національно-патріотичних настроїв в суспільстві, тому є перспективним напрямом досліджень Науковою школи вітчизняного парламентаризму КНУ імені Тараса Шевченка, зокрема теоретичного визначення національної концепції майбутньої України.

Список використаних джерел

1. Wardle H. Cosmopolitanism. International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition). 2015. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/B9780080970868120434>.

2. Kleingeld P. Cosmopolitanism. Stanford Encyclopedia of Philosophy. 2019. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Diogenes>.

3. Wikipedia. Дихотомія «Свій-Чужий». 2022. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Свій_–_чужий_\(психологія\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Свій_–_чужий_(психологія)).

Вікторія Душа,

магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viktoriia Dusha,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0008-3647-4626>

Науковий керівник: **Володимир Дзєга**, доктор філософії у галузі публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ТА ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН

MAIN FUNCTIONS AND AUTHORITIES OF LOCAL GOVERNMENT BODIES IN THE CONTEXT OF ENSURING THE RIGHTS AND FREEDOMS OF CITIZENS

It was established that the rights and freedoms of a person and a citizen are defined as the main subjective norms guaranteed by law and aimed at protecting the dignity, freedoms and rights of every individual in a democratic society. Local self-government bodies play an important role in the system of protection of human and citizen rights and freedoms at the local level. The author defines the main functions and powers of local self-government bodies in the context of ensuring the rights and freedoms of citizens: 1) development and adoption of local normative legal acts that ensure compliance and protection of the rights and freedoms of citizens; 2) control over the observance of the rights and freedoms of citizens; 3) provision of a full range of administrative services; 4) organization of social and legal assistance; 5) implementation of public safety measures at the local level (relevant mechanisms are provided for in the legislation); 6) conducting various educational events; 7) interaction with the public. Local authorities facilitate interaction with the public, listening to their problems, taking into account interests and ensuring the participation of citizens in decision-making; 8) legal protection. Protection of citizens' rights requires the initiation and support of judicial procedures at the local level to restore violated rights.

Keywords: rights and freedoms of citizens, protection of rights, provision of rights, local self-government bodies.

На сьогодні права і свободи людини та громадянина визначаються як основні суб'єктивні норми, що гарантуються законом і спрямовані на захист гідності, свобод і прав кожного індивіда в демократичному суспільстві. При цьому права є правовими можливостями, які надаються особі, а свободи означають стан відсутності обмежень у здійсненні цих прав. Вони включають, наприклад, право на життя, свободу слова, право на освіту, свободу вираження релігійних переконань та інші. Саме тому «державні органи мають забезпечити надання необхідної допомоги та підтримки постраждалим, включаючи медичну допомогу, матеріальну допомогу, притулок та інші послуги» [1, с. 232].

Водночас, в Конституції передбачається можливість тимчасового обмеження прав і свобод в умовах воєнного або надзвичайного стану. Так, «відповідно до ч. 2 ст. 64 Конституції України в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень, але не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27-29, 40, 47, 51, 52, 55-63 Конституції України» [2]. Для України це має особливу актуальність у контексті російсько-української війни.

Важливу роль у системі захисту прав і свобод людини і громадянина на місцевому рівні відіграють органи місцевого самоврядування. У процесі децентралізації та реформи публічного управління велике значення надається саме перетворенню системи місцевого самоврядування. Зокрема, основний акцент робиться на змінах у правовому статусі територіальних громад та їх ролі у здійсненні конституційних прав людини і громадянина. Функції та повноваження органів місцевого самоврядування визначаються законодавством країни. Основним завданням цих громад є задоволення економічних, соціальних і культурних потреб кожного з їх учасників. Органи місцевого самоврядування можуть ініціювати

та розробляти місцеві програми та ініціативи, спрямовані на захист прав громадян. Вони приймають рішення, спрямовані на поліпшення умов життя місцевого населення, надання соціальних послуг та вирішення конкретних проблем, що виникають на місцевому рівні.

Основна ідея полягає в тому, що місцеве самоврядування, враховуючи конкретні потреби та особливості територіальних громад, може бути ближчим до громадян та ефективно реагувати на їхні потреби в рамках своїх повноважень. Такий підхід допомагає підвищити активність громадян у вирішенні питань місцевого значення та створює сприятливі умови для захисту та реалізації їхніх прав і свобод. Відповідно ми погоджуємось із думкою О. Батанова, що «процеси децентралізації, муніципалізації та адміністративно-територіального реформування, які сьогодні є на часі в Україні, ще більше підвищують роль органів місцевого самоврядування у дотриманні та захисті прав людини» [3, с. 25].

Крім того, як зазначають Я. Журавель та Ю. Оніщук, «діяльність ОТГ щодо забезпечення соціальних прав людини може здійснюватися за такими напрямками: створення умов для реалізації цих прав (нормативних, організаційних); надання громадянам певних соціальних благ; контроль за використанням соціальних благ громадянами» [4, с. 212]. Водночас слід враховувати той факт, що саме третій напрям «натепер є найбільш не забезпеченим; виникає ситуація, коли ОТГ надає певні пільги, кошти, інші соціальні блага, однак не здійснює контроль за їх цільовим використанням. У цьому випадку слід посилити механізми контролю та надати відповідні повноваження органам місцевого самоврядування» [4, с. 212].

Отже, основні функції та повноваження органів місцевого самоврядування в цьому контексті включають, по-перше, розроблення та ухвалення місцевих нормативно-правових актів, які забезпечують дотримання та захист прав і свобод громадян. По-друге, здійснення контролю за дотриманням прав і свобод громадян. Органи місцевого самоврядування виконують функції контролю за діяльністю різноманітних місцевих структур та установ, щоб гарантувати максимально повне дотримання прав громадян – звичайно, у межах своїх повноважень. По-третє, надання повного спектру адміністративних послуг. Органи місцевого самоврядування забезпечують надання адміністративних послуг громадянам, що також може включати консультації та підтримку в питаннях захисту прав та свобод. По-четверте, організація соціально-правової допомоги - органи місцевої влади можуть створювати програми та проекти для надання соціальної та правової допомоги населенню, особливо тим, хто опинився в складних життєвих обставинах через порушення прав чи воєнних дій. По-п'яте, реалізація заходів з громадської безпеки на місцевому рівні (відповідні механізми передбачені у законодавстві). По-шосте, проведення різноманітних освітніх заходів. Органи місцевого самоврядування можуть впроваджувати освітні, тренінгові та інформаційні програми для населення з метою підвищення правової грамотності та свідомості щодо власних прав і свобод. Наприклад, це можуть бути «семінари, пов'язані з правами внутрішньо переміщених осіб, процедурами відновлення втрачених документів, питаннями компенсації за втрачене майно та іншими аспектами, що стосуються прав людини в умовах російсько-української війни» [5]. По-сьоме, взаємодія з громадськістю. Органи місцевої влади сприяють взаємодії з громадськістю, вислуховуючи її проблеми, враховуючи інтереси та забезпечуючи участь громадян у прийнятті рішень. По-восьме, правовий захист. Захист прав громадян вимагає ініціювання та підтримки судових процедур на місцевому рівні для відновлення порушених прав.

Підсумовуючи, зазначимо, що органи місцевого самоврядування є ключовими суб'єктами в системі муніципального управління, а їхня взаємодія з правоохоронними органами та громадськими інститутами дозволить створити ефективні механізми правозахисту прав і свобод громадян.

Список використаних джерел

1. Кобко Є.В. Адміністративно-правове забезпечення прав людини під час збройного конфлікту в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2023. Випуск 29. С.230-235.
2. Механізм реалізації, гарантії та захист прав та свобод людини та громадянина в Україні. Обмеження конституційних прав та свобод людини і громадянина в Україні. Головне управління Держгеокадастру у Миколаївській області. URL: <https://cutt.ly/IwIVjUY5>
3. Батанов О. В. Конституційно-правове забезпечення правозахисної діяльності у сфері місцевого самоврядування: інституційні та функціонально-праксеологічні аспекти. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (21 травня 2021 р., м. Львів) / за наук. ред. проф. О. В. Батанова, доц. Р. Б. Бедрія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С.24-29.
4. Журавель Я., Оніщук Ю. Конституційно-правове забезпечення реалізації соціальних прав людини органами місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. №12. С. 210-215.
5. Просвітницький захід щодо додержання прав і свобод людини та громадянина в умовах воєнного стану для працівників органів місцевого самоврядування Одеської області. URL: <https://cutt.ly/6wIVkwHc>

Віталія Єжик,

студентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vitaliia Yezhyk,

student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0009-0008-3647-4626>

Науковий керівник: Ігор Рейтерович, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЦИВІЛЬНОГО ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

DIRECTIONS OF IMPROVING THE ORGANIZATIONAL AND LEGAL REGULATION OF CIVILIAN ARMS TRAFFIC IN UKRAINE

It was established that to date Ukraine still lacks primary legislative acts that would fully regulate the civilian circulation of weapons. Instead, by-laws and departmental instructions apply. Therefore, the transition from by-laws to legislative norms will provide greater clarity, stability and transparency in the legal field of arms trafficking, which is extremely important in the context of ensuring public security and law and order in the country. The author offers key directions for improving the organizational and legal regulation of civilian weapons circulation in Ukraine, namely: 1) Active involvement of the public (public lobbying) at the level of legislative activity. 2) Development and implementation of effective cooperation mechanisms between various public authorities for successful control of weapons circulation. 3) Improvement of the system of issuing permits to citizens, which will provide for maximum identification of the owners of such weapons. 4) Implementation of an effective system of licensing and registration of weapons, which involves the development of a single standard for licensing and registration of weapons and the creation of a system of electronic registration and monitoring of weapons. 5) Strengthening responsibility for illegal arms trafficking. 6) Ensuring information security in the field of weapons circulation.

Keywords: *registered weapons, unregistered weapons, organizational and legal regulation, civilian circulation of weapons, register of firearms.*

На сьогодні організаційно-правовий механізм регулювання цивільного обігу зброї включає комплекс правових норм, стандартів, процедур та структур, які діють на рівні держави та міжнародного співтовариства з метою контролю, обмеження та забезпечення безпеки при обігу різних видів зброї серед громадян, підприємств, організацій, а також країн та міжнародних акторів. Водночас в Україні все ще відсутні первинні законодавчі акти, які б повністю регулювали цивільний обіг зброї. Замість цього діють підзаконні акти та відомчі інструкції. Тому перехід від підзаконних актів до законодавчих норм забезпечить більшу чіткість, стабільність та прозорість в правовому полі обігу зброї, що є надзвичайно важливим у контексті забезпечення публічної безпеки та правопорядку в країні.

У даному контексті актуальними є наступні напрями удосконалення організаційно-правового регулювання цивільного обігу зброї в Україні.

1. Активне залучення громадськості (громадське лобіювання) на рівні законотворчої діяльності. Участь громадських організацій у розробці та прийнятті нормативно-правових актів є важливою складовою реформування системи контролю за зброєю. Це сприятиме врахуванню інтересів різноманітних заінтересованих груп, які мають відношення до сфери цивільного обігу зброї. Крім того, співпраця зі спеціалізованими громадськими організаціями та експертами сприятиме покращенню організаційно-правового регулювання цивільного обігу зброї.

2. Розробка та впровадження ефективних механізмів співпраці між різними органами публічної влади для успішного контролю за обігом зброї. Зазначена ініціатива, по-перше,

передбачає встановлення чіткого розподілу компетенцій та взаємодії між органами публічної влади, відповідальними за регулювання цивільного обігу зброї, зокрема між міністерствами, Національною поліцією, прикордонними службами та іншими відповідними установами. По-друге, проведення спільних навчань, тренінгів та координаційних зустрічей між представниками органів публічної влади для покращення ефективності контролю та регулювання цивільного обігу зброї.

3. Удосконалення системи видачі дозволів громадянам, яка передбачатиме «максимальну ідентифікацію власників такої зброї» [1]. При цьому ставка повинна робитися на освіченість та підготовку власників, оскільки це може допомогти запобігти нещасним випадкам при поводженні зі зброєю. У зв'язку з цим важливо прописати в законодавстві обов'язковість «вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування» [2]. Наприклад, необхідно врахувати, чи є громадянин законослухняним, що передбачає «відсутність приводів до Національної поліції, кримінальних та адміністративних правопорушень, психічне здоров'я, відсутність алкогольної або наркотичної залежності» [2]. Якщо зазначені параметри у нормі – «людина направляє на проходження відповідних курсів з вивчення правил поводження зі зброєю та отримання ліцензії» [2].

4. Впровадження ефективної системи ліцензування та реєстрації зброї, що передбачає; по-перше, розробку єдиного стандарту для ліцензування та реєстрації зброї, який визначатиме процедури, вимоги та критерії для володіння та використання цивільної зброї; по-друге, створення системи електронної реєстрації та моніторингу зброї (наприклад, в застосунку «Дія»), що дозволить забезпечити точність, швидкість та доступність інформації про власників, види та кількість зброї.

5. Посилення відповідальності за незаконний обіг зброї (зокрема, мова йде про застосування більш суворих санкцій та каральних заходів проти осіб, які порушують закони щодо обігу зброї та її зберігання, включаючи адміністративні штрафи, позбавлення права володіти зброєю, а також позбавлення волі; розвиток спеціалізованих служб і розвідувальних підрозділів для боротьби з контрабандою та незаконним обігом зброї).

6. Забезпечення інформаційної безпеки в сфері обігу зброї (передусім у контексті розробки та впровадження заходів для захисту конфіденційної інформації про виробництво, торгівлю та реєстрацію зброї, що запобігають її неправомірному доступу та використанню, а також запровадження системи кібербезпеки та захисту електронних баз даних, що містять інформацію про зброю та власників, щоб запобігти несанкціонованому доступу до цієї інформації).

Вищевказані напрями передусім спрямовані на покращення ефективності контролю, забезпечення публічної безпеки та регулювання цивільного обігу зброї в Україні, а також на запобігання незаконному обігу та зловживання нею. Запропоновані рекомендації є комплексними, оскільки включають три ключові рівня: контроль, безпека та громадянська освіта. Водночас їх впровадження повинно відбуватися після ґрунтовного обговорення та з максимальним врахуванням потреб суспільства, що дозволить забезпечити баланс між правами громадян і загальною безпекою.

Список використаних джерел

1. Миронюк Р. В. Особливості здійснення контролю поліцією за обігом вогнепальної зброї в умовах воєнного стану. Юридичний бюлетень. 2022. Випуск 26. С. 158-166. URL: <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2022/26/21.pdf>

2. Незареєстрована зброя на руках у людей. Що з нею слід вчинити після війни: два погляди. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/08/07/nezareyestrovana-zbroya-na-rukah-u-lyudej-shho-z-neyu-slid-vchynyty-pislya-vijny-dva-poglyady/>

Сергій Завадко,

магістрант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Sergii Zavadko,

undergraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕФОРМУВАННЯ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ І ПОВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ КРАЇНИ

ON THE ISSUE OF REFORMING THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF WAR AND POST-WAR RECONSTRUCTION OF THE COUNTRY

The article is about the reforming of the Verkhovna Rada of Ukraine under the conditions of war and post-war reconstruction of the country. It is said that the Revolution of Dignity demonstrated the influence of the public on the socio-political processes of Ukraine and (with the choice of the course for European integration and signing the political part of the Association Agreement with the EU) became a kind of catalysis for the renewal and reformatting the system of power in the country, including Verkhovna Rada of Ukraine. The full-scale invasion of the armed forces of the Russian Federation on the territory of Ukraine and the introduction of martial law, requiring the full consolidation of society and the state triangle of power, complicated, however, did not stop the efforts to reform the parliament, which remained an effective actor of the political process. Within the main achievements – creation of the Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine, which provides research, information and analytical support to the activities of the Parliament; adoption as a basis of the Draft Law on Parliamentary Service (of the 21.12.2020), aimed at improving the work of the Secretariat of the Verkhovna Rada of Ukraine. The position of the political elite and the public should remain convinced at the same time of the need for further modernization of public administration, the implementation of parliamentary reform as a prerequisite for post-war reconstruction and further progress of the country and society.

Keywords: Verkhovna Rada of Ukraine, parliamentary reform, public progress of the country and society.

Революція Гідності продемонструвала вплив громадськості на суспільно-політичні процеси в Україні та (з обранням курсу на європейську інтеграцію і підписанням політичної частини Угоди про асоціацію з ЄС), стала своєрідним каталізом оновлення і переформатування системи влади в країні. Ці трансформаційні процеси призвели до початку становлення повноцінних громадських інститутів з їх можливістю впливати на прийняття рішень, вносити альтернативні варіанти рішень, здійснювати контроль за реалізацією прийнятого. Цьому сприяла й представлена Консультативною місією Європейського парламенту у 2016 році Дорожня карта щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України. Документ став орієнтиром при реалізації заходів реформи та, серед іншого, – вдосконалення законодавчого процесу, посилення дієздатності служби Верховної Ради України, посилення парламентського контролю, впровадження «Білої Книги» як напряму подальшого реформування законодавчого процесу парламенту відповідно до критеріїв публічної політики ЄС.

Повномасштабне вторгнення збройних сил РФ на територію України і запровадження воєнного стану, потребуючи повної консолідації суспільства і державного трикутника влади, ускладнило, втім, не зупинило зусилля на реформування парламенту, який залишився дієвим актором політичного процесу.

Так, з метою реалізації заходів щодо підвищення інституційної спроможності парламенту у серпні 2022 року було створено Дослідницьку службу Верховної Ради України, яка здійснює науково-дослідницьке та інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності парламенту, його органів, народних депутатів України, депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді

України, а також професійне навчання (підвищення кваліфікації) народних депутатів, працівників Апарату Верховної Ради та помічників-консультантів народних депутатів [1].

Мова може іти й про прийняття за основу Проекту Закону про парламентську службу (від 21.12.2020 № 4530), який, як очікується, буде винесено на голосування у найближчий перспективі відповідно до порядку денного десятої сесії Верховної Ради дев'ятого скликання [2; 3]. Закон має значення в частині забезпечення інституційної незалежності Апарату Верховної Ради від органів виконавчої влади (враховуючи, що така залежність серйозно ускладнює відповідну діяльність), удосконалення його структури, розбудови кадрового потенціалу Апарату відповідно до європейських стандартів.

Отже, реформування Верховної Ради України набуває свого продовження попри усі виклики, які виявляють себе з урахуванням як зовнішньополітичних, так і внутрішньополітичних реалій сьогодення. Основними перешкодами у проведенні парламентської реформи є: триваюча збройна агресія РФ проти України; відсутність політичного консенсусу для здійснення необхідних змін; тривалість процесу внесення змін до Конституції України; обмеження дією воєнного стану здійснення окремих заходів парламентської реформи.

Позицією політичної еліти і громадськості має залишатися при цьому переконання в необхідності подальшої модернізації публічного управління, реалізації парламентської реформи у вимірі відкритої, передбачуваної і зрозумілої широкому загалу діяльності парламенту, що відбуватиметься у відповідності до Основного закону, європейських моральних норм і цінностей як передумови повоєнної відбудови та подальшого прогресу країни і суспільства

Список використаних джерел

1. Про Дослідницьку службу Верховної Ради України. Розпорядження Голови Верховної Ради України № 438. Від 11 серпня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438/22-%D1%80%D0%B3#Text>

2. Проект Закону про парламентську службу. Номер, дата реєстрації: 4530 від 21.12.2020. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70725

3. Про порядок денний десятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання. Документ 3369-IX, чинний, поточна редакція – Редакція від 22.11.2023, підстава - 3486-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3369-20?find=1&text=4530#w1_1

Олександр Карпенко,

студент 2-го курсу магістратури заочної форми навчання Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandr Karpenko,

student of the 2nd year of the part-time master's degree of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Лілія Григорович, кандидат філософських наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СПІВПРАЦЯ З МІЖНАРОДНИМИ ПАРТНЕРАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ: ОГЛЯД ЗУСИЛЬ ПАРЛАМЕНТУ В УСТАНОВЛЕННІ ТА ПІДТРИМАННІ СПІВПРАЦІ З МІЖНАРОДНИМИ ПАРТНЕРАМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДТРИМКИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

THE LEADING ROLE OF THE UKRAINIAN PARLIAMENT IN INTERNATIONAL COOPERATION AND DIPLOMACY

This article delves into the significant role played by the Ukrainian Parliament in the sphere of international cooperation and diplomacy. In the current global context, marked by profound geopolitical challenges, the Ukrainian Parliament emerges as a vital player in shaping the nation's foreign policy and international relations. The paper emphasizes the Parliament's initiatives in forging robust international alliances, a response necessitated by the geopolitical predicament stemming from the Russian Federation's aggression.

The Ukrainian Parliament's engagement in international organizations and forums, such as the United Nations, the Organization for Security and Cooperation in Europe, and the Council of Europe, is analyzed. This engagement is pivotal in bringing Ukraine's concerns and perspectives to the global stage, garnering international attention and support. Moreover, the article highlights the Parliament's role in bilateral relations, showcasing how it fosters diplomatic ties and cultivates political, economic, and cultural partnerships with other countries.

A focal point of the paper is the Parliament's strategic efforts in promoting Ukraine's integration into European structures, particularly the European Union and NATO. The adaptation of domestic laws to meet European standards and the active pursuit of EU membership reflect the Parliament's commitment to European integration.

Additionally, the Parliament's participation in various international programs and initiatives, especially those targeting global issues like climate change, human rights, and peacekeeping, underscores its dedication to global responsibility and contribution.

Keywords: *Ukraine, Parliament, International Cooperation, Diplomacy, European Union, NATO, Global Challenges.*

У сучасному світі, де геополітичні виклики постійно змінюють міжнародну арену, роль національного парламенту в переговорному процесі та дипломатичній взаємодії із зовнішніми партнерами набуває особливої ваги. Український парламент, як основний законодавчий орган, відіграє ключову роль у формуванні зовнішньої політики країни, спрямованої на розширення міжнародної співпраці та інтеграції в глобальні політичні та економічні процеси.

Виходячи з сучасних реалій, Україна опинилася в епіцентрі міжнародного уваги через агресію з боку Російської Федерації, що активізувало потребу в міцних міжнародних альянсах. Парламент України взяв на себе відповідальність за налагодження та підтримання контактів з міжнародними партнерами, що включає не лише європейські держави, але й країни по всьому світу. Це сприяє забезпеченню міжнародної підтримки України та формуванню ефективної відповіді на виклики, що стоять перед країною.

Ключовим елементом в забезпеченні міжнародної підтримки є активна участь парламенту в міжнародних організаціях та форумах. Це включає регулярні зустрічі та переговори в рамках

Організації Об'єднаних Націй, Організації для Безпеки та Співпраці в Європі, Ради Європи та інших міжнародних інституцій. Українські парламентарії активно працюють над включенням питань, які стосуються України, до порядку денного цих організацій, забезпечуючи таким чином міжнародну увагу та підтримку.

Крім того, важливою частиною зовнішньополітичної діяльності є двосторонні відносини між Україною та іншими державами. Український парламент відіграє вирішальну роль у розвитку та поглибленні дипломатичних зв'язків, ініціюючи та підтримуючи діалог з іноземними законодавчими органами. Це включає обмін досвідом, участь у міжпарламентських засіданнях та робочих групах, а також розробку спільних ініціатив та проектів. Така активність сприяє не тільки політичному, але й економічному та культурному співробітництву.

Єдиним з найяскравіших прикладів ефективності цієї дипломатії є зусилля України щодо інтеграції в Європейський Союз та підтримка її кандидатури на членство в НАТО. Парламент, взаємодіючи з європейськими інституціями та парламентами країн-членів, активно просуває процес євроінтеграції, адаптуючи внутрішнє законодавство до стандартів ЄС, та сприяє розумінню та підтримці України серед європейських партнерів.

Парламентарна дипломатія України також включає активну участь у міжнародних програмах та ініціативах, спрямованих на розв'язання глобальних проблем, таких як боротьба з кліматичними змінами, захист прав людини та забезпечення миру та безпеки. Участь в таких програмах не лише сприяє міжнародному образу України як відповідального члена світової спільноти, але й дозволяє країні користуватися міжнародною експертизою та ресурсами.

В кінцевому підсумку, український парламент, використовуючи всі можливості міжнародної дипломатії, активно сприяє створенню стабільного, безпечного та процвітаючого майбутнього для України. Це включає не тільки захист національних інтересів та суверенітету, але й сприяння міжнародній інтеграції, підвищення ролі України на міжнародній арені та зміцнення її позицій у світовій спільноті.

Владислава Квашенко,
студентка Київського університету імені Бориса Грінченка

Vladyslava Kvashenko,
student of the Borys Grinchenko Kyiv University

Науковий керівник: **Леонід Панасюк,** доктор політичних наук, доцент кафедри політології та соціології Київського університету імені Бориса Грінченка

СТРАТЕГІЇ ТА ВИКЛИКИ: ІМІДЖ КАНДИДАТІВ У ВИБОРЧИХ КАМПАНІЯХ 2010-2020-Х РОКІВ В УКРАЇНІ

STRATEGIES AND CHALLENGES: THE IMAGE OF THE CANDIDATES IN THE ELECTION CAMPAIGNS OF THE 2010-2020 IN UKRAINE

The article explores the evolution of political candidates' images in Ukrainian electoral campaigns over the past decade. The study delves into the strategies employed by candidates to shape their public image and navigate the dynamic political landscape. It analyzes the impact of social media, communication platforms, and marketing technologies on candidates' image-building efforts. The article assesses the challenges candidates faced in crafting and maintaining their images amidst changing voter expectations and technological advancements. The findings provide valuable insights into the intricacies of political communication and image management in the Ukrainian electoral context, contributing to a broader understanding of contemporary political campaigns.

Keywords: election campaigns, candidate image, political parties, electorate, digitization of elections.

Виборчі кампанії є ключовим етапом в політичному житті будь-якої держави. В Україні впродовж останніх десятиліть формування іміджу кандидата стало необхідною частиною цього процесу, тому динаміка даного явища та його особливості заслуговують на пильну особливу увагу.

Впродовж усього виборчого процесу кандидат функціонує не лише в межах політичного поля, а й взаємодіє з комунікативним середовищем. Уявлення громадян про політика складається не лише на основі інформації про безпосередніх особистих контактів, як у звичайних зустрічах, але й в значній мірі, на основі символічних представлень, які виникають в суспільних комунікаціях. Таким чином, символічні, знакові уявлення стають суттєвою складовою політичного іміджу, визначаючи сприйняття громадськістю [1].

Починаючи з 2010 року, в Україні продовжується значна трансформація процесу формування іміджу кандидатів. Так, понад 13 років тому, акцент робився на впливі політичних партій та їх програмах. До цього, важливим аспектом було, зокрема, звернення до електорату на сході та півдні України, що дозволило В. Януковичу набрати підтримку цих регіонів. У громадян, особливо, старшого віку він асоціювався зі стабільністю та проросійською орієнтацією.

Ю. Тимошенко, яка обіймала посаду прем'єр-міністерки України, володіла значним політичним досвідом, технічними можливостями політичного спілкування та популярністю серед громадян. Однією з основних особливостей її виборчих кампаній була активна громадська підтримка. Ю. Тимошенко вміло використовувала платформу народних рухів та організацій для мобілізації виборців. Її імідж був побудований на образі сильної, професійної та енергійної жінки, яка готова вести суспільство до кращого майбутнього. Також, вона позиціонувала себе лідеркою, яка в змозі вирішити соціальні питання та привести державу до економічного зростання. Юлія Володимирівна активно виходила до громадян, влаштовувала масові заходи, особисто спілкувалася з виборцями, демонструючи свою близькість та розуміння їхніх проблем. Нею широко використовувались телевізійні та інтернет-канали для поширення свого образу та програмних позицій. Крім того, Ю. Тимошенко залучала жіночий електорат, акцентуючи увагу на проблемах жінок, гендерній рівності та виступала за їхні права.

О. Ляшко відомий своєю радикальною позицією в українській політиці. Його виборчі кампанії відрізнялися відкритим та агресивним стилем комунікації. О. Ляшко активно використовував сенсаційні заяви та дії для привертання уваги громадськості. Ще однією особливістю була акцентуація ним уваги на боротьбі з корупцією та недоліками системи. Цей політик також активно

використовував соціальні мережі, часто брав участь у ток-шоу для спілкування з виборцями, демонстрації своїх позицій та анонсування подій.

Контекст парламентських виборів 2012 року довів важливу роль маркетингових стратегій. Зокрема, акцентувалася увага на використанні назв партій як ефективного маркетингового інструменту, основний фокус якого спрямовувався на формування партійного бренду. Застосування стратегій неймінгу визначало рівень уваги, що надавався партійному бренду: «Україна – Вперед» (раніше відома як «Українська соціал-демократична партія»), «УДАР Віталія Кличка» (перейменована з «Нова країна» у квітні 2010 року) та ін. Практичне застосування цих стратегій виявилось наочним під час парламентських виборів 2014 року, коли знакову роль відігравали формування іміджу кандидата та розвиток бренду партії, що були використані для підтримки іміджу П. Порошенка та А. Яценюка [2].

У 2014 році значна увага приділялась особистій біографії та професійному досвіду кандидата. П. Порошенко, обираючись президентом в 2014 році, активно презентував свій досвід у сфері міжнародних відносин та бізнесу, намагаючись демонструвати себе як кандидата з великим досвідом та компетентністю. Також він широко використовував телебачення та власні виступи для комунікації з громадськістю.

Одночасно, великий вплив на імідж кандидата має політичний контекст подій в Україні. Так, під час п'ятирічного мандату П. Порошенка (після перемоги у виборах з 2014 року), українська держава мала реагувати на нові виклики, серед яких: анексія Криму росією у 2014 році; збройний конфлікт на східних теренах України, що призвів до значної кількості людських жертв та внутрішньо переміщених осіб (ВПО); труднощі з впровадженням та реалізацією політичних реформ (у судовій, економічній, інформаційній та інших сферах). Ці події поставили додаткові виклики перед П. Порошенком для розбудови та зміцнення повноцінної демократичної держави. Тому однією з ключових позицій у формуванні його іміджу була підтримка Збройних Сил і акцент на важливості національної ідентичності та безпеки – образ батька-заступника нації («Армія, мова, віра» – політичне гасло передвиборчої кампанії П. Порошенка).

Ще однією важливою особливістю виборчих кампаній є підкреслення зв'язків кандидата з різними соціальними групами, а також фокус на досягненнях і реформах. Так, В. Гройсман акцентував увагу на своєму досвіді урядування та досягненнях у впровадженні реформ. Він намагався залучитися підтримкою підприємців та бізнесменів, активно взаємодіяв з представниками молодіжних та громадських організацій.

В контексті сучасного політичного ландшафту, з активізацією соціальних медіа та зростанням популярності комунікативних платформ, кандидати активно використовують ці інструменти для залучення уваги виборців і формування позитивного іміджу. У виборчому процесі 2019 року особливий акцент був зроблений на діджиталізації маркетингових технологій, включаючи таргетування аудиторії, застосуванні електронного маркетингу та активній співпраці з волонтерами.

У період між першим і другим туром голосування, кампанія В. Зеленського продовжувала привертати увагу громадськості до іміджу кандидата, переважно використовуючи соціальні медіа, а також комбінуючи їх із «традиційними методами агітації» – друківаними листівками для поширення серед потенційних виборців, рекламними щитами тощо. Перевага віддавалася стратегії обмеженого доступу представників ЗМІ до кандидата. У цей же час, сам кандидат В. Зеленський взагалі уникав участі в політичних ток-шоу на телебаченні чи радіо в прямому ефірі. Разом з тим, його представники та довірені особи часто брали участь у дискусійних майданчиках. Наприкінці кампанії В. Зеленський з'явився в прямому ефірі політичного ток-шоу «Право на владу» на каналі 1+1, де проходила трансляція серіалу «Слуга народу» і «Вечірній квартал», в яких він брав участь.

У виборчій кампанії П. Порошенка, стратегія використання «традиційних» методів агітації лишалася актуальною і основний акцент робився на частих виступах самого кандидата в політичних ток-шоу на телебаченні та радіо у прямому ефірі. Паралельно з цим представники виборчого штабу кандидата та його довірені особи також активно виступали в різних дискусійних форматах [3].

Також, у вищезгаданих кандидатах масштабно використовувалися цифрові технології як для формування іміджу, так і для створення фейків та дипфейків щодо конкурентів. Діджиталізація виборчих кампаній, доступ через соціальні мережі до виборців за спеціально розробленими алгоритмами для сегментування, чинила значний вплив на загальний політичний дискурс [4].

У попередніх виборчих кампаніях визначальним чинником голосування був не об'єктивний аналіз програм кандидатів чи політичних сил з точки зору їхньої реалістичності, а скоріше віра в покращення соціально-економічного стану після виборів. Громадяни України зазвичай оцінювали

кандидатів в контексті патернальної парадигми, вірячи в харизматичну силу та лідерські якості глави держави. Це визначило тенденцію масового голосування за політичні сили, що були пов'язані з переможцем президентських виборів, надаючи цьому аспекту виборчого процесу особливого важливого значення поруч з виборами до Верховної Ради [5].

Таким чином, формування іміджу кандидата в Україні в 2010-2020-х рр. є складним і динамічним процесом. Кожен кандидат використовує власні інструменти та стратегії для отримання довіри виборців і підтримки своєї кандидатури. Зростання впливу соціальних медіа та особистих (партійних) брендів дозволило кандидатам створювати більш тісний та емоційний зв'язок з виборцями. Однак важливими елементами залишаються особистий досвід та контакти з різними групами населення.

Водночас, необхідними є усвідомлені зусилля демократично орієнтованих цивільних структур, незаангажованих журналістів та громадськості щодо посилення правового регулювання виборчого процесу, розроблення юридичних санкцій проти використання адмінресурсу, підкупу, наклепів, фейків і діпфейків та інших технологій, що спотворюють сенс та демократичні функції виборчого процесу.

Список використаних джерел

1. Перемога на виборах: технології, кампанії, принципи: практичний посібник. За заг. ред. М.Д. Городка. Київ: 2016. 264 с.
2. Науменко О.М. Застосування технологій політичного маркетингу в Україні (на прикладі виборчих кампаній). Науковий журнал «Політикус». Випуск 5. 2022. С. 48-53.
3. Кужель Р., Бурмагін О. Президентські і парламентські вибори – 2019. Україна. Методологія Моніторингу ЗМІ. 2018. URL: https://cje.org.ua/sites/default/files/library/FIN_UKR_Media%20Monitoring%20Methodology_Ukraine.pdf.
4. Ів-Марі Дубле. Дезінформація та виборчі кампанії. Рада Європи. 2020. Страсбург, Франція. Ст. 36. URL: <https://rm.coe.int/disinformation-andelectoral-campaigns-ukrainian-version-/16809fa9204>.
5. Виборчий процес 2019 року в Україні у світлі суспільних очікувань / за ред. О.М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2019. 232 с.

Юрій Кісєль,

аспірант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yurii Kisiel,

postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ДО ПИТАННЯ ПРО ДЕПУТАТСЬКИЙ КОРПУС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ЯК АКТОРА СУСПІЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

ON THE ISSUE OF THE DEPUTY CORPS OF THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE AS AN ACTOR OF SOCIAL PROCESSES UNDER THE CONDITIONS OF WAR

The article is dealt with analysis of the role of people's deputies of Ukraine as an actor in the political process of Ukraine under the conditions of war. It is stated, that the war of the Russian Federation against Ukraine, which began on February 24, 2022, became a kind of litmus test for Ukrainian society, revealing both true patriots who became the brightest representatives of the national resistance, and those who tried to adapt to the situation for the sake of their own interests or even betrayed the interests of the country and people. The political elite, on the example of the deputy corps of the Verkhovna Rada of Ukraine, most demonstratively reflected the process of separation of society, changing not only the composition, but also the status of the Parliament itself in the political processes of the country.

Thus, despite the fact that some MPs from the «Opposition Platform for Life» bloc took a predominantly treacherous position towards the interests of society, the majority of MPs remained faithful to their oath to defend the sovereignty and independence of Ukraine by all means. The efforts of the deputies were aimed at forming the legislative framework necessary for the life of society in wartime; implementation of diplomatic activities; maintaining relations with society; humanitarian support for citizens; participation in the territorial defense and Armed Forces of Ukraine. The potential of the dignity of people's deputies as an actor of society and political processes reflects the potential of the dignity of the Parliament of Ukraine, which has retained its main powers under martial law, proved its ability to act actively as a leading force for preserving the state under wartime, and then its restoration and modernization in the post-war period.

Keywords: *MPs, powers under wartime, dignity and potential of the Verkhovna Rada of Ukraine.*

Війна РФ проти України, розпочата 24 лютого 2022 р., стала своєрідним лакмусовим папірцем для українського суспільства, виявивши як дійсних патріотів, що стали найбільш яскравими представниками загальнонаціонального спротиву, так і тих, хто спробував пристосуватися до ситуації заради власних інтересів або навіть зрадив інтересам країни і народу. Політична еліта на прикладі депутатського корпусу Верховної Ради України найбільш показово відобразила процес розмежування суспільства, змінивши не тільки склад, а й статус самого парламенту в політичних процесах країни.

Так, кадрові зміни в депутатському корпусі пов'язувались з тим, що частина депутатів від ОПЗЖ виїхали з України ще до початку агресії. 15 березня 4 депутати ВРУ вийшли з цієї фракції, а Ілля Кива як зрадник був позбавлений депутатського мандата. Приблизно в цей же час прокотилася хвиля виходу з фракцій ОПЗЖ депутатів місцевих рад. В цілому, за перші місяці війни, на бік окупантів перейшли близько пів сотні політиків – народних депутатів, депутатів місцевих рад і представників органів місцевого самоврядування. Серед найпомітніших політичних фігур – народні депутати Медведчук, Козак, Кива, Шевченко, Ковальов.

19 березня Указом Президента біло введено в дію Рішення РНБО Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій. [1]. 24 березня ще 5 депутатів Верховної Ради вийшли з цієї фракції. Тобто лише на парламентському рівні ОПЗЖ втратила чверть складу своєї фракції, хоча деякі депутати від ОПЗЖ, (поза фракції, яка від 14 квітня припинила роботу в українському парламенті), включаючи Голову, продовжили участь у роботі ВРУ.

Викладене відображає недосконалість існуючого законодавства по відношенню до депутатів, звинувачених у приналежності до антидержавних сил. Водночас сам процес кадрових ротаций як «очищення» політичної еліти не вийшов поза межі правового поля, що забезпечило конституційність рішень, які приймались Верховною Радою України в умовах воєнного часу.

Зазначимо, що від початку війни парламент України був орієнтований на активну законотворчу діяльність, що сформувало політико-правову базу, якої потребували суспільство і держава в умовах воєнного стану. Провідну роль в реалізації відповідної діяльності відіграла переважна частина відданих інтересам суспільства народних депутатів, що, об'єднавшись в оборонну коаліцію, виявили здатність ефективно – конституційною більшістю – здійснювати законотворчість в найбільш драматичних умовах початкового етапу війни.

Окрім законодавчої діяльності це й реалізація міжнародної дипломатії, яка перетворилась на вагомий чинник підтримки українського суспільства в його протистоянні ворогові. Як зазначив з цього приводу Голова Верховної Ради України Р. Стефанчук, «Україна бореться на багатьох фронтах, і парламентський не є винятком... Парламент України активно працює у сфері парламентської дипломатії, щоби заручитися підтримкою парламентаріїв з усього світу та спонукати їх до дій» [2]. Зупиняючись на цьому питанні О. Корнієнко, Перший заступник Голови ВР України зазначив, що Верховна Рада України залучає весь арсенал міжпарламентських зв'язків у боротьбі з російською агресією... Він уточнив, що народні депутати України працюють над переговорами консультативно у складах груп та підгруп, здійснюють функції радників... [3].

Слід наголосити також на функціональній спроможності парламентарів підтримувати репрезентативну функцію в межах суспільства попри об'єктивне обмеження публічності діяльності Верховної Ради України в умовах війни. Так, парламент – як через діяльність інституційних об'єднань, так і окремих депутатів – спромігся підтримувати прямі зв'язки з громадськістю, що формує певний рівень зв'язків по лінії суспільство – державні органи. Показовою стала діяльність провідних фракцій, значної частини народних депутатів Верховної Ради України, пов'язана з евакуацією людей з прифронтових регіонів, збір чи доставка гуманітарної допомоги, підтримка військових та біженців. Інформаційні джерела надають чисельні приклади стосовно волонтерської й гуманітарної діяльності з боку фракцій «Слуга народу»; «Європейська солідарність»; «Батьківщина», інших

Окремою сферою діяльності депутатів Верховної Ради України стала участь в підрозділах територіальної оборони та в лавах ЗСУ на правових засадах ухвалення законопроекту про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права народного депутата України перебувати на військовій службі за контрактом у складі Збройних Сил України, Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад у період дії воєнного стану [4].

Отже, переважна частина народних депутатів в цілому залишилась гідною складеної ними присяги усіма своїми діями боронити суверенітет і незалежність України, дбати про благо Вітчизни і добробут Українського народу. Потенціал гідності народних депутатів як актора суспільства і політичних процесів відображає потенціал гідності парламенту України, що зберіг основні повноваження в умовах воєнного стану, довів спроможність активно діяти, а за цим – виступати в якості провідної сили збереження держави в умовах війни, ініціювати процес її відновлення й модернізації у повоєнний період.

Список використаних джерел

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій»: Указ Президента України від 19 березня 2022 № 153/2022. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року Щодо призупинення діяльності окремих політичних партій. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1532022-41765>

2. Руслан Стефанчук: Верховна Рада України вдячна тим, хто стоїть пліч-о-пліч з Україною. Голос України. 2022. 29 квітня. URL: <http://www.golos.com.ua/article/359292> URL:

3. Олександр Корнієнко: Верховна Рада України залучає весь арсенал міжпарламентських зв'язків у боротьбі з російською агресією. Прес-служба Апарату Верховної Ради України. Опубліковано 28 березня 2022. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Top-novyna/221020.html>

4. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо права народного депутата України перебувати на військовій службі за контрактом у складі Збройних Сил України, Сил територіальної оборони Збройних Сил України та добровольчих формувань територіальних громад у період дії воєнного стану: Постанова Верховної Ради України від 24 березня 2022 року № 2164-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2164-20#Text>

Павло Кононенко,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Pavlo Kononenko,

postgraduate student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
[https:// orcid.org/0000-0001-7167-8183](https://orcid.org/0000-0001-7167-8183)

Науковий керівник: **Лілія Григорович**, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМАТИКА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

ISSUES OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL PROVISION OF ELECTION TECHNOLOGIES IN UKRAINE

The article revealed that the initial and determining criteria for the development and use of technologies in electoral practice should be their compliance with democratic principles, moral and ethical norms, focus on ensuring the realization of the basic political rights and freedoms of citizens, strict compliance with legal regulations, since the use of technologies that are not meet the specified criteria, leads to the destruction of the democratic legal order. In the course of the analysis, it was proved that one of the defining features of the domestic electoral practice is the manipulative influence on the electoral legislation, thanks to which political parties and people's deputies try to anticipate legislative advantages in order to use legal procedures contrary to their direct purpose. It was concluded that the importance of such stages of the election process as voting, vote counting, establishing the results of voting and elections, which are held in the same time period as the final stage of the election campaign, determines the clear legal regulation of election technologies of this stage, primarily prohibiting and binding norms that provide for the possibility of state coercion against violators.

Keywords: election technologies, election campaign, democratic principles, manipulation, candidates, elected positions.

Пошук нових форм і способів суспільної організації обумовив характер політичного життя, що змінився – виникнення гострої конкуренції між окремими кандидатами, політичними партіями і блоками на виборах і характерні риси процесу організації і проведення виборчих кампаній, які являють собою певну послідовність операцій, актуалізували проблему технологізації виборчих кампаній. Сучасні виборчі кампанії в Україні характеризуються як складний, заздалегідь спланований процес, який обумовлює прагнення їхніх суб'єктів до раціоналізації своїх дій.

Вихідним і визначальним критерієм розробки і використання технологій у виборчій практиці повинні бути їхня відповідність демократичним принципам, морально-етичним нормам, спрямованість на забезпечення реалізації основних політичних прав і свобод громадян, суворе дотримання правових приписів, оскільки використання технологій, які не відповідають зазначеним критеріям, веде до руйнування демократичного правопорядку [2].

Незважаючи на те, що процес організації і проведення виборчих кампаній в Україні на законодавчому рівні відносно врегульований, проблема використання технологій, які не відповідають демократичним принципам проведення виборів та морально-етичним нормам, залишається актуальною. Це обумовлено не тільки інтенсивною динамікою інституціональної еволюції виборчих технологій і нестабільним виборчим законодавством, але і специфікою такого нового для України явища як виборчі технології.

Конституційно-правове забезпечення використання виборчих технологій є одним із вирішальних факторів для подальшого розвитку демократичних виборів в Україні. Як не парадоксально на перший погляд, найчастіше саме наявність вад у законодавстві і його недосконалість стають «благодатним ґрунтом» для проектування і впровадження нелегітимних технологій як окремими кандидатами

на виборні посади, так і політичними партіями (блоками). Про це наочно свідчить наведений, як приклад, досвід вітчизняної і зарубіжної виборчої практики [1; 3].

Президентом України в якості однієї з головних складових політичної реформи визначена реформа виборчого законодавства, результатом якої повинна стати пропорційна система, але європейського зразка. Для створення діючого бар'єра на шляху нелегальних і нелегітимних виборчих технологій одного впровадження пропорційної виборчої системи недостатньо. Реформа виборчого законодавства необхідна не тільки в частині зміни виду виборчої системи, але й у частині процесуальної технології реалізації виборчого законодавства. Не менш важливим уявляється також підвищення електорально-правової культури суб'єктів і учасників виборчого процесу.

Однією з визначальних рис вітчизняної виборчої практики називається маніпуляційний вплив на виборче законодавство, завдяки якому політичні партії та народні депутати намагаються передбачити законодавчі переваги з метою використання юридичних процедур всупереч їх прямому призначенню [2].

Дослідивши визначення та види виборчих систем, особливості взаємодії виборчої та політичної систем, можемо говорити про те, що, в залежності від використання тієї чи іншої виборчої системи за умови тих самих суб'єктів (учасників) виборчого процесу результат виборів може бути різним. Отже, збереження чи зміна виборчої системи можуть бути продиктовані не тільки прагненням до удосконалення виборчого законодавства, але й отриманням вигоди для певних політичних сил.

Як самостійний напрямок попередньої законотворчої підготовки проведення виборчих кампаній виокремлюється маніпулювання термінами проведення виборів у відповідності до інтересів тієї чи іншої політичної партії, кандидата.

Виборча кампанія, як процес реалізації суб'єктивного виборчого права, здійснюється послідовно у визначений часовий період. Однак в українському виборчому законодавстві відсутнє визначення часових меж цього процесу, У зв'язку з цим вноситься пропозиція закріпити стосовно всіх видів виборів наступні часові межі виборчих кампаній: від дня висування кандидатів, списків кандидатів до дня надання кандидатами, партіями (блоками) чи уповноваженими ними особами фінансового звіту про використання коштів власних виборчих фондів. Як представляється, закріплення визначення виборчої кампанії в законодавстві і встановлення моменту її початку та закінчення необхідне, насамперед, для однакового тлумачення і застосування цього поняття, а також для визначення моменту припинення повноважень, наданих законодавством кандидатам, політичним партіям (блокам) і учасникам виборчих кампаній [3].

В структурі виборчої кампанії виділяється також технічний компонент, який носить обслуговуючий, інструментальний характер і не характеризує відносини учасників та суб'єктів між собою, тобто в соціальному плані. Зміст технологічної складової виборчої кампанії являє собою певну сукупність послідовно здійснюваних прийомів і способів практичної реалізації поставлених політичних цілей, тобто виборчі технології.

Важливість таких етапів виборчого процесу як голосування, підрахунок голосів виборців, встановлення результатів голосування і виборів, які проводяться у той же часовий період, що і заключна стадія виборчої кампанії, детермінує чітке правове регулювання виборчих технологій цієї стадії, насамперед, забороняючими та зобов'язуючими нормами, які передбачають можливість державного примусу до порушників [1; 2].

Отже, подальші теоретичні дослідження, узагальнення виборчої практики проектування і впровадження виборчих технологій кандидатами, політичними партіями, виборчими блоками партій повинні сприяти удосконаленню їхнього конституційно-правового забезпечення і демократизації процесу реалізації права бути обраним.

Список використаних джерел

1. Ільницький М. Виборчі технології як форма правореалізації. *Національний юридичний журнал: теорія та практика*. К. Липень, 2018. С. 21-24.
2. Тарахонич Т. І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії. *Держава і право*. Випуск 50. С. 12-18.
3. Марцеляк С. М., Марцеляк М. О. Конституційно-правовий механізм забезпечення засад (принципів) виборів народних депутатів України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. Вип. 66, 2021. С. 64-72.

Леся Коцур,

кандидат історичних наук, доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Lesia Kotsur,

Ph.D. in Historical Sciences, Associate Professor of Department of Political Sciences of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

<https://orcid.org/0000-0001-8996-1606>

СВОБОДА СЛОВА І ВІЛЬНІ МЕДІА В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СЬОГОДЕННЯ

FREEDOM OF SPEECH AND FREE MEDIA IN UKRAINE: THE CHALLENGES OF THE MILITARY TODAY

The situation of freedom of speech and free media in Ukraine after the full-scale Russian invasion in February 2022 is characterized. Special attention is paid to the state information policy of Ukraine regarding the formation of a single information space within the limits of a single telethon. In particular, it is indicated that initially «Yedyni Novyny» was really created with the aim of protecting Ukrainian citizens from the influence of harmful Russian propaganda and disinformation, however, from the end of March 2022, big politics returned to the telethon - pro-Ukrainian and at the same time opposition to the authorities were unlocked from the T2 digital network channels («Channel 5», «Pryamiy», «Espresso», «XSPORT» TV channel). The transformations in society's perception of Yedyny Novyni over the past year and a half and the key shortcomings in approaches to filling the airwaves with quality content are shown. First of all, we are talking about the openly pro-government bias of a single telethon; flirting with pro-Russian forces of certain «Yedyni Novin» TV channels; gross violation of journalistic standards by presenters and journalists.

Keywords: freedom of speech, free media, «Edyny Novyvi», telethon, censorship, prejudice.

Окрім масштабних руйнувань повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну (далі – рф) у лютому 2022 року поставило під загрозу існування в країні свободи слова та вільних медіа. Так, з метою захисту від впливу шкідливої російської пропаганди й дезінформації в Україні почав формуватися єдиний інформаційний простір у форматі телемарафону – «Єдині новини». В рамках цього проєкту приватні канали й державні мовники відмовились від піару своїх патронів, просування їхніх інтересів, від ідеологічних перекосів, намагались подавати лише перевірену інформацію [3]. Проте вже з перших днів роботи телемарафону в окремих студіях почало проявлятися проросійське обличчя окремих ведучих [11]. Погіршувало становище «Єдиних новин» й те, що з кінця березня 2022 року до телемарафону повернулась велика політика. Зокрема 4 проукраїнські й водночас опозиційні до влади канали («5 канал», «Прямий», «Еспресо», телеканал «XSPORT») досить швидко були відімкнуті з цифрової мережі Т2. У той самий час, як раніше проросійський канал «Інтер» став частиною проєкту [6, с. 149].

У липні 2022 року, коли з телемарафону вийшла медіагрупа «Україна», якість інформаційного продукту «Єдиних новин» ще більше погіршилася [8]. Як наслідок, це вплинуло на те, що частина українців звернулася до альтернативних джерел отримання інформації – насамперед соціальних мереж (Telegram, YouTube, та Facebook) [7; 1]. Також, тривожні тенденції виявили дослідники ГО «Детектор медіа», які під час аналізу гостейвих сіток телеканалів єдиного марафону (за березень-вересень 2022 року) показали, що з-поміж 9% учасників гостейвих студій телемарафону найбільше було представників – від партії «Слуга народу» (93), у той час, як від опозиції – Європейської солідарності, тільки 4. Одним із найбільш запрошуваних гостей ефірів став одіозний, проросійський представник партії «Слуга народу» – Данило Гетманцев (9 разів). В ефірах «1+1» узагалі дві третини гостей-нардєпів становили представники депутатської групи «За майбутнє», а телеканал «Рада» долучав до телемарафону ще й нардєпів-зрадників із колишньої «ОПЗЖ» [1; 12]. Додатково треба сказати, що з плином часу в ефірі телемарафону почастишали порушення журналістських стандартів (за пів року 3,5 тис. разів), зокрема, пов'язані з поданням вірогідної інформації, точності, дотримання балансу думок тощо. У студіях переважав піар Офісу Президента (ОП) та

чинної влади й антиопозиційна риторика [9]. Фактично за пів року існування телемарафон «Єдині новини» перетворився на рупор провладної пропаганди та джерело неякісної журналістики. Довіра до телемарафону серед тих, хто його дивився (щодня, або щотижня) становила – 84% [10].

У грудні 2022 року ГО «Детектор медіа» знову проаналізували тему єдиного телемарафону. Їхні дослідження показали, що «спільний телемарафон не виконує свою найважливішу місію: оперативно доносити глядачам перевірену інформацію і компетентні думки про найважливіші події в Україні, в першу чергу – пов'язані з війною». Ба більше, там й надалі прощтовхувалися проросійські нарративи й відбувався наступ на проєвропейські опозиційні медіа [4].

Така політика єдиного телемарафону не могла не позначитись і на громадській думці. Зокрема соціологічне опитування проведене Центром Разумкова на замовлення ZN.UA (видання «Дзеркало тижня») 28 квітня – 3 травня 2023 року показало, що 19,1% українців на запитання «Що з наведеного найбільше псує вам настрої?» обрали відповідь перегляд телемарафону «Єдині новини» (19,1%), і тільки 5% українців зазначили, що телемарафон їх бадьорить [13].

Також ми бачимо, що згідно з результатами соціологічного дослідження Українського інституту майбутнього, проведеного у серпні 2023 року суттєво скоротилася частка громадян, які дивляться телемарафон. Було виявлено, що 50% респондентів взагалі не дивляться національний телемарафон, 13% – дивляться регулярно, а ще 37% – час від часу. Але навіть серед тих, хто дивиться телемарафон, повністю довіряють інформації в ньому тільки 14% опитаних [14]. Не дивно, що на цьому фоні суттєво збільшили свою авторитетність телеграм-канали, інформацію з яких черпає 56% громадян; інтернет-медіа (новинні платформи та сайти – 26%); ютуб та інформація від родичів, друзів, колег (19%). Телебачення у цьому списку опинилося тільки на четвертому місці – його дивляться 18% медіаспоживачів [2]. На фоні цих змін, 17 вересня 2023 року під приводом призначення нового очільника Міністерства культури та інформаційної політики в ОП заявили, що телемарафон «Єдині новини» невдовзі буде переформатовано [5].

Отже, формування єдиного інформаційного простору в умовах повномасштабної війни є досить суперечливим явищем. Ми бачимо, що телемарафон досить швидко вичерпав свою конструктивну функцію й невдовзі почав виконувати більше деструктивних функцій, що відобразилося на споживачькій аудиторії.

Список використаних джерел

1. Демократія, права і свободи громадян та медіаспоживання в умовах війни: результати опитування КМІС для Опори. Київський міжнародний інститут соціології, 17 серпня 2022. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1132&page=1>.

2. Джолос О. Телемарафон «Єдині новини»: результат – на табло! Детектор медіа, 15 вересня 2023. <https://detector.media/infospace/article/216877/2023-09-15-telemarafon-iedyni-novyny-rezultat-na-tablo/>

3. Довженко О. Велике українське телерадіодиво. Як наше телебачення і радіо спромоглося об'єднатися заради України. Детектор Медіа, 7 березня 2022. <https://detector.media/infospace/article/197242/2022-03-07-velyke-ukrainske-teleradiodyvo-yak-nashe-telebachennya-i-radio-spromoglosya-obiednatysya-zarady-ukrainy/>.

4. Довженко О. Диво, що затягнулося. Телемарафон «Єдині новини» у 2022 році. Детектор медіа, 28 Грудня 2022. <https://detector.media/shchodenni-telenovini/article/206445/2022-12-28-dyvo-shcho-zatyagnulosya-telemarafon-iedyni-novyny-u-2022-rotsi/>

5. Жабська Є. Банкова анонсувала новий формат телемарафону. Главком, 17 вересня 2023. <https://glavcom.ua/country/politics/bankova-anonsuvala-novij-format-telemarafonu-956932.html>.

6. Котерлін І. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану у аспекті забезпечення інформаційних прав та свобод. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2022. С. 145-150.

7. Кречетова Д. Телебачення поступається соцмережам: де українці дізнаються новини під час війни. Опитування. Українська правда, 18 серпня 2022. <https://life.pravda.com.ua/society/2022/08/18/250065/>.

8. Куляс І. Підсумки моніторингу телемарафону «Єдині новини» за пів року (березень – вересень 2022 року). Перша частина. Детектор Медіа, 26 вересня 2022. <https://detector.media/shchodenni-telenovini/article/203137/2022-09-26-pidsumky-monitoringu-telemarafonu-iedyni-novyny-za-piv-roku-berezen-veresen-2022-roku-persha-chastyna/>.

9. Куляс І. Підсумки моніторингу телемарафону «Єдині новини» за пів року (березень – вересень 2022 року). Друга частина. Детектор Медіа, 3 жовтня 2022. <https://detector.media/shchodenni->

telenovini/article/203355/2022-10-03-pidsumky-monitoryngu-telemarafonu-iedyni-novyny-za-piv-roku-berezen-veresen-2022-roku-druga-chastyna/

10. Марафону «Єдині новини» довіряють 84% глядачів. Укрінформ, 29 листопада 2022. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3624287-marafonu-edini-novini-doviraut-84-gladaciv.html>

11. Остапа С. Спільний телемарафон – інформаційна ППО в цивілізаційній війні. Детектор Медіа, 15 березня 2022. <https://detector.media/kritika/article/197522/2022-03-15-spilnyu-telemarafon-informatsiyna-pro-v-tsyvilizatsiyniy-viyni/>

12. Палікот О. Телебачення в Україні під час війни: необхідна єдність чи «марафон пропаганди»? Радіо Свобода, 25 липня 2023. <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-media-telebachennya-marafon-yedyni-novyny/32518335.html>

13. Перегляд телемарафону найбільше псує настрої 19% громадян – опитування. ZN.UA, 16 травня 2023. <https://zn.ua/ukr/war/perehljad-telemarafonu-najbilshe-psuje-nastrij-19-ukrajintsiv-opituvannja.html>

14. UIF презентував соціологічне дослідження щодо актуальних питань: ключові результати. Український Інститут Майбутнього, 29 серпня 2023. https://uifuture.org/publications/uif-prezentuvav-socziologichne-doslidzhennya-shhodo-aktualnyh-pytan-klyuchovi-rezultaty/?fbclid=IwAR1ySoGpqbFk2b4IAXqXF_vGy1a9q5Ag7UgcQOVisL15IML3m6o0fgZGqKs

Павло Кривобок,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Pavlo Kryvobok,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Лідія Григорович, кандидат філософських наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВСЕНАРОДНІ ЗБОРИ УКРАЇНИ ТА ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ – СПАДКОВІСТЬ І ТРАДИЦІЙНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ПРЕДСТАВНИЦТВА

THE ALL-PEOPLE'S ASSEMBLY OF UKRAINE AND THE VERKHOVNA RADA OF UKRAINE – THE HEREDITY AND TRADITIONALITY OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPRESENTATION

The conference report examines the issue of the National Assembly of the Ukrainian People's Republic and the Verkhovna Rada of Ukraine. Auto examines the peculiarities of the functioning of both entities, which are legislative bodies. A study of the legislative framework of parliaments and the regulations of their work is proposed. The author compares the process of creation and activity of the All-People's Assembly and the Verkhovna Rada. There is an attempt to trace the traditionality and consistency in the work of the Verkhovna Rada in relation to the previous parliamentary formation. In these and other aspects, the Parliament of the Ukrainian People's Republic is similar to the Verkhovna Rada of Ukraine, which explains the traditionality and heredity in Ukrainian parliamentarism. The most significant difference is that the current parliamentarians are engaged in their activities as a professional, and do not meet periodically. Perhaps it is for this reason, in particular, that the age limit for candidates to the Verkhovna Rada is slightly higher, indicating that more experience and skills are needed for lawmaking.

Keywords: УНР, Всенародні Збори, народне представництво.

Стаття 5 Конституції України говорить, що єдиним джерелом влади в Україні є народ. Не відхиляється від цієї думки й Конституція Української Народної Республіки, якій, однак, судилися проіснувати лише кілька годин. Та попри це, перша офіційна Конституція в історії української державності вже в другій статті визнає народ джерелом влади: «Суверенне право в Українській Народній Республіці належить народові України, тобто громадянам УНР всім разом». А третя стаття називає представницький орган, через який забезпечується це право – Всенародні Збори України.

Проаналізуємо чи схожі за своїм змістом Всенародні Збори України та сучасної Верховної Ради України.

Всенародні Збори (ст.23) як і Верховна Рада (ст.75) є єдиним законодавчим органом держави.

Народним депутатом України може стати громадянин України, якому виповнилося 21 рік, він не має судимості, проживає в Україні останні 5 років. Обирається 450 депутатів шляхом загальних прямих (безпосередніх) таємних виборів (ст.76). Такі ж вимоги вказано й щодо обрання до Всенародних зборів, лише з меншим віковим обмеженням – потрібно було досягнути 20-річного віку (ст.27, 29). При цьому чисельність депутатів, якщо порівнювати чисельність населення України зараз і 100 років тому, є практично однаковою: «Вибори мають бути впорядковані так, щоб один депутат припадав приблизно на сто тисяч людності і щоб при виборах ніхто не мав другого голосу» (ст.28).

Депутати до Всенародних Зборів обираються на 3 роки і під час виконання своїх депутатських обов'язків вони отримують платню (ст.31, 29). Одне скликання Верховної Ради триває 5 років, але діяльність депутати також здійснюють на оплачуваній основі (ст.76).

Позачергові вибори до Верховної Ради України призначаються Президентом України і проводяться в період шістдесяті днів з дня опублікування рішення про дострокове припинення повноважень Верховної Ради України (ст.77). На подібний процес в УНР відводилося часу на місяць більше (ст.33).

Конституції УНР (ст.29) та України (ст.80) дають волю політичній діяльності депутатів, звільняючи їх від юридичної відповідальності за результати голосування та висловлювання у парламенті.

Парламент УНР в цих та інших моментах схожий до Верховної Ради України, чим пояснюється традиційність та спадковість в українському парламентаризмі. Найбільш суттєвою відмінністю є те, що нинішні парламентарі займаються своєю діяльністю як професійною, а не збираються періодично. Можливо, саме з цієї причини, зокрема, віковий ценз кандидатів до Верховної Ради є трохи вищим, вказуючи на те, що потрібно більше досвіду та вмінь для законотворення.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. – [Електронний ресурс]: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Конституція Української Народньої Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР). – [Електронний ресурс]: <https://web.archive.org/web/20200515104140/https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18#Text>

Олексій Кузнєцов,

здобувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksii Kuznietsov,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Валентина Гошовська**, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ЕЛІТИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

TRANSFORMATION OF POLITICAL AND MANAGERIAL ELITE IN UKRAINE: SITUATION AND PROSPECTS

The article focuses to the process transformation of the political and managerial elite, since the independence proclamation is being done till the present time. The author sees the relevance of researching the transformation of the political elite, as Ukraine seeks to join the European Union. The main periods of development of the political and managerial elite are characterizes. The political elite of Ukraine has long been characterizes by the dominance of negative qualities of this group. The role of the national idea as a value basis for the formation of the political and managerial elite should be increase.

Keywords: elite, political and managerial elites, state, transformation of political and managerial elite.

З моменту проголошення незалежності України у 1991 році розпочався самостійний шлях розвитку держави, в тому числі й у політичній сфері. Політико-управлінська еліта, як група осіб, що складається з керівної верхівки має визначати основні пріоритетні стратегічні напрямки державної, як внутрішньої, так і зовнішньої політики.

Науковий інтерес до дослідження трансформаційних процесів у формуванні політично-управлінської еліти на сучасному етапі обумовлений, насамперед, рухом України до повноправного членства в Європейському Союзі. Сталий та демократичний розвиток країни в цілому залежить від якісного складу політико-управлінської еліти та її здатності ефективно реалізовувати необхідні інституційні зміни в державі.

За визначенням наданим В. В. Олійником «управлінська еліта – це певна частина суспільства (найбільш впливова, така, що займає найвищі позиції, складається із авторитетних, спеціально підготовлених людей), яка керує здійсненням соціально-економічних процесів, працює в певних організаціях та має назву «правляча меншість» [6; с.1].

Управлінську еліту розглядають у трьох системах: політичній, економічній та культурній. При цьому, в контексті даної теми найбільший інтерес представляє дослідження трансформації саме політичної або політико-управлінської еліти.

«Процеси у перехідних суспільствах залежать від політичної еліти. Вибір нею стратегії і тактики важливіший для результатів переходу, аніж передумови змін. Демократизація є взаємодією конкуруючих еліт, які в процесі політичного торгу вибирають нові політичні системи» [5; с.199].

Із здобуттям незалежності, Україна отримала у спадок від Радянського Союзу політичну еліту, яка здебільшого складалася із колишньої радянських партійних діячів, які перейшли до державного управління вже у незалежній країні.

Слід зазначити, що науковці виокремлюють два механізми трансформації політичної еліти: репродукцію та циркуляцію. Механізм при якому еліта не змінюється по суті, а лише відбуваються не значні перестановки представників еліти – це репродукція. Циркуляцією еліт є процес при якому відбувається заміна старої еліти на нову. У демократичних країнах майже постійно відбувається процес циркуляції еліт, але при цьому це не означає, що кожен раз відбувається повна заміна старої еліти на нову, але також можлива циркуляція еліт шляхом часткового оновлення складу еліти в умовах стабільної демократії.

Циркуляція еліт значно більше сприяє демократичному державному розвитку, але у перші роки, навіть майже перше двадцятиріччя після проголошення незалежності, механізм циркуляції еліти в Україні практично не функціонував. На думку, Ю. Мацієвського «в Україні, на відміну від країн Східної Європи і Балтії, зміна „критичної маси” політичної еліти відбулася не шляхом очищення від номенклатури, а шляхом заміщення номенклатури представниками промислово-економічних груп. У нас так і не було створено двох механізмів, які уможливають оновлення еліт у перехідних суспільствах. Перший – люстрація, що є еволюційним механізмом оновлення. Вона дозволила змінити якісний склад еліт у Східноєвропейських і Балтійських країнах. Другий механізм – революція, який передбачає радикальну зміну еліт, що тягне за собою зміну політичного режиму, соціальної структури, політичних інститутів, цінностей тощо» [4; с.49].

Етапи трансформації політичних еліт в Україні більш-менш чітко можна виокремити на підставі результатів президентських та парламентських виборів. Так, у період 1991-1996 років, тобто з моменту проголошення незалежності України до прийняття Конституції України у 1996 році та за часів першого президента Л. Кравчука, як вже було зазначено вище провідну роль грали колишні радянські діячі, які кількісно і якісно домінували в складі політико-управлінської еліти того часу.

Ф. Рудич зауважує, що «після здобуття незалежності правляча політична еліта України так і не спромоглася визначити стратегію розвитку суспільства, віднайти шляхи розв’язання проблем, які повстали перед ним, не консолідувала суспільство і не повела його за собою, не змогла зробити те, що повинна була зробити, маючи владу» [7; с.4].

На другому етапі (1996-2004 року) за часів президентства Л. Кучми державні інституції почали працювати не в інтересах громадян, а все більше орієнтувалися на задоволення економічних потреб олігархічної верхівки. «Помаранчева революція» стала результатом накопиченого у суспільстві незадоволення державною владою, але й на етапі (2004-2010 роки) трансформації еліт за часів президента В. Ющенка, на жаль, політична еліта не змогла консолідуватися та у повній мірі реалізувати свій потенціал.

На думку, Л. Харченко «президенту Віктору Ющенку дісталася у спадок розбалансована економіка, політична система, що не відповідала вимогам демократизму, олігархічні клани у структурах влади, енергетична та ідеологічна експансія іншої держави і, що головне, надмірно завищені очікування з боку суспільства, спричинені розумінням власної причетності до важкої і вистражданої перемоги демократичних сил. Ці, та низка інших чинників значно ускладнювали здійснення програми політичних, економічних та ідеологічних перетворень, задекларованих під час передвиборчих перегонів» [8; с.41].

У період каденції президента В. Януковича (четвертий етап 2010-2014 роки) спостерігалось зрощення політичної та економічної еліти, також фактично відбулася централізація влади в руках однієї особи - президента. А відмова Януковича підписати Угоду про асоціацію з ЄС вщент зруйнувала надії українців на рух до європейських цінностей та подальшу демократизацію української влади.

На п'ятому етапі (2014-2019 роки), коли президентом країни став П. Порошенко помилка щодо відмови підписання Угоди про асоціацію з ЄС була виправлена та Україна остаточно укріпилася у прагненні реалізації євроінтеграційних процесів. Але, на жаль, політико-управлінська еліта не змогла об'єднатися у єдиний фронт та розвиток продовжувався на тлі систематичної політичної кризи. На думку А. Клочка, «попри істотне зростання впливу на державну політику чинника громадянського суспільства, міжнародних фінансових установ і провідних західних держав, тим не менш не позначився серозними зсувами у підвищенні спроможності і мотивації досліджуваної еліти до проведення структурних реформ і модернізації публічного управління у тому числі» [3; с.6].

Шостий етап з 2019 року по сьогоднішній день. Після перемоги на президентських виборах В. Зеленського у 2019 році, який до цих виборів був аполітичною людиною, став очевидним запит суспільства на кардинальні зміни у складі політичної еліти. Позачергові парламентські вибори значно розширили коло представників політичної еліти та відзначилися рекордною кількістю нових обличчя у парламенті. Події повномасштабного вторгнення РФ на Україну, які розпочалися 24 лютого 2022 року здебільшого відсунули на другорядний план існуючі непорозуміння, як між політичними елітами та громадянським суспільством, так і всередині політико-управлінської еліти. Об'єднуючою силою для країни стала жага до перемоги.

Перспективи подальшої трансформації політико-управлінської еліти обумовлені, зокрема, євроінтеграційними процесами, перебуванням України на порозі початку переговорного процесу щодо вступу країни до ЄС.

Як зазначають В. Гошовська, Л. Комаха «у науковій літературі уявлення про політико-управлінську еліту в урядуванні майбутнього у контексті реалій України пов'язується із спроможністю еліти діяти у вимірі демократичних перетворень як незворотного шляху розвитку держави і суспільства. У більш широкому розумінні мова може йти про здатність і політичну волю політико-управлінської еліти бути провідником модернізаційних змін як відображення національних потреб і інтересів України і водночас тенденцій, що відображають позитивні перспективи загальносвітового розвитку» [2; с.194-195].

Прагнення України долучитися до європейських цінностей вимагають від держави рішучих якісних змін, задля досягнення рівня відповідності вимогам, необхідним для здобуття членства в ЄС та укріплення статусу України, як незалежної та демократичної держави.

Список використаних джерел

1. Гошовська В., Рейтерович І. Політичний процес в Україні: особливості, проблеми та перспективи. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління. №1 (17), С. 16-20.

2. Елітознавство: підручник / кол. авт.; за ред. В. А. Гошовської, Л. Г. Комахи. 2-е видання, перероблене та доповнене. К.: Вид-во «Центр учбової літератури», 2022.- 220 с.

3. Ключко А. Особливості становлення сучасної політико-управлінської еліти в контексті модернізації публічного управління в Україні. // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 12. С.1-8.

4. Мацієвський Ю. Еліти в Україні до і після «помаранчевої революції». Політ. менеджмент. 2010. №2. С.38-55.

5. Науменко О. Сучасна українська політико-управлінська еліта в умовах політичної трансформації суспільства // Наукові записки. - №4 (54) . – С.198-208.

6. Олійник В.В. Феномен формування управлінської еліти у парадигмі неперервної освіти. С. 1-6. URL: https://lib.iitta.gov.ua/8305/1/Stattya_Oliynyk_VV_FENOMEN.pdf

7. Рудич Ф. Правляча еліта: її місце і роль в утвердженні української держави // Політичний менеджмент. 2008. № 2(29). С. 3-14.

8. Харченко Л. Етапи формування політико-управлінської еліти у посттрансформаційний період розвитку України. Наукові записки. № 47. С. 38-48.

Ярослав Лиско,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Yaroslav Lysko,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Ігор Рейтеревич, кандидат політичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУЧАСНИЙ СТАН І ПРОБЛЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ

CURRENT STATE AND PROBLEMS OF PREVENTION AND FIGHTING OF POLITICAL CORRUPTION IN PUBLIC GOVERNMENT BODIES OF UKRAINE

Based on the analysis, it was determined that Ukraine is included in the list of the most corrupt states. According to sociological research, 49% of Ukrainians consider corruption to be the main obstacle to the development of the state. To date, political corruption in Ukraine affects all branches of state power and management to one degree or another, and the most corrupt are the structures related to issues of state targeted financing, export and import, privatization, licensing, customs control, and the implementation of control and audit activities etc.. According to the international organization Transparency International, Ukraine occupies one of the first places in terms of the corruption of officials. The Ukrainian people consider the Verkhovna Rada of Ukraine to be the most corrupt power structures (38% of respondents). Also, 23% of the respondents note that the largest number of corrupt persons is concentrated in the Office of the President of Ukraine, and 20% - in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. The causes of political corruption and the conditions contributing to it were identified as follows: low standard of living of Ukrainian citizens in general and, in particular, civil servants; imperfection of the system of functioning of state bodies; lack of an effective system of recruitment and placement of personnel, as well as a system of control over the activities of all branches of government, judicial, law enforcement agencies and other civil servants.

Keywords: *corruption, political corruption, anti-corruption policy, prevention and counteraction of political corruption, bribery.*

Політична корупція охоплює майже всі сфери життя держави та суспільства, підриваючи верховенство права, державні інститути та демократію, а також негативно впливаючи на економічну та політичну ситуацію в країні. Згубні наслідки корупції в органах влади призводять до втрати авторитету в очах громадян, спотворення моральних засад суспільства, послаблення дії законів, втрати соціальної солідарності, поширення правового нігілізму та байдужості, поширення злочинності.

За даними рейтингу Corruption Perceptions Index (за яким 0 балів означає високий рівень корупції, а 100 балів – низький) проаналізуємо динаміку рівня корупції в Україні за 2012-2022 роки (рис. 1).

Як бачимо з рисунку 1, корупція вже давно вважається головною проблемою України та предметом багаточисленних дискусій. Це підтверджують зарубіжні та вітчизняні дослідники, які стверджують, що з кінця 90-х років ХХ ст. Україна входить до списку найбільш корумпованих держав. І хоча рейтинг України з кожним роком покращується, таке положення справ все ще є далеким від прийняттого. Так, у цьогорічному звіті Україна віднесена до найменш корумпованими з найбільш корумпованих країн, поряд із Сьєрра-Леоне, Іраном, та Гамбією – вони отримали по 30 балів кожна [2].

Згідно з багаточисленними аналітичними звітами та дослідженнями, серед очевидних проблем, викликаних високим рівнем хабарництва та зловживання службовим становищем в Україні, можна назвати руйнування системи соціальних цінностей і абсолютно недовіру до органів державної влади,

що в кінцевому результаті призводить до негативних економічних наслідків, збільшення нерівності та уповільнення зростання доходів громадян.

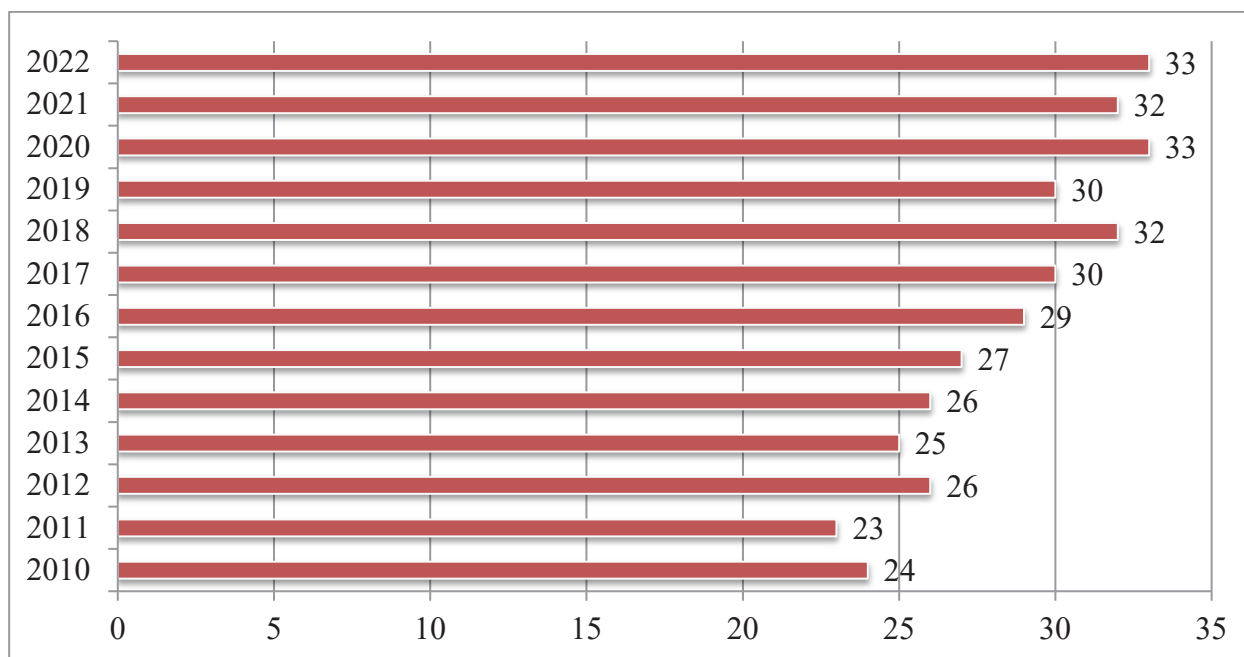

Рис. 1. Динаміка індексу сприйняття корупції в Україні за 2010-2022 рр.

Примітка. Побудовано автором на основі джерел [2]

Крім того, на думку міжнародної організації Transparency International, та за даними багатьох інших незалежних експертів, Україна займає одні з перших місць за показником корумпованості чиновників. Крім цього, Україна має високі показники ризикованості інвестицій, тобто ніхто не може гарантувати збереження коштів, вкладених у українську економіку [2].

Згідно з даними соціологічного дослідження проведеного Українським інститутом майбутнього (UIF) у січні-лютому 2021 року найбільш корумпованими владними структурами український народ вважає Верховну Раду України (38% опитаних). Також 23% опитаних зазначають, що найбільша кількість корумпованих осіб сконцентрована в Офісі президента України, а 20% - в Міністерстві внутрішніх справ України (МВС). Найменш корупційними структурами досліджені респонденти вважають Державне бюро розслідувань (ДБР) і Національне агентство з питань протидії корупції (НАЗК). Також у дослідженні зазначається, що, на думку, відповідно, 45% і 39% опитаних, найефективніше борються з корупцією безпосередньо самі громадяни України і створені ними громадські організації. Серед державних інститутів найбільш ефективними у боротьбі з корупцією 23% респондентів назвали президента і МВС (16%) [3].

З'ясуємо причини корупції та умови, що їй сприяють з метою визначення шляхів вдосконалення законодавства та призупинення поширення корупційних діянь у публічних органах [1; 4; 5]:

- низький рівень життя громадян України загалом та, зокрема, службовців. За таких умов як може йти мова про задоволенні життєво важливих реальних потреб (харчування, одяг, оплата комунальних послуг, навчання дітей та ін.), не кажучи вже про потреби щодо західних стандартів (хороший будинок, дорогий автомобіль тощо). У таких випадках зростає можливість задовольняти свої потреби неофіційним шляхом (високий рівень тіньової економіки, відсутність системи контролю за доходами держслужбовців тощо);

- недосконалість системи функціонування державних органів. Службові повноваження часто обмежуються лише загальними параметрами без детальної регламентації, що допомагає службовцю, не порушуючи закон, сміливо діяти собі на користь;

- відсутність ефективної системи підбору та розміщення кадрів, а також системи контролю за діяльністю всіх гілок влади, судових, правоохоронних органів та інших держслужбовців. Не секрет, що часто кадри підбираються за принципом «благонадійності», «особистої відданості», а не відповідно до професійного рівня та морально-етичних якостей. Це породжує взаємну підтримку та взаємну допомогу один одному.

Насторожує також той факт, що в Україні за різними даними більше половини опитаних відкрито заявляють про те, що корупція стала професійною ознакою та необхідністю у роботі всіх гілок влади.

За таких умов необхідно зазначити, що реалізація антикорупційних заходів має забезпечуватись надійними механізмами відповідальності, зокрема й кримінальної. У зв'язку з цим на основі комплексних досліджень необхідно вдосконалити законодавчу базу щодо боротьби з корупцією, передбачивши її межі, склад та відповідальність.

Список використаних джерел

1. Зубкова Л. Сучасний стан і проблеми запобігання корупції в Україні. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 3 (104). С. 34–45.

2. Індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index, CPI). Transparency International. URL: <https://www.transparency.org>

3. Майже половина українців вважають корупцію головною перешкодою для розвитку країни – опитування. Інтерфакс-Україна. 2021. URL: <https://interfax.com.ua/news/press-conference/724611.html>

4. Мошнін А. Корупція у сучасній Україні: стан та напрями протидії. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління, 2022, (2(62)), 106-110. [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2\(62\)-16](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2022-2(62)-16)

5. Сокурєнко В. В. Політична корупція як виклик майбутньому української державності. Протидія корупції: правове регулювання і практичний досвід : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 28 жовт. 2022 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 17-20.

Вікторія Литвин,

студентка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Viktoriia Lytvyn,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0003-2651-1375>

Науковий керівник: **Володимир Дзега**, доктор філософії з галузі наук публічного управління та адміністрування, асистент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

КОРУПЦІЯ ЯК ОДНА З ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

CORRUPTION AS ONE OF THE PROBLEMS OF MODERN PARLIAMENTARISM

We have presented a description and analysis of such a phenomenon as political corruption in Ukraine. It causes irreparable damage to the country's reputation in the international arena, interferes with transparent decision-making and undermines the efficiency of the use of state resources.

Keywords: *corruption, parliamentarism, political corruption.*

Постановка проблеми

Проблема корупції в Україні набуває особливого масштабу та глибини, коли йдеться про її вплив на політичну сферу. Політична корупція не просто створює ерозію у фундаменті демократії, але також завдає непоправної шкоди репутації країни на міжнародній арені, заважає прозорому прийняттю рішень та підриває ефективність використання державних ресурсів.

Повсякденність та всепроникність корупційних схем в політичному житті країни суттєво впливають на якість громадянського суспільства, рівень довіри до органів влади та можливість реалізації ключових реформ. Вони знижують ефективність державного управління, заважають економічному розвитку і створюють серйозні ризики для національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Авторка розглянула проблематику протидії політичній корупції в Україні, враховуючи актуальність теми відповідно до останніх досліджень вітчизняних науковців, а саме: С. Задорожного, О. Бусола, В. Журавського та інших.

Мета – оглянути проблематику протидії політичній корупції в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

Автори наукової роботи «Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів» пропонують таку класифікацію корупції [1]:

За сферами прояву, зазвичай виділяють такі види корупції: політична, включаючи корупцію у представницьких органах влади; корупцію в публічній службі; корупцію в судовій системі та органах кримінальної юстиції; корупцію в економіці (у публічних закупівлях, у митній і податковій сферах тощо); корупцію в соціальній сфері (освіта, охорона здоров'я, соціальне забезпечення тощо); корупцію у приватному секторі; корупцію в спорті.

За критерієм масштабу і системності, корупція може бути: епізодичною; систематичною; глобальною (мафіозного типу) [1].

Корупція є складною та багатогранною проблемою, і вона часто виникає в контексті загальних політичних, соціальних і економічних викликів у країні. Ось детальніше про деякі з цих проблем:

Спадок тоталітарного періоду: Україна, як і інші колишні радянські країни, стикається зі складнощами в переході від тоталітарного режиму до демократії та ринкової економіки. Умови закритості та відсутність публічної відкритості, характерні для тоталітарного режиму, сприяли поширенню корупції.

Економічний занепад і політична нестабільність: Соціально-економічна нестабільність та зубожіння населення створюють фактори, які підштовхують як чиновників, так і громадян до корупційних дій. Низька оплата державних службовців може вести до спроб вирішити свої фінансові проблеми через неправомірні шляхи.

Нерозвиненість і недосконалість законодавства: Недосконалість і нечіткість законів, а також відсутність ефективних механізмів контролю та виконання законів можуть створити сприятливі умови для корупції. Наприклад, відсутність чітких правил та процедур для проведення приватизації може сприяти корупційним схемам.

Слабкість громадянського суспільства: Демократичні інституції та громадянське суспільство грають важливу роль у запобіганні корупції. Україна може стикатися з проблемами у взаємодії громадянського суспільства з урядовими органами та у недостатньому впливі громадських організацій на прийняття рішень.

Неукоріненість демократичних політичних традицій: Недостатньо сформована політична культура, виборчий процес, який піддаватиметься впливам корупційних схем, та відсутність відповідальності виборців за свої виборчі рішення можуть сприяти корупції в політиці [2].

Ці проблеми свідчать про складну природу корупції та її вплив на різні сфери суспільства. Для боротьби з корупцією необхідно вживати комплексних заходів, які включають в себе не лише правові, але і соціально-економічні реформи, зміни в політичній культурі та підвищення свідомості громадян [2].

Проблема запобігання корупції в Україні вимагає серйозного аналізу правових основ. Існуючі закони і положення з цього питання, як показує практика, можуть бути розглянуті та відстають від реальних потреб у боротьбі з цим явищем. Зокрема, їхні формулювання можуть бути нечіткими, і вони можуть не враховувати всіх важливих тактичних аспектів боротьби з корупцією. Це може призводити до непорозумінь серед фахівців та обмеженого використання правових та тактичних можливостей в боротьбі з корупцією.

Україна має досить повну законодавчу базу для боротьби з корупцією. Закони передбачають різні види відповідальності, включаючи кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну, для посадових осіб на різних рівнях влади, які винні у корупційних правопорушеннях. Деякі з цих видів відповідальності можуть бути надто суворими.

Проблема не полягає в відсутності адекватного законодавства для боротьби з корупцією, а в його неефективному застосуванні. Правоохоронні органи зазвичай переслідують лише тих, хто безпосередньо вчинив корупційний акт, а не тих, хто стоїть за корупційними схемами. Це призводить до недостатнього покарання основних фігур, які розробляють і організують корупційні дії. Також важливо більше уваги приділяти реагуванню на повідомлення громадян і дотриманню обмежень і правил в сфері державної служби [3].

Перша і основна проблема – це відсутність однозначного та всебічного означення політичної корупції. Це створює серйозні виклики для її визначення, вимірювання та, відповідно, протидії. Існуючі визначення часто охоплюють лише видимі форми корупції, такі як хабарництво або розкрадання бюджетних коштів, знехтувавши менш видимі, але не менш отруйні форми, такі як торгівля впливом, лобіювання і незаконний доступ до конфіденційної інформації [4].

Друга проблема полягає в відсутності ефективних механізмів для контролю над корупцією на політичному рівні. Досі урядові ініціативи та закони спрямовані на боротьбу з корупцією (наприклад, закони про декларацію доходів чиновників) не привели до суттєвих змін. Це великою мірою зумовлено тим, що контрольні органи часто не незалежні та недостатньо ресурсовані для ефективного здійснення своїх функцій [4].

Третя проблема – це тісний зв'язок між політичними та економічними інтересами. Особливо це стає видно, коли політики використовують свої публічні позиції для особистого збагачення або підтримки бізнес-інтересів, що, в свою чергу, підкріплюють їхні політичні кампанії. Цей переплетення інтересів робить прозорість і контроль значно складнішими [4].

Четверта проблема – недостатність законодавчої бази. Хоча Україна прийняла ряд антикорупційних законів, практика показує, що їх часто недостатньо для забезпечення дієвого боротьби з корупцією. Це може бути зумовлено недосконалістю самого законодавства, відсутністю механізмів його впровадження або невисокою якістю юридичної системи в цілому [4].

Висновки

З урахуванням цих проблем, намагання боротьби з корупцією в Україні повинні бути всебічними і системними, охоплюючи теоретичні, методичні і прикладні аспекти. Це не тільки покращить зрозуміння проблеми, але й сприятиме розробці ефективних методів її вирішення.

Проведений аналіз необхідних змін у правовому полі боротьби з корупцією підтверджує, що потрібна комплексна перебудова існуючих законодавчих актів і процедур.

Список використаних джерел

1. Запобігання корупції: методичні рекомендації для місцевих активістів / Д. О. Калмиков, Д. В. Сінченко, О. О. Сорока, М. І. Хавронюк, Г. Л. Шведова; за заг. ред. М. І. Хавронюка. К. : ФОП Москаленко О.М., 2017. 242 с.
2. Кваша О. О. Корупція та організована злочинність: обґрунтування взаємозв'язку. Правова держава: Щорічник наукових праць. 2010. Вип. 21. С. 335– 342. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/36861/46-Kvasha.pdf>
3. Борисов В., Кальман О. Громадянське суспільство та питання подолання корупції. Вісник Академії правових наук України. 2005. № 2 (41). С. 168-173.
4. Журавський В. С., Михальченко М. І., Михальченко О. М. Корупція в Україні – не політика: монографія. Київ: Фенікс, 2007. 408 с. URL: <https://ipiend.gov.ua/publication/koruptsiia-v-ukraini-ne-polityka-monohrafiia/>
5. Бусол О.Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 479 с.
6. Гаращук В.М., Мухатаєв А.О. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні : монографія. Х.: Право, 2010. 144 с.
7. Задорожний С. А. Механізми запобігання та протидії корупції в органах місцевої влади: дис. ... канд. держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2016. 251 с.

Катерина Лотоцька,

здобувачка ступеня магістр ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність» спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Kateryna Lototska,

master's degree candidate "Parliamentarism and Parliamentary Activity" in the specialty "Public Management and Administration" of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

НАРОДОВЛАДДЯ ЯК КЛЮЧОВА ВИМОГА РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ У ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ ВЕСТЕРНІЗАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

PEOPLE'S GOVERNMENT AS A KEY REQUIREMENT OF THE REVOLUTION OF DIGNITY IN THE GLOBAL CONTEXT OF THE WESTERNIZATION REQUESTS OF UKRAINIAN SOCIETY

This research aims to explore one of the key requirements of the Dignity Revolution of 2013-2014, which involves the implementation of principles of civic participation in state governance through the implementation of parliamentary procedures. Considering the demands of Ukrainian society for approximation to Western democracy standards, the conclusions about the crucial role of civic representation in Eurointegration processes in Ukraine are substantiated.

Keywords: Revolution of Dignity, people's power, parliamentary system, civil society, Eurointegration, democracy, public administration.

XX століття у глобальних процесах відзначається тенденціями протистояння двох блоків, які сповідували кардинально відмінну ідеологію: ліберальну, демократичну – так званий «західний світ», і тоталітарну, антизахідну, яка була репрезентована «соціалістичним блоком». Упродовж десятиліть тривала «холодна війна», яка встановилася після того, як уряди держав, які входили до зазначених блоків, усвідомили несумісність гармонійного співжиття ідеологій.

Біполярність світу змінилася з часу неоліберальних перетворень у Радянському Союзі та його сателітах. Це дало підставу відомому філософу та політологу Френсісу Фукуямі у 1989 році констатувати, що поширення в світі ліберальної демократії західного зразка свідчить про кінцеву точку соціокультурної еволюції людства та формування остаточної форми урядів. У своїй статті «Кінець історії?» Фукуяма зазначає, що «кризи-близнюки авторитаризму і соціалістичного централізованого планування залишили на рингу змагання потенційно універсальних ідеологій тільки одного учасника: ліберальну демократію, вчення про особисту свободу і суверенітет народу» [6, с. 87].

Теза, запропонована Ф.Фукуямою, на нашу думку, – це продовження ідей іншого дослідника, Арнольда Джозефа Тойнбі, який у своїй фундаментальній праці «Дослідження історії» обґрунтував твердження про загальні тенденції глобального розвитку [4]. Моделюючи філософсько-історичну схему, яка ґрунтується на еволюції та взаємодії якісно відмінних плюралістичних цивілізацій, А.Тойнбі стверджує, що політико-історичний розвиток базується на процесах «виклику» та «відповіді». Причому загальні тенденції розвитку суспільств, які належать до різних цивілізацій, можна окреслити як їхнє прагнення запровадити ключові ідеологічні маркери західної цивілізації, як то участь громадян в управлінні державою через парламентські процедури, дотримання прав людини, забезпечення особистих свобод тощо. Такі тенденції в працях дослідників отримали назву вестернізації.

Українські традиції не є виключенням із зазначених процесів. Революція Гідності 2013–2014 років – це, за словами багатьох дослідників, яскраве свідчення не тільки зовнішньополітичних орієнтирів України, а й її цивілізаційного вибору [3; 5].

Один із ключових критеріїв демократичного врядування – це належне суспільне представництво у владі, участь суспільства в ухваленні рішень в управлінні державою шляхом делегування

уповноважених представників. Позбавлення громадян такого права або звуження процесів можливості впливу на державу з боку громадянського суспільства призводять до суспільних вибухів. Про це, зрештою, свідчать вимоги учасників Революції Гідності, які наголошували на важливості врахування думки суспільства в ухваленні державою рішень. Адже, по суті, поштовхом до народного протесту в листопаді 2013 року стала відмова тодішнього керівництва держави від реалізації євроатлантичного курсу України, зокрема від підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом [2], чим було проігноровано суспільні вестернізаційні запити.

Політика держави повинна базуватися на партнерстві з громадянами та суспільством, зокрема в частині застосування парламентських процедур. За словами Валентини Гошовської, «сталий розвиток України неможливий без повної реалізації принципів народовладдя шляхом здійснення якісних парламентських процедур» [1, с.92]. На цьому також наголошують і інші вітчизняні науковці [8].

Загалом слід зауважити, що народне представництво в українському парламентаризмі базується на ряді цінностей, які визначають роль та функції парламенту у владних структурах. Серед них варто виокремити наступні: демократія, легітимність, забезпечення прав і свобод громадян та реалізації цінностей правової держави, розвитку громадянського суспільства. Учасники Революції Гідності виступали за відкритість та прозорість влади, зокрема українського парламенту, що передбачає доступ громадськості до інформації про роботу парламенту та проведення відкритих дебатів.

Демократичні принципи базуються на тому, що парламент працює на користь соціального та економічного розвитку країни. Закони та рішення, які він ухвалює, мають сприяти поліпшенню якості життя громадян та загальному розвитку України. Ці принципи насамперед властиві західній системі цінностей, і вони лягли в основу вимог учасників Революції Гідності.

Відтак можна стверджувати, що події листопада 2013 – лютого 2014 років в Україні – це ключова відповідь українського суспільства на виклик згортання демократичних, євроінтеграційних процесів з боку тодішньої влади. Серед головних вимог Революції Гідності стала реалізація цінностей народного представництва в українському парламентаризмі, підзвітності та підконтрольності влади суспільним інтересам. Процес євроінтеграції, задекларований Українською державою, став яскравим продовженням вестернізаційним тенденціям в усьому світі, які тривають вже не одне століття і полягають у сповідуванні принципів західного, демократичного суспільства. Ключовим аспектом вказаних цінностей є традиції народовладдя та цінності народного представництва з метою сталого та ефективного розвитку державних представницьких інституцій.

Список використаних джерел

1. Гошовська В. А. Представницькі органи влади у забезпеченні сталого розвитку України : *Зб. наук.пр. Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. Спецвипуск. 2020. С. 91-97.
2. Киридон А. М. Євромайдан. Революція Гідності: причини, характер, основні етапи. *Історична пам'ять*. 2015. Вип. 33. С.17-32.
3. Пирожков С. І., Хамітов Н. В. Цивілізаційний вибір України в глобалізованому світі. *Дзеркало тижня*. 2016. № 28, 13 серпня. С. 4.
4. Тойнбі Арнольд Джозеф. Дослідження історії. У 2 т. К. : Основи, 1995.
5. Фадеєв Володимир. У чому полягає цивілізаційний вибір України. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2017 / 4 (90). С.38-52.
6. Фукуяма Ф. Кінець історії? // *Вопросы философии*. 1990. № 3. С.84-118.
7. Хамітов Назіп, Любимий Ярослав. Цивілізаційний розвиток України в контексті демократії: взаємодія держави та громадянського суспільства. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. 2017 / 4 (90). С. 145-160.
8. Цінності, стандарти, компетентність у парламентській діяльності : навч. посіб. / К. О. Ващенко, В. А. Гошовська, Л. А. Пашко [та ін.] ; за заг. ред. проф. В. А. Гошовської. 2-ге вид., розшир. Київ : НАДУ, 2018. 176 с. (Серія «Бібліотека народного депутата»).

Надія Максименцева,

доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Nadiia Maksimentseva,

Doctor of Law, Associate Professor of Parliamentarism Department of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko Kyiv National University
<https://orcid.org/0000-0001-7774-1948>

ЛЕГІТИМАЦІЯ ВИБОРНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

LEGITIMISATION OF ELECTED BODIES OF THE STATE UNDER MARTIAL LAW

In the article, the author focuses on the issues of legitimation of elected bodies of the State and their problems under martial law. First of all, the author draws attention to the exclusive role of the Parliament as a body which is entitled by the current Constitution of Ukraine to continue its powers under martial law if they are completed before the first session of the newly elected Verkhovna Rada of Ukraine. Moreover, another point emphasised by the Constitution of Ukraine is the de facto prohibition of holding elections under martial law and the condition of their holding after its cancellation. However, the author emphasises that there is no such constitutional provision for the President of Ukraine and that his powers are not automatically extended under martial law. Therefore, the article emphasises the need to find new approaches and answer the question of the legitimacy of the President of Ukraine's activities in accordance with the challenges posed by the Constitution of Ukraine. The author proposes to consider the mechanism used in the State during the Revolution of Dignity in 2014 and to apply this format to modern realities and to transfer to the Speaker of the Parliament, in accordance with the requirements of constitutional provisions, the powers of the President of Ukraine in the part which is not limited.

The author also notes that in the first version of the Constitution of Ukraine of 1996, the powers of the President of Ukraine were different and were further clarified in the new version of 2014 with regard to interaction with various bodies within the scope of his powers.

Keywords: parliament, president, Verkhovna Rada of Ukraine, local self-government, authorities, representative body, election.

Питання легітимності виборних органів влади, проведення виборів чи не можливість їх організації в умовах воєнного стану стали одними із найбільш обговорюваними питаннями усього суспільства. Відповідь на ці питання у демократичній державі, за цінності якої триває кривава війна, має лежати, перш за все, в юридичній площині, а простіше у тексті Конституції України. Отже 29 жовтня Верховна Рада України 9-го скликання фактично припинила свої повноваження відповідно до вимог ст. 77 Конституції України, яка визначає обов'язок щодо проведення чергових виборів до парламенту в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень [1]¹. І тут начеб-то мало постати логічне питання щодо подальшої легітимації парламенту, відповідності його повноважень межах чинного законодавства. Але знову зміст Конституція України підкреслює виключність ролі Верховної Ради України, що формується шляхом безпосереднього волевиявлення громадян у парламентсько-президентській республіці, у державі, де парламент займає найвищий щабель у ієрархії державних органів, обирається всенародно і є ключовим елементом представницької демократії. Так на підставі положень п. 3 ст. 83 Конституції України Верховна Рада України продовжує діяльність та фактично є легітимною до моменту початку першої сесії новообраного після скасування воєнного стану парламенту. Тобто доцільно зауважити, що і норма Конституція визначає чіткі умови та закладає формулу фактично безпеки держави, дотримання прав громадян та демократичних цінностей України щодо проведення наступних виборів до парламенту виключно після не продовження воєнного стану. Отже визнання пріоритетності Верховної Ради України, її виключної ролі в умовах реальних загроз, повага до вибору Народу України, засвідчення необхідності дотримання прав і свобод людини і громадянина, безпеки життя і здоров'я громадян в умовах воєнного стану визначають умови проведення наступних виборів до парламенту виключно після скасування або

¹Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

припинення воєнного стану в державі. І ще одна підстава констатувати верховенство парламенту серед органів державної влади, його пріоритетності, полягає в тому, що лише Верховна Рада України може продовжувати діяльність в таких надзвичайних умовах воєнного стану, і така норма відсутня щодо інших виборних органів (посад) в державі, а саме: Президента України, органів місцевого самоврядування.

Так ч. 5 ст. 103, ст. 108 Конституції України проголошує, що чергові вибори Президента України проводяться в останню неділю березня п'ятого року повноважень Президента України, а отже 31 марта 2024 року і Президент України виконує свої повноваження до вступу на пост новообраного Президента України.

Буремні події нашої держави 2014 року, які ми згадуємо у день Гідності і Свободи 21 листопада, стали підставою для відновлення дії положень Конституції України у первинній редакції, у тому числі, щодо повноважень Президента у разі дострокового їх завершення. Проте тут доцільно звернути увагу, що таке «відновлення» мало змістом ще і викладення окремих статей у новій редакції. Так Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21.02.2014 № 742-VII² визначив нову редакцію ст. 112 щодо конституційної формули передачі повноважень Президента України у виключних обставинах. Так у разі дострокового припинення повноважень Президента України виконання його обов'язків на період до обрання і вступу на пост нового Президента України покладається сьогодні на Голову Верховної Ради України. Проте у первинній редакції Конституції України від 1996 року³ таким суб'єктом було зазначено Прем'єр-Міністра України. Крім того, ще однією відмінністю є склад повноважень Президента України, які заборонені до виконання Голові парламенту та були зазначені щодо недопустимості виконання Головою виконавчої влади України.

Такими положеннями ст. 112 Конституція України сьогодні визначає пунктами 2, 6-8, 10-13, 22, 24, 25, 27, 28 статті 106 Конституції України. Проте у первинній редакції до оновлення її тексту у 2014 р. зміст ст. 112 містив наступні пункти ст. 106, а саме: п.п. 2, 6, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 22, 25, 27.

Отже спільною для обох редакцій Конституції була заборона щодо наступних повноважень відповідно до ст. 106 Конституції України: а) здійснювати щорічних та позачергових послання Президента до парламенту (п. 2); призначати референдуми та припиняти повноваження ВРУ (п. 6, 8); вносити подання про призначення Міністра оборони України (п. 10); призначати та звільняти за згодою парламенту Генерального прокурора (п. 11); призначати та звільняти половину складу Ради Національного банку України (у первинній редакції Конституції була відсутня норма цього пункту щодо звільнення) (п. 12); призначати на посади третину складу Конституційного Суду України (п. 22); нагороджувати державними нагородами; встановлювати президентські відзнаки та нагороджувати ними (п. 25); здійснювати помилування (п. 27).

Оновлена редакція Конституції України на сьогодні містить більш розширений перелік повноважень, які заборонені Голові ВРУ у разі виконання їм функцій Президента України: а) призначати позачергові вибори до парламенту (п. 7); б) призначати на посади та звільняти з посад половину складу Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення (п. 13); присвоювати вищі військові звання, вищі дипломатичні ранги та інші вищі спеціальні звання і класні чини (п. 24); утворювати у межах коштів, передбачених у Державному бюджеті України, для здійснення своїх повноважень консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби (п. 28).

Як зазначалось вище, повноваження Президента України були переглянуті відповідно до вищевказаного Закону, яким статті Конституції України були надані в новій редакції. Отже станом до 2014 року такими обмеженими до виконання повноваженнями Президента України також були наступні: а) призначення на посаду та звільнення за згодою ВРУ Голів Антимонопольного комітету України, Фонду державного майна України, Державного комітету телебачення і радіомовлення (п. 14). Проте як у оновленій після 2014 року редакції Конституції України зазначалось про можливість вносити до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України.

Ще однією новацією повноважень Президента України стала редакція п. 15 ст. 106 Конституції України, яка надавала право щодо утворення, реорганізації та ліквідації за подання Прем'єр-Міністра України міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. Проте як чинна на сьогодні редакція визначає наступний зміст вищевказаного пункту щодо зупинення дії актів

² Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21.02.2014 № 742-VII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-18#n6>

³ Конституція України від 28.06.1996 (первинна редакція). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text>

Кабінету Міністрів України з мотивів невідповідності Конституції з одночасним зверненням до Конституційного Суду України щодо їх конституційності;

Серед заборонених до здійснення повноважень Президента України для Голови Уряду, який міг виконувати його повноваження, було положення щодо скасування актів КМУ та Ради міністрів АР Крим (п. 16), тоді як зараз повноваження щодо урядових актів в цілому відсутнє в тексті Конституції України нової редакції.

Отже констатуємо наступні загальні засади положень Конституції України щодо легітимації державних органів в умовах воєнного стану: 1. Верховна Рада є державним органом, якому Конституція України продовжує повноваження в умовах воєнного стану. 2. Конституціоналізм в державі стоїть на засадах забезпечення безпеки, прав і свобод людини і громадянина і відповідно до конституційних засад заборонено проводити вибори до парламенту до скасування воєнного стану. 3. Серед всіх органів державної влади виключно парламенту Конституція України дозволяє продовжувати свої повноваження в умовах воєнного стану. Щодо Президента України та інших виборних органів держави така норма відсутня. 4. Оновлена редакція Конституції України від 2014 року надає можливість виконання функцій Президента України Голові Верховної Ради України, але виключно у разі дострокового припинення повноважень (за змістом тексту ст. 112 Конституції первинної редакції від 1996 року такою особою був Прем'єр-Міністр України). Обставинами неспроможності виконання своїх повноважень Президентом України Конституція визначає стан здоров'я; усунення з поста в порядку імпичменту; смерть і відставка. При цьому остання набуває чинності з моменту проголошення такої заяви на засіданні Верховної Ради України. 5. Повноваження Президента України, які може виконувати Голова ВРУ, є обмеженими і набули нового змісту у оновленому у 2014 році тексті Конституції України.

Отже можна зробити висновок, що парламент держави має абсолютний кредит довіри від Конституції України до моменту завершення воєнного стану, оголошення та проведення виборів та початку першої сесії такого новообраного парламенту. З іншого боку, викликом сучасного конституціоналізму є необхідність пошуку відповіді щодо заходження формули легітимації влади Президента України і таким шляхом може стати саме застосування положень ст. 112 Конституції України щодо передачі влади Голові Верховної Ради України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21.02.2014 № 742-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/742-18#n6>
3. Конституція України від 28.06.1996 (первинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/ed19960628#Text>

Дмитро Малець,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro Malets,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМАТИКА СТАНОВЛЕННЯ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В ІСТОРИЧНІЙ РЕТРОСПЕКТИВІ

PROBLEMS OF THE ESTABLISHMENT OF PARLIAMENTARISM IN HISTORICAL RETROSPECT

This scientific research emphasizes that the Verkhovna Rada is at the epicenter of the political confrontation, and there is an objective need for a systematic analysis of the very institution of parliamentarism as a single body of legislative power. It is emphasized that the institution of parliamentarism is characterized by multifacetedness, and that is why it acts as an object of scientific knowledge of various branches of social sciences. The analysis of domestic socio-political opinion showed that parliamentarism is considered here primarily as a principle that adequately embodies the idea of popular and national sovereignty and representation. It is concluded that Ukrainian parliamentarism has a large historical basis, which allows us to talk about the traditions of the development of parliamentarism in Ukraine, namely the establishment of democratic institutions in Ukraine, the system of distribution of power, as well as the presence of citizen representation in government bodies.

Keywords: parliamentarism, political power, Verkhovna Rada of Ukraine, representative power, democracy.

Історія світової цивілізації є свідком того, як руйнувалися імперії, зазнавали краху диктаторські та авторитарні режими і, водночас, утверджувався фундаментальний принцип законної основи влади усіх часів: «правління народу, що здійснюється народом, і для народу». Цей принцип залишається непохитним, оскільки ще не було знайдено жодної надійної заміни йому в якості підвалини політичної влади. Мета політичної реформи - досягнення збалансованості у функціонуванні всіх гілок влади в режимі солідарної відповідальності, чіткого визначення їх компетенцій і повноважень, розмежування функцій. Це дасть змогу подолати безплідне й руйнівне протистояння між ними, що гальмує розв'язання наболілих не лише політичних, а й економічних, соціальних і гуманітарних проблем. Нині ці явища та процеси, безперечно, усвідомлюються, аналізуються науковцями, які пропонують рецепти та засоби виходу з кризи [2].

З огляду на те, що в епіцентрі політичного протистояння перебуває Верховна Рада, виникає об'єктивна потреба системного аналізу самого інституту парламентаризму як єдиного органу законодавчої влади. Оцінка парламенту суспільною думкою засвідчує його порівняно невисокий рейтинг довіри та громадського авторитету. Проте без парламентаризму немає демократії, отже, якщо ми будемо демократичну систему влади, то серцевиною її має стати цивілізований парламентаризм.

Проблеми функціонування та розвитку вітчизняного парламентаризму глибоко пов'язані з його історичним підґрунтям. Маючи досить давню і тривалу передісторію становлення, сучасний український парламентаризм має спиратися на відповідні політичні традиції та культуру. Однак ці якості набуваються завдяки глибокому вивченню відповідних явищ, процесів і тенденцій, що актуалізує дослідження парламентаризму як з історико-політологічного, так і з теоретико-методологічного боку [1].

Інститут парламентаризму відзначається багатогранністю, і тому виступає об'єктом наукового пізнання різних галузей суспільних наук. Він традиційно вивчається представниками юридичної

галузі, котрі розглядають парламентаризм як законодавчу гілку влади та її функції. Останнім часом парламентаризм стає предметом вивчення і представниками історичної науки, які досліджують генетичні та національно-культурні аспекти цього явища, закономірності його появи та розвитку.

Торкаючись витоків парламентаризму на рівні ідей та уявлень про форми правління, було звернено увагу на праці античних мислителів - Платона, Аристотеля, Цицерона. Розглядаючи демократію як різновид політичної влади та форми правління, вони торкалися різних аспектів політичного представництва, що насамперед привертає увагу дослідника цього інституту.

Серед політичних ідей доби середньовіччя значний інтерес становлять роздуми Фоми Аквінського. І хоча він мислив здебільшого категоріями теології, аніж політології чи державознавства, проте його ідеї цікаві під кутом зору методології аналізу, де використовуються методи зіставлення та порівняльного аналізу, котрі є характерними для політичної науки [1].

У добу Ренесансу політична думка демонструє прагнення впливати на перебіг політичних процесів. Зокрема корисними є погляди Н. Макіавеллі, і хоча цей мислитель був прихильником сильної одноосібної влади, його аналіз багато в чому є повчальним і для розуміння представницької влади. Власне, увесь цей період можна віднести до теоретичних передумов появи доктрин зрілого парламентаризму, котрі з'являються дещо пізніше. Нова доба позначена іменами Гроція, Монтеск'є, Руссо та інших діячів і мислителів доби Просвітництва, буржуазних революцій та національно-визвольних рухів. У працях згаданих мислителів знаходимо розроблення та обґрунтування системи поділу влади, механізму стримувань і противаг, представницької демократії та народного суверенітету тощо, які становлять основу парламентаризму як політичної доктрини і практики.

Специфіка української державності відбилася й на характері політичного мислення в різні періоди її розвитку. Починаючи з традицій козацького конституціоналізму, ідейно-політичною вершиною якого стала Конституція Пилипа Орлика, і продовжуючи конституційними проектами кирило-мефодіївців та їх спадкоємців, можна простежити позитивне сприйняття з боку вітчизняних політичних діячів і мислителів ідеї парламентаризму. Останню вони розглядали насамперед під кутом зору принципу народоправства, що мав глибоке національне коріння. У подальшому ця лінія була продовжена в політичній творчості та діяльності Драгоманова, Франка, Грушевського, Міхновського та цілої плеяди українських діячів початку ХХ століття [2].

Аналіз вітчизняної суспільно-політичної думки показав, що парламентаризм тут розглядається насамперед як принцип, в якому адекватно втілюється ідея народного та національного суверенітету і представництва.

Специфіка радянського періоду політичної історії в аспекті ідей парламентаризму полягала в тому, що тут ідеологічні настанови стояли на заваді зацікавленого й неупередженого дослідження цього інституту «буржуазної демократії». Тому не випадково, що традиційні теорії парламентаризму, в основі яких бачимо насамперед концепцію поділу влади, серед радянських науковців не знаходили належної уваги. Парламент розглядався переважно як інструмент класового панування, і лише у цьому сенсі він перебував у фокусі теоретичної та ідеологічної критики. Певною мірою традиції вітчизняної школи парламентаризму знайшли своє продовження серед науковців української діаспори, де особливо високо цінувався досвід Центральної Ради та УНР загалом як символ державної самостійності, що прагнула втілити на практиці теоретичні принципи парламентської демократії [1].

У процесі свого становлення парламентаризм суттєво видозмінився, набувши нових якостей та якісно нових функцій. Водночас він зберігає універсальну форму і за всіх відмінностей виконує типові завдання, що характеризує його значення в різні періоди історії та у різних системах.

Отже, український парламентаризм має велике історичне підґрунтя, що дає змогу говорити про традиції розвитку парламентаризму в Україні, а саме про утвердження в Україні демократичних інститутів, системи розподілу влади, наявність представництва громадян в органах влади.

Список використаних джерел

1. Батанов О.В. Парламентаризм як феномен і категорія сучасного конституційного права. Правова держава. Вип. 33. Київ: Ін-т держави і права імені В.М. Корецького НАН України, 2022. 718 с.

2. Гошовська В. А. Парламентаризм : підручник. 2-ге вид., допов. й розшир. / В. А. Гошовська [та ін.]. Київ : НАДУ, 2019. 704 с.

Олена Мусянко,

здобувачка ступеня магістр ОП «Парламентаризм та парламентська діяльність» спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olena Musienko,

master's degree candidate "Parliamentarism and Parliamentary Activity" in the specialty "Public Management and Administration" of the Educational and Scientific Institute of Public Management and Civil Service of Taras Shevchenko Kyiv National University

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УТВЕРДЖЕННЯ ЦІННОСТЕЙ ДЕМОКРАТІЇ – НЕОБХІДНА УМОВА ПЕРЕМОЖНОГО МИРУ

APPROVAL OF THE VALUES OF DEMOCRACY – A NECESSARY CONDITION FOR VICTORIOUS PEACE

Value as "any material or ideal phenomenon" is of great importance in the life of a person or society and undergoes gradual changes under the influence of scientific concepts and real events. Democratic values based on the concepts of liberal, social-democratic, pluralistic, elitist, deliberative, participatory democracy are important in public consciousness, which, transforming over time, strengthened the role and importance of civil society in state management. This became especially noticeable in the conditions of the modern Russian-Ukrainian war, when Ukrainian society quickly changed its views on democracy and its importance in the life of the state. For most of them, democracy has become a social value that needs daily protection.

The world survey of values in Ukraine showed a real transition from the previously prevailing "survival values" to "values of self-expression", which is one of the factors of establishing the values of democracy and contributes to achieving victory in the struggle for independence.

Keywords: *democracy, values, independence, dignity, civic activity, public administration.*

Як зазначається у дослідженні «Світове дослідження цінностей» (World Values Survey, WVS), яке здійснює група науковців Мічиганського університету (США) на базі Європейського дослідження цінностей (EVS) під керівництвом професора Рональда Інглхарта з 1981 року, нині відбувається сьома хвиля, яка ще не завершена. Цим дослідженням охоплено майже 120 країн / суспільств (майже 95% світового населення). Україна долучилася до цього дослідження в 1999 р. на стадії четвертої хвилі WVS і брала участь у п'ятій (2006 р.) та шостій (2011 р.).

Як показали результати цих досліджень зсув цінностей від «цінностей виживання» до «цінностей самовираження» у пострадянських країнах відбувався доволі повільно, на відміну від країн східної Європи, наприклад, Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини. За шкалою Р. Інглхарта Україна займає проміжну позицію по шкалі «традиційність-секулярність» і впродовж 2011–2020 років спостерігається поступове переміщення до полюса «самовираження» [3].

Однак, реальна сучасність, пов'язана з російсько-українською війною, розпочатою у 2014 році, пов'язує наш народ із Революцією Гідності 2013-2014 років, конституційним вибором України європейського вектору розвитку у 2019 році, наданням Європейською Радою Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу 23 червня 2022 року. Ці події пришвидшили процеси визнання демократії як суспільної цінності і змістили пріоритети з особистісних до суспільних [2] та до «цінностей самовираження» [3]. Ми це пов'язуємо з революційними подіями та російсько-українською війною. Саме у цей період українці почали глибше усвідомлювати цінність демократії, яка потребує їхнього постійного захисту.

Аналізуючи демократичні цінності, науковці помітили їхню трансформацію у бік посилення громадянської активності у державних справах, зокрема [4]:

- Л.Даймонд, К.Поппер, Ф.Фукуяма у своїх дослідженнях довели, що ліберальна демократія ґрунтується на цінностях індивідуальної самореалізації та свободи, рівності перед законом, толерантності, приватної власності;

- Н.Боббіо, Е.Гідденс, Дж.Кін - у соціал-демократичній концепції вказали, що переважають цінності основних прав і свобод людини, справедливості та солідарності, рівності соціально-економічних можливостей;

- Р.Даль, Д.Трумен, Д.Рісмен - у концепції плюралістичної демократії наголосили на важливості цінностей співпраці й об'єднання, плюралізму, конкуренції та довіри до опонентів, прагматизму та компромісу;

- Т.Дай, К.Маннгейм, Й.Шумпетер – в елітарній концепції демократії - на важливості вільної політичної конкуренції, компетенції і відповідальності еліт, рівності потрапляння до еліти на основі заслуг, спроможності і таланту;

- Ю. Габермас, Ю. Гуман, Д.Томпсон - у концепції деліберативної демократії та Б.Барбер, К.Пейтмен, Н.Пулантзас – в концепції демократії участі наголосили на цінностях політичної активності і зацікавленості.

Тобто, демократичні цінності у XXI столітті мають вектор спрямування у бік «цінностей самовизначення» та цінностей політичної активності і зацікавленості громадян у збереженні і захисті демократії.

В Україні, за даними Фонду демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва, 85% українців не виявляли активності у 2018 році [1]. Протилежні результати отримані в ході досліджень, проведених на замовлення Національного демократичного інституту в січні 2023 року: майже 80% респондентів особисто готові долучитися до процесу повоєнної відбудови нашої держави [5].

Така активізація громадянського суспільства свідчить про сформованість нових демократичних цінностей і по те, що члени місцевих громад, незалежні ЗМІ, НУО, волонтери, місцеві благодійні організації, філантропи, бізнес-асоціації, соціальні підприємства, освітні заклади, релігійні установи та ін. починають відігравати значущу роль у розвитку нашої держави.

Прискіпливе ставлення до влади, моніторинг діяльності її інституцій стає все більшою запорукою наближення переможного миру для України у російсько-українській війні. Громадянське суспільство вимагає від своєї влади більшої відкритості і прозорості.

Список використаних джерел

1. Громадянське суспільство: 85% українців не виявляють активності. URL: <https://dif.org.ua/article/gromadyanske-suspilstvo-85-ukraintsiv-ne-proyavlyayut-aktivnosti>

2. Даниленко Л.І. Універсальні цінності вітчизняного парламентаризму. Парламентаризм як особлива система публічного управління : навч. посіб. / В. А. Гошовська, Л. І. Даниленко, І. Д. Дудко та ін. ; за заг. ред. В. А. Гошовської. – К. : ВПЦ «Київський університет», 2023. 239 с., С. 174 – 185.

3. Світове дослідження цінностей 2020 в Україні. URL: https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/WVS_UA_2020_report_WEB.pdf

4. Тетяна Андрійчук. розвиток демократії в Україні: вплив політичних цінностей. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/andriichuk_rozvytok.pdf

5. Участь громадянського суспільства у відновленні України. Як влада, громадяни та донори можуть посилити суспільну довіру. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2023-09/2023-06-15-giving-civil-society-stake-ukraines-recovery-lutsevych-ukrainian.pdf/>

Катерина Олещенко,
керівник Секретаріату Державного секретаря Міністерства юстиції України

Kateryna Oleshchenko,
head of the Secretariat of the State Secretary of the Ministry of Justice of Ukraine

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКЛИКИ ВІТЧИЗНЯНОМУ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ

CHALLENGES TO NATIVE PARLIAMENTARISM IN THE MODERN GEOPOLITICAL DIMENSION

Theses consider the main challenges facing parliamentarism in Ukraine in the modern geopolitical world. The influence of geopolitical factors on the development of parliamentary democracy in Ukraine is analyzed and possible ways of solving these challenges in political practice are explored. The study is devoted to the role of the parliament in ensuring national security, fighting corruption, reforming public administration, as well as introducing European standards and digital innovations into the political process. Theoretical approaches are used to analyze these issues and provide recommendations for practicing political scientists in view of the contemporary geopolitical dimension. This text will be valuable for students who are interested in the problems of parliamentarianism in Ukraine in the modern geopolitical context.

Keywords: parliamentarism, democratic society, geopolitics.

Сучасний парламентаризм в Україні стикається зі значними викликами, зумовленими як проблемами внутрішнього розвитку, так і впливами геополітичного рівня. Так, від 2014 року Україна знаходиться у стані збройного протистояння з РФ, яка воєнним шляхом прагне ліквідувати українську державність з метою відтворення так званого колишнього союзу під головуванням РФ та, виходячи з цього, спочатку анексувала Крим та захопила збройним шляхом частину території сходу України, а з лютого 2022 року – розпочала війну на території України з метою захоплення влади в країні. Цим було створено загрозу не тільки національній безпеці та територіальній цілісності України, а й міжнародному праву та порядку [1].

Парламент України забезпечив законодавчим шляхом ефективну оборонну та військову політику, а також розгорнув всебічну дипломатичну кампанію по всьому світу, насамперед з країнами Європейського союзу та Сполученими штатами Америки, для сприяння міжнародній солідарності та підтримці України.

Серед напрямів діяльності парламенту в умовах війни – й подолання внутрішніх викликів, серед яких – корупція та недостатня реформованість системи управління. Основними зусиллями в цьому відношенні, поряд із законотворчістю, залишається реалізація контролюючих функцій парламенту, покликаних забезпечити прозорість влади, виявлення бездіяльності, посилення відповідальності перед громадянами.

Важливим аспектом є й роль парламенту у контексті євроінтеграції. Україна має грандіозну програму Євроатлантичної інтеграції, і це ставить перед парламентом завдання унормування українського законодавства у відповідності з європейськими стандартами та цінностями, а також здійснення реформ у різних сферах, таких як права людини, верховенство права, викорінення корупції, енергетика, екологія, освіта, медицина, урегулювання питань щодо нацменшин, та інші. Теоретичні аспекти цього виклику визначають важливість регулювання національного законодавства відповідно до європейських стандартів та цінностей, а також забезпечення взаємодії з європейськими та міжнародними партнерами [2].

Надзвичайно важливого значення в сучасних умовах залишається й збереження національної ідентичності та культурного різноманіття в умовах глобалізації та мультикультуралізму, які створюють як можливості, так і виклики для України. Парламент України має забезпечити захист та розвиток української мови, історії, культури, духовності, а також враховувати інтереси та потреби національних меншин, які проживають на території України.

Серед важливих й до того ж успішних напрямів діяльності парламенту на сьогодні є цифровізація, цифрова трансформація та інновація України. Втім сучасний світ вимагає адаптації парламенту до нових технологій та способів спілкування з громадянами, а також забезпечення кібербезпеки та захисту від кіберзагроз.

Отже, Україна стоїть на порозі значних змін, і парламент є тим суспільним й політичним актором, що в змозі створити відповідну законодавчу, установчу на представницьку платформу для мобілізації суспільства та спрямування його у напрями перемоги ворога та успішної відбудови країни. Важливим є теоретичне обґрунтування і практична реалізація перспектив розвитку країни і суспільства, формування стратегій та механізмів подолання викликів, що можуть стримувати та ускладнювати просування України вперед [3].

Список використаних джерел

1. Історія парламентаризму в Україні. Полілог, URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NUsgY3IM0FI>

2. Шинкар В.А., Рошко С.М., Теплова Л.І. Євроінтеграційна політика України в умовах російської воєнної агресії. *Україна – Європейський Союз: Формат розвитку відносин України та країн Центральної Європи у контексті російсько-української війни, гарантій безпеки та реінтеграції тимчасово окупованих територій*. Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ужгород, 20 жовтня 2023 року) / Ю. Остапець (голова редкол.); відповідальні за випуск: М. Зан, В. Гиря. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2023. 340 с. С. 57-59.

3. Гошовська В. Розвиток парламентаризму в Україні: від теорії до практики. *Голос України*. 2022. 11 травня. URL: <http://www.golos.com.ua/article/359922>

Ольга Панченко,

студентка першого курсу магістратури кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Olha Panchenko,

first-year master's student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛЕГІТИМНОСТІ ВЛАДИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

REFORMING STATE GOVERNANCE IN THE CONTEXT OF ENSURING LEGITIMACY OF POWER IN THE EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

Reforming state governance in the realm of ensuring the legitimacy of power and enhancing public trust in governmental structures is a crucial aspect of bringing Ukraine closer to European Union membership.

Legitimacy of power primarily involves aligning the actions of governmental structures with citizens' perceptions of not only justice but also legality and feasibility. It constitutes a key issue in the socio-political life of any country, as the future of each state is intertwined with the level of support for the government from the population.

Keywords: Eurointegration, legitimization, society, government, legitimate, parliament.

Реформування державного управління у сфері забезпечення легітимності влади та підвищення довіри народу до владних структур є важливим аспектом наближення України до членства в Європейському Союзі.

Зважаючи на досвід певних європейських країн, Україна може підвищити рівень довіри народу до влади та легітимності влади, використовуючи наступні приклади з їх досвіду:

Забезпечення вільного доступу до інформації:

Приклад Литви: Україна може розвивати системи публічної інформації, моделюючи практику Литви, де доступ до документів, рішень та фінансових звітів владних структур є доступним для громадськості. Це сприятиме більшій обізнаності громадян та допоможе забезпечити відкритість у діяльності влади [7].

2. Антикорупційна діяльність:

Приклад Швеції: Швеція є однією з країн з найнижчим рівнем корупції. Це досягнуто завдяки суворій антикорупційній політиці, незалежному антикорупційному органу та ефективному контролю над діяльністю державних службовців.

Як Україна може застосувати: Україна повинна продовжувати реформувати правову систему та правоохоронні органи, створювати незалежні антикорупційні механізми, підвищувати зарплати державних службовців та забезпечувати прозорість у закупівлях та розпорядженні коштами.

3. Соціальна справедливість:

Приклад Данії: Данія відома своєю високою соціальною справедливістю та забезпеченням відносно рівних умов для всіх громадян. Система соціального захисту, яка забезпечує належні стандарти життя, сприяє довірі до влади [5].

Як Україна може застосувати: Україна повинна зміцнювати систему соціального захисту, розвивати доступ до якісної освіти та медичних послуг, а також сприяти зменшенню рівня бідності та нерівності серед населення.

4. Реформи та вдосконалення законодавства:

Приклад Ірландії: Ірландія провела значні реформи після економічної кризи 2008 року, зокрема у сферах фінансового сектору та податкової політики. Ці реформи допомогли покращити довіру до влади та її легітимність.

Як Україна може застосувати: Україна повинна продовжувати впровадження структурних реформ, особливо у сферах правосуддя, фінансової системи, охорони здоров'я та освіти. Важливо вдосконалити законодавство, забезпечити його чіткість та відповідність міжнародним стандартам [4].

5. Захист прав громадян:

Приклад Швеції: Швеція відома своїм високим рівнем захисту прав людини та особистої свободи. Це включає в себе захист прав меншин, рівність гендерів та інші аспекти.

Як Україна може застосувати: Україна повинна продовжувати підтримувати права громадян та розвивати системи захисту прав людини, особливо у важливих аспектах, таких як права меншин, свобода слова, захист праці та інші.

6. Західно орієнтований курс:

Приклад Польщі: Польща після входження до ЄС активно здійснила реформи, спрямовані на гармонізацію з європейськими стандартами. Це сприяло підвищенню довіри до влади та зміцненню її легітимності.

Як Україна може застосувати: Україна повинна продовжувати інтеграцію з ЄС, вдосконалюючи внутрішнє законодавство та структури згідно з європейськими стандартами. Це може сприяти підвищенню довіри до влади і її легітимності.

Враховуючи ці приклади, Україна може розвивати відкритість, залучення громадян, антикорупційні заходи, соціальну справедливість, реформи та європейський курс для підвищення рівня довіри до влади та легітимності влади. Проте, важливо розуміти, що кожна країна має свій контекст та особливості, тому впровадження подібних заходів повинно враховувати унікальність українського суспільства і політичної системи.

Аналізуючи зазначені напрями реформування, пропонуємо особливу увагу приділити таким з них, які сприятимуть підвищенню рівня довіри до влади в Україні у повоєнний період. Це : проведення реформ; боротьба з корупцією; транспарентність, відкритість, прозорість; посилення соціальної політики; розбудова місцевого самоврядування; створення ефективної системи публічного управління; взаємодія з громадськістю; підвищення культури голосування та політичної освіти громадян; запровадження електронного голосування; створення програм підтримки малих та середніх підприємств тощо (табл. 1).

Таблиця 1. Шляхи підвищення рівня довіри до влади в Україні

Шляхи підвищення довіри	Пріоритетні завдання влади	Показники реалізації пріоритетних завдань
Проведення реформ	охорона здоров'я, освіта, економіка	якісне зростання показників
Боротьба з корупцією	правоохоронна та судова система	зміна антикорупційного законодавства
Транспарентність, відкритість, прозорість	громадські слухання	запровадження електронного парламенту
Посилення соціальної політики	соціальна підтримка найбільш вразливих верств населення	зміна законодавства
Розбудова місцевого самоврядування	участь громадян у процесі вирішення проблем та прийняття рішень	вдосконалення законодавства
Створення ефективної системи публічного управління	ефективність механізмів публічного управління	запровадження програмного і стратегічного управління
Взаємодія з громадськістю	суспільний діалог і компроміс	зменшення конфліктів різних видів
Підвищення культури голосування та політичної освіти громадян	політична освіта	посилення просвітницької діяльності серед населення країни
Запровадження електронного голосування	діджиталізація	зменшення випадків фальсифікації виборів
Створення програм підтримки малих та середніх підприємств	зайнятість громадян	зменшення кількості безробітних

Джерело: розробка автора.

Як бачимо з табл. 1, підвищення суспільної довіри до влади в Україні потребує комплексного підходу і спільних зусиль, як з боку влади, так і громадянського суспільства. Це може зайняти деякий час та потребувати великих зусиль, але позитивні зміни в цьому напрямку є ключовим фактором для розвитку стабільної, демократичної та процвітаючої країни.

Загалом, для підвищення довіри до влади та легітимності в Україні важливо зосередитися на прозорості, відкритості, залученні громадян до прийняття рішень, боротьбі з корупцією та соціальної справедливості. Інспірацію та позитивний досвід можна черпати з прикладів успішних країн ЄС.

Список використаних джерел

1. Кабальний В. Чинники легітимації політичної влади в умовах демократії. 2023. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/46605/1/%D0%9A%D0%B0%D0%B1%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%92.pdf>
2. Новакова О. В. Комунікативні аспекти формування довіри до влади в українському суспільстві. 2019. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/27266>
3. Разумков Центр. «Соціально-політичні настрої українців». 2023. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2021_07/monitoring_eng.pdf
4. Шайгородський Ю. Ж. Криза суспільної довіри: суперечність між очікуваннями та реальністю. Політичне поле України у ситуації суспільної кризи: влада, опозиція, політичні партії, громадські організації / ред. О. М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. URL: https://lib.iitta.gov.ua/725258/1/Криза_суспільної_довіри.pdf.
5. Лісова Н. І. Довіра й управління в умовах трансформаційних процесів. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/708708/1/Стаття%202.pdf>.
6. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політико-ідеологічні орієнтації громадян України в умовах російської агресії (вересень–жовтень 2022р.). Разумков центр. 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-politykoideologichni-orientatsii-gromadian-ukrainy-v-umovakh-rosiiskoi-agresii-veresen-zhovten-2022r>.
7. Андаліцька І. Кому українці довіряють найбільше: результати опитування (інфографіка). УНІАН. 15.03.2023. URL: <https://www.unian.ua/society/rejting-doviri-v-ukrajini-rezultati-svizhogo-opituvannya-ta-infografika-12180378.html>.

Дмитро Піркл,

студент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Dmytro PirkI,

student of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

[https:// orcid.org/0000-0001-7167-8183](https://orcid.org/0000-0001-7167-8183)

ГІДНІСТЬ ТА САМОСВІДОМІСТЬ У КОНТЕКСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ

DIGNITY AND SELF-AWARENESS IN THE CONTEXT OF POLITICAL CRISIS

The article draws attention to issues related to socio-political crisis phenomena in the state and the loss of social values. The events that took place in Ukraine at the beginning of the 2000s, the «Ukraine without Kuchma» protest movement were analyzed. The events that served as the background to the «Orange Revolution» were traced. It was revealed that in the course of ineffective and criminal decisions, actions of the president and the government, protest moods were brewing, which in the fall of 2002 resulted in large-scale protests by Ukrainian opposition forces under the slogan «Uprising, Ukraine!». It was concluded that the analyzed events clearly demonstrate the unity of the people against the arbitrariness of the current government, against pro-Russian sentiments and illegal decisions. Such an example of such resistance of the people of Ukraine clearly demonstrates the power of the will of the people and the opportunity to defend their own independence and dignity, to create their own history, and not to integrate into the reality imposed by Russia.

Keywords: state policy, business, protests, crisis, Maidan.

Сьогодні увагу соціуму привертають питання щодо суспільно-політичних кризових явищ у державі та втрати суспільних цінностей. Ці проблеми протягом усього існування незалежної української держави ось вже чверть століття є наріжними в сучасному національному та науковому дискурсі. Відтак, прослідкуємо еволюцію українського суспільства на тлі глобальної політичної кризи початку 2000-х років.

На початку 2000-х рр. відбувався протестний рух «Україна без Кучми». Тривожні новини з Києва вимагали чітких та адекватних відповідей на питання, що відбувається, а їх було тоді годі шукати в інформаційному просторі. Дніпропетровськ був під впливом державної політики Леоніда Кучми. Місто благодушно спостерігало за тим, що відбувається в столиці та підтримувало земляка під лозунгами «Кучма - наш президент».

В цей час середні та дрібні бізнеси в Україні тільки почали виходити зі стрімкого піке після катастрофічної для нашої економіки кризи, викликаної технічним дефолтом, проголошеним російським урядом 17 серпня 1998 року. В ту кризу український середній клас входив без оптимістичних очікувань, але він навіть не усвідомлював глибини фінансового провалля, яке його очікувало [2].

Саме тоді, коли ринок почав повільно долати наслідки руйнівної кризи, наші підприємці зіткнулися з таким явищем, як старанно вибудована владою система олігархічних кланів та монополій. Це були складні часи. Багато моїх збанкрутілих бізнесменів звели рахунки з життям передозуванням наркотиків або внаслідок самогубства. Поступово в суспільстві, вкрай обуреному неефективними, відверто злочинними діями президента та уряду, назрівали протестні настрої, які восени 2002 року вилились в масштабні протести українських опозиційних сил під гаслом «Повстань, Україно!». Це були багатолюдні мітинги, які вперше в історії Незалежної України об'єднали всю країну – від Львова до Донецька [1; 2].

За тих обставин Кучмі таки вдалося не втратити президентське крісло на вимоги опозиції. Одним з ключових наслідків акції «Повстань, Україно!» стало призначення Голови Донецької обласної ради Віктора Януковича на посаду Прем'єр-міністра в листопаді 2002 року, а також усвідомлення широкими верствами громадян думки про наявність в країні політичних переслідувань можливість силового тиску на владу. До кінця травня 2003 року всі заплановані опозицією заходи було скасовано в обмін на перемовини з президентом Кучмою стосовно умов політичної реформи.

Не зважаючи на складні обставини українська економіка почала набирати оберти. Повільно, але постійно збільшувалися обсяги експорту.

Перший тур Президентських виборів в Україні відбувся 31 жовтня 2004 року і фінішував з незначною перевагою Віктора Ющенка над Віктором Януковичем, а оскільки жоден із кандидатів не набрав більше половини голосів, то Центральна виборча комісія оголосила другий тур, який відбувся 21 листопада та нібито приніс перемогу Януковичу. Але ж міжнародні спостерігачі та прихильники проєвропейського кандидата стверджували, що вибори сфальсифіковані, тому команда Віктора Ющенка оскаржила результати виборів. Ці події призвели до того, що народ почав виходити з мирними демонстраціями на вулиці столиці та багатьох великих міст. Протестувальники пов'язували на себе помаранчеві стрічки, тримали помаранчеві прапорці та прикрашали свої строї національними та помаранчевими елементами. Завдяки цьому кольору масові мирні протести в Україні дістали назву «Помаранчева революція» [1; 2].

25 листопада почався розгляд Судовою палатою у цивільних справах Верховного Суду України цивільної справи «Ющенко проти ЦВК», яка закінчилася 3 грудня 2004 року визнанням другого туру недійсним та призначенням дати переголосування на 26 грудня 2004 року.

Ще, мабуть, ніколи в новітні часи на українських землях не панувало таке загальнонародне піднесення.

В Києві активно розгортався майдан. Уздовж Хрещатика стояли притрушені снігом намети поділені на умовні сотні, на стовпах біля штабних наметів висіли приковані надійними ланцюгами металеві скриньки для грошей.

Своєю активністю та дієвістю відзначилась громада Дніпра. Осередки «Батьківщини» та «Нашої України» гуділи, як вулики і вдень, і вночі. До партійних офісів під'їжджали буси обклеєні гаслами «Ющенко, так!» та «Наша Україна!» і вивантажували тони передвиборної агітації, партійної преси, символіки. Безліч молоді, яка бачила своє майбутнє в колі європейських народів, включилась в роботу [2].

26 листопада почали надходити тривожні новини. Спочатку сесія Луганської обласної ради ухвалила рішення про створення Південно-Східної Української Автономної Республіки з якої українці дотепно кепкували, створивши аббревіатуру ПіСУАР. Того ж дня Прихильники Януковича в Одеській області на чолі з міським головою Одеси Русланом Боделаном вимагали проголосити території Одещини Новоросійським краєм. 27 листопада позачергова сесія Харківської обласної ради під проводом губернатора Євгена Кушнарьова, якого пізніше застрелили на полюванні, зібрала депутатів місцевих рад та проголосувала за надання їм повноважень органів державної влади. Та ж сама історія відбувалася і в Дніпропетровську. В льодовий палац спорту спортивного комплексу «Метеор» зі всієї області автобусами звезли депутатів рад всіх рівнів, щоб обрати делегацію на збори сепаратистів в Северодонецьку.

28 листопада 2004 року у приміщенні льодового палацу спорту «Хімік» міста Северодонецьк відбувся Всеукраїнський з'їзд народних депутатів та депутатів місцевих рад [2].

Учасниками з'їзду стали 3576 делегатів з 17 регіонів України, яких відрядили місцеві органи влади. Ніхто з сепаратистів, на жаль, не отримав покарання, що зрештою призвело до вторгнення Росії в Україну в 2014 році.

Отже, вказані події, що відбувались на початку 2000-х рр. наглядно демонструють єдність народу проти свавілля діючої влади, проти проросійських настроїв та незаконних рішень. На сьогоднішній день приклад такого супротиву народу України демонструє наглядно силу волі народу та можливість відстоювати власну незалежність та гідність, творити власну історію, а не інтегруватись у нав'язану Росією реальність.

Список використаних джерел

1. Глобалізаційні виклики: урядування майбутнього: монографія /авт. кол. Л. Г. Комаха, І. В. Алексеєнко, В. А. Гошовська та ін.; за заг. ред. Л. Г. Комахи, І. В. Алексеєнко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2022. 976 с.

2. 25 років незалежності: нариси історії творення нації та держави / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інст. історії України. К.: Ніка-Центр, 2016. 796 с.

Михайло Предко,

здобувач ступеня доктор філософії спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Mykhailo Predko,

PhD candidate, specialty 281 «Public management and administration» of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv
[https:// orcid.org/0000-0002-7031-1889](https://orcid.org/0000-0002-7031-1889)

Науковий керівник: **Лідія Даниленко**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПОЛІТИКО-УПРАВЛІНСЬКА ЕЛІТА ЯК ЧИННИК ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

POLITICAL AND ADMINISTRATIVE ELITE AS A FACTOR IN COMBATING CORRUPTION

The research examines, on the one hand, the factors of formation of the political and managerial elite, and, on the other hand, identifies those phenomena (nepotism, patronage and «behind-the-scenes machinations», etc.) that hinder this process. It is noted that the absence of a moral filter often turns the political elite into an imitator of reforms, anti-corruption, and makes effective implementation of anti-corruption policy impossible.

The author emphasizes the personal qualities of civil servants (competence, Ukraine-centrism, strategic thinking, moral and ethical attitudes, etc.) which can change their administrative and state mission and purpose.

Keywords: *political elite, corruption, strategic thinking, mission of a civil servant.*

Критерієм цивілізованості морального та духовного здоров'я суспільства є політико-управлінська еліта, яка покликана слугувати ефективним чинником вироблення та реалізації антикорупційної політики. Україна, потрапивши в стан кризи, яка підсилилася російсько-українською війною, накопичила значний негатив, у тому числі пов'язаний з управлінською елітою, котра не лише втратила відчуття власної метаісторичної місії, але й виявилась і нездатною протистояти сплеску корупційних практик та проявів. Віддзеркалюючи суспільні проблеми, вона стала ще більше розпорошеною, враз-ураз стаючи немовби затиснутою між лещатами свободи та необхідністю нового вибору, балансує між можливістю проектувати, змінювати та реформувати, та ситуацією, коли значна частина населення не сприймає побутову корупцію як зло, яке деформує суспільство, що посаджене на голку хабарів, кругової поруки, принципу – закони для інших, а не для своїх.

На наш погляд, причиною цього став не лише стан української економіки, а й факт того, що непогані антикорупційні стратегії, методологічно виважені закони «розбиваються» об нерозторопність чиновників, тих державних службовців, які дбають, перш за все, за себе, свої прагматичні інтереси, а не загальне благо. Як наслідок – втрата необхідного морального «фільтра» і перетворення себе як управлінця на симулякра, який лише вдає, що займається процесами стратегування, зміни, реформування.

Українські філософи П. Саух та Ю.Саух зазначають у своїй праці з промовистою назвою «Між місією та приниженням»: «Інтелігенція перестала виконувати роль «дріжджів у загальному котлі суспільства» (А.-Дж. Тойнбі). Одна її частина інтегрована пануючою системою у владні структури, здійснивши обмін власного інтелектуального потенціалу на комфортні умови життя і різного роду привілеї й ордени, перетворилась у політичного функціонера і безповоротно втратила свої класичні риси інтелігентності. Інша, особливо та, яка залишилася за «дверима» влади і бізнесу, виявилась наодинці з екзистенційним страхом і «нелюбов'ю» до олігархів, а іноді й до самої себе» [4, с. 5].

У сучасних умовах повномасштабної війни росії проти України політико-управлінська еліта має відповідати новим викликам, які стоять перед нею. Вона потребує висококваліфікованих фахівців у законодавчій та виконавчій владі, від яких залежить майбутнє України. Саме якісні показники соціологічних досліджень щодо політичних преференцій громадян – ось єдиний орієнтир

і мотив діяльності владної еліти. «Серед політиків, посадовців та громадських діячів, рівень довіри до яких оцінювався під час цього дослідження, найчастіше респондентами висловлювалася довіра до В.Зеленського (81%), В. Кіма (71%), С. Притули (55%), М. Подоляка (52%), О.Данілова (52%). Частіше висловлювали довіру, ніж недовіру до В. Кличка (відповідно 48% і 35,5%), О.Резнікова (відповідно 43% і 35%), Д. Шмигала (відповідно 41% і 38%), С. Стерненка (відповідно 34% і 23,5%), В. Малюка (відповідно 33% і 15,5%), І. Клименка (відповідно 32% і 17%)» [2].

Для того, щоб досягти успіху в антикорупційній політиці, необхідно підняти престиж і авторитет влади в очах населення. Саме державний службовець є тією особистістю, з якої починається довіра до влади. Гадаємо, що одним із ефективних інструментів створення іміджу державного чиновника є формування його професійних якостей, компетентності, стратегічного мислення у формування антикорупційної політики. Адже стратегічне мислення – один із найважливіших активів у арсеналі професійних компетентностей публічних службовців. Без цієї складової неможливо «вибудувати» програму дій, яка б була не лише динамічною, гнучкою, але й результативною й ефективною.

Однак при формуванні органів державної влади та інших управлінських структур держави всупереч Закону «Про державну службу»[3] використовується практика призначення «своїх» людей, процвітає nepotизм, кумівство, патронат та «закулісні махінації», що свідчить про відсутність в Україні моделі циркуляції (обміну) еліт, яка б відповідала принципам демократичної, правової, соціальної держави. Слушною є думка українських науковців Л.Даниленко і А.Шишака про те, що «прийом на роботу родичів, друзів, знайомих без урахування їхніх професійних якостей є свідченням «хвороби» управління. Практика показує, що працівники без відповідної кваліфікації й знань будуть менш успішними на своїх посадах, ніж ті, які мають такі знання та досвід»[1, с.6]. Це, у свою чергу, позбавляє представників різних верств населення, особливо талановитих і таких, що мають задатки до управління, вільно приєднатися до елітарного ряду, оновити склад політичної еліти активними реформаторами, зацікавленими в здійсненні глибоких змін у структурі та діяльності політичних інститутів. Тому важливою проблемою щодо оновлення й можливості так званої «циркуляції еліт» є заблокованість «соціальних ліфтів» у політиці, через які обдаровані особистості завдяки своїм знанням і вмінням могли б зайняти елітарну нішу. Але про соціальні ліфти, й так звану антрепренерську систему відбору еліт можна говорити лише у демократично-стабільному суспільстві.

Без політико-управлінської еліти як складника антикорупційної стратегії та політики життя суспільства не просто виявиться неповноцінним, неповнокровним і малоцікавим, а як таким, що втратило перспективу. Отже, постає одвічне питання: «Що робити?»

Вважаємо, що в умовах воєнного стану і повоєнної відбудови України потрібно, щоб політико-управлінська еліта:

- сповідувала, дотримувалася принципів україноцентричності, моральності, нульової толерантизації корупції;
- поєднувала національно-унікальне та соціально-універсальне у своїй діяльності;
- мала здатність до адаптивності, мобільності, швидко реагуючи на запити як міжнародної спільноти, так і вітчизняної політико-управлінської еліти;
- на державному рівні забезпечити гідне життя політико-управлінської еліти;
- в післявоєнному часі зніціювати проведення в Україні міжнародного Форуму Свободи проти насильства, ненависті та нетерпимості, який би не поступався знаменитим Гельсінським угодам (липень-серпень, 1975р., приймали участь 35 держав), який би підписали глави наймогутніших країн світу, де одним із положень Декларації було б призначення та місія державного службовця в умовах сьогоденних глобальних викликів.

Список використаних джерел

1. Даниленко Л.І., Шишак А.О. Nepotизм в українському парламенті: дослідження проявів та шляхи подолання. Публічне управління і адміністрування в Україні. 2018. Вип. 6. С. 5-8. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2018/6-2018/3.pdf>

2. Оцінка громадянами ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до окремих ініціатив органів влади (липень 2023р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-dokremykh-initsiatyv-organiv-vlady-lypen-2023r>

3. Про державну службу. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>

4. Саух П., Саух Ю. Інтелігенція: між місією і приниженням. Історія. Філософія. Релігієзнавство. 2009. № 4. С. 2–8.

Тетяна Прядко,

доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі

Tetiana Priadko,

Associate Professor of the Department of Political Sciences

<https://orcid.org/0000-0002-9010-6399>

ДИСТРУКТИВНИЙ ВПЛИВ ПОПУЛІСТІВ НА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПАРЛАМЕНТУ В УМОВАХ ДЕМОКРАТІЇ

THE DESTRUCTIVE INFLUENCE OF POPULISTS ON THE FUNCTIONING OF THE PARLIAMENT UNDER THE CONDITIONS OF DEMOCRACY

The article examines the influence of populism on the formation and activities of parliaments. The object of the study was to analyze the activities of parliaments under the influence of populism. The work of the majority and the opposition when using populist methods during the election campaign is analyzed. The majority becomes hostage to populism and misses the opportunity to exercise real power, while the opposition becomes active and directs the actions of the authorities in the direction they need. There is often a mine of vectors of activity of local parties. Populist methods undermine the authority of democratic political institutions, creating a demand for tactical decisions rather than political strategy. It has been established that the danger of populism today is that it destroys the cultural and political space. And this is due not so much to the strength of the populists themselves, but to the mistakes that moderate ruling parties make. It seems to people that these constantly ruling parties (center-right and center-left, Conservatives, Labor, Republicans and Democrats) are no longer concerned with the problems of the "ordinary person", but are an elite for which "ordinary people" are no longer important.

Keywords: *democracy, parties, populists, opposition, elections.*

Популізм же – це такий спосіб мислення, який знижує ефективність демократичних інститутів і руйнує раціональну основу для налагодження і підтримання довіри між людьми. У цілому популізм руйнує основи мислення, на яких формується зріла політична система, та система, яка веде до встановлення демократичних інститутів, реально діючих прав і поваги до громадянських свобод. Популізм руйнує демократичні інститути, провокує конфлікти, руйнує політичну раціональність і підриває авторитет демократичних політичних інститутів, пропонує уявну альтернативу простих рішень складних проблем, які стоять перед демократіями.

У країнах, що чверть століття тому стали на шлях демократичної трансформації, підставою для поширення популізму стали патерналістська політична культура, несформовані чи недієві політичні інститути, насамперед, відсутність політичних партій як розвинутих, автономних організацій. У країнах із тривалою демократичною традицією (Західна Європа, США) розповсюдження популізму є реакцією значної частини суспільства (яка, здебільшого раніше не цікавилася політикою) на руйнування звичного життєвого простору. Німецький соціолог У. Бек зазначає: «нездатність пануючих владних інститутів і еліт сприймати і продуктивно впорядковувати цю нову реальність пов'язана з характером даних інститутів, з історією їх виникнення. Вони з'явилися тоді, коли у світі провідну роль відігравала повна занятість, в національній економіці домінувала національно-державна політика, функціональні кордони, чітка територіальна незалежність й ідентичність» [7, с. 7]. Фактично, європейський популізм є реакцією населення на зникнення звичних контурів звичного світу.

Проте популізм небезпечний тим, що популісти не можуть виконати своїх обіцянок, вони не вміють керувати країнами. Вони дуже привабливі в опозиції, але коли справа доходить до реального керування державою, вони виявляють свою неспроможність. Є багато прикладів цьому. Один з них – приход до влади популістів в Австрії у 2001 р. Тоді вони просто завдали економічних збитків державі. Австрія досі не може оговтатися від тих помилок, які зробили праві популісти [5].

Однак М. Ле Пен переконливо продемонструвала, що їй не потрібна перемога на виборах, щоб підкорити французьку політику своїй волі. Досвід інших країн Європи також свідчить, що відповідальність і влада можуть бути отруйними для популістів. Підтримка націоналістичної партії «Істинні фіни» скоротилася наполовину, коли вони приєдналися до правлячої коаліції в Фінляндії. У них значно краще йдуть справи, коли вони критикують зі сторони, скеровуючи політику в бажаному напрямку і при цьому залишаючи за собою право хвалити «політичні бомби», якщо знадобиться. «Від

торгівлі до міграції і бюджетів – європейські популісти вже певною мірою визначають політику. Мало хто з них ще поки проник у фортецю. Але вони вже б'ють по її мурах отруйними снарядами, а ліберали всередині вже почали знемагати від вірусу», – йдеться в статті видання «The Economist» [2].

Саме у цьому впливові на весь політико-культурний простір і полягає найбільша небезпека популізму. Наближаючись до влади, популісти все ж змушені пом'якшувати свою риторику, бо люди остерігаються крайніх проявів радикалізму в реальній політиці й воліють бачити при владі когось більш поміркованого. Популісти отримують зазвичай 10-15 % на виборах, що недостатньо для того, щоб прийти до влади. Але наближаючись до влади і пом'якшуючи свою риторику, вони відбирають голоси у правлячих партій. І, як зазначає А. Шеховцов, тут «відбувається найбільш небезпечна річ, пов'язана з популістами – мейнстримні партії, побачивши, що вони починають програвати голоси популістам, починають переймати їхню риторику. Таким чином, вони роблять мейнстримним радикалізм, націоналізм. Це відбувається на рівні колінного рефлексу, але в кінцевому результаті призводить до розкручування спіралі радикалізації суспільства. А це, в свою чергу, веде до розвитку неліберального суспільства, яке уможливило згорання ліберальних свобод, створення запиту на авторитарне правління. Тобто не стільки небезпечні самі популісти, як їхній вплив на суспільство і політику, коли мейнстримні партії переймають риторику популістів» [5].

Видання The Economist відмічало, що в еру «пост-правди» брехня популістів може позбавити сенсу всю політичну систему. І диктатори і демократи постійно намагаються відкрутитися від обвинувачень у некомпетентності, маніпулюючи правдою. «Жалюгідні невдахи завжди звинувачують інших у брехні. Але політика «пост-правди» – це дещо більше, ніж просто вигадка примхливих еліт, яких перехитрили. Сам термін вказує на те, в чому новизна: правду не фальсифікують чи піддають сумніву, вона просто відходить на другий план». Зазвичай політики брехали для того, щоб створити хибне уявлення про світ. Але люди, такі як Д. Трамп, брешуть не для цього. Вони не намагаються схилити на свій бік еліти чи виборців, а лише ствердити вигадані забобони. Емоції, а не факти, мають значення у такого роду кампаніях. Опоненти брехунів не вірять у образ мислення в душі «ми проти них». І якщо вони вирішать довести неправдивість вигадок, їм доводиться вести боротьбу на умовах вигадників. Політика складна, але «політика пост-правди» накопичує заплутаність, щоб за допомогою лукавства викрутити ситуацію на свою користь і обдурити всіх інших [1]. Після того, як британці на референдумі проголосували за Brexit, ультраправі популісти Заходу закликали проводити референдуми про вихід з ЄС по всій Європі [4].

Досвід країн, у яких популістські політичні партії одержують можливість сформувати уряди, показує, що вони, не вагаючись, починають використовувати у тій чи іншій мірі силу. Як зазначає К. Мадд, праві популістські партії застосовують ідеал «крайньої форми мажоритарної демократії, в якій права меншин можуть існувати тільки до тих пір, поки вони мають підтримку більшості» [6, с. 156].

В Україні популісти становлять ядро політичної еліти. Популізм став звичною практикою проведення виборів, яку застосовують усі, без виключення, політичні сили та політичні лідери. Але саме для незміцнених демократичних інститутів популізм є особливо небезпечним [3, с.180]. Популізм руйнує і так слабку довіру громадян до демократії та політичної раціональності, посилює і так достатньо укорінену недовіру між громадянами, підриває суспільний консенсус і робить неможливим розумний, аргументований діалог між представниками різних соціальних, культурних і етнічних груп.

Список використаних джерел

1. Ера «пост-правди»: брехня популістів може позбавити сенсу всю політичну систему. The Economist URL: http://dt.ua/WORLD/-218363_.html
2. Популістам не потрібна влада, щоб впливати на політику. The Economist. URL: <http://mishagate.org/2016/12/01/>
3. Прядко Т. П. Популізм як ризик демократичного розвитку і засіб політичної мобілізації електорату. Київ. 2017. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=NMLkP24AAAAAJ&citation_for_view=NMLkP24AAAAAJ:YsMSGLbcyi4C
4. Ультраправі популісти Заходу закликали проводити референдуми про вихід з ЄС по всій Європі. Міжнародний суспільно-політичний тижневик «Дзеркало тижня». URL: http://dt.ua/WORLD/-212036_.html
5. Шеховцов А. В Україні існує велика проблема з популізмом. URL: <http://www.radiosvoboda.org/a/27612403.html>
6. Mudde C. Populist Radical Right Parties in Europe. Cambridge University Press, 2007. 385 p. URL: https://www.tcd.ie/Political_Science/undergraduate/module-outlines/ss/political-parties/
7. Ulrich Beck. Macht und Gegenmacht im globalen Zeitalter. Neue weltpolitische Ökonomie. URL: <https://www.suhrkamp.de/buch/ulrich-beck-macht-und-gegenmacht-im-globalen-zeitalter-t-9783518460993>

Ігор Рейтерович,

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Ihor Reiterovych,

PhD in Political Science, Associate Professor of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/0000-0001-7852-1373>

ПРЕДСТАВНИЦЬКА ВЛАДА В ДОБУ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

REPRESENTATIVE POWER IN THE DAY OF GEOPOLITICAL TURBULENCE

Representative government is being seriously tested in the context of globalization, ranging from a decrease in the level of trust on the part of citizens in political institutions and leaders in developed democracies, to outright imitation of the tools of representative democracy. The key principles of representative government are generally left unchanged (governors are appointed through regular elections; the decision-making process of power retains a certain independence from the wishes of the electorate; those who are governed can express their opinions and political preferences independently of the governors, public decisions are obligatory tested by debates), but they are undergoing a certain transformation under the pressure of such factors as the crisis of the legitimacy of representative democracy, the global dominance of populism, as well as a drop in the overall effectiveness of representative bodies of power and public policy.

At the same time, since representative government is a rather flexible system, adaptive and resistant to external influences, it is able to withstand these negative trends, primarily through the implementation of new forms of non-institutionalized political participation of citizens in the activities of representative authorities; transformation of the role of interest groups in socio-political processes; deepening the professionalization of representative government, as well as the creation of institutions of deliberative democracy using the lottery procedure.

Keywords: representative democracy, representative power, representative government, globalization, elections.

У 2024 році національні вибори відбудуться у понад 40 країн світу (разом з місцевими виборами – більше 70 держав). Вони охоплять 41% населення планети, на яке припадає 42% світового ВВП. В цілому взяти участь у волевиявленні мають близько 4.2 млрд осіб – більше половини населення Землі. Крім національних виборів, також відбудуться вибори до Європарламенту – перші після Brexit.

Якщо брати до уваги основні моделі явки, то на виборчі дільниці прийде близько 2 млрд осіб і саме вони будуть визначати майбутнє демократії у всьому світі. І тут криється ключовий виклик 2024 року – не варто розраховувати на триумф представницької демократії, скоріш за все ми побачимо посилення авторитарних тенденцій, зростання популізму та збільшення кількості некомпетентних і корумпованих політиків у представницьких органах влади. Розчарування у демократії, судячи з усього, посиляться. Адже в умовах глобалізації представницьке правління піддається серйозним випробуванням, починаючи від зниження рівня довіри з боку громадян до політичних інститутів і лідерів у розвинутих демократичних країнах та закінчуючи відвертою імітацією інструментів представницької демократії.

Хоча на сьогодні ключові принципи представницького правління в цілому залишають незмінними (ті, хто управляє, призначаються за допомогою регулярних виборів; процес прийняття рішень владою зберігає певну незалежність від побажань електорату; ті, ким управляють, можуть висловлювати свої думки та політичні уподобання незалежно від тих, хто управляє; публічні рішення проходять обов'язкове випробування дебатами) [1], однак відбувається їх певна трансформація під тиском таких факторів як криза легітимності представницької демократії, глобальне домінування популізму, а також падіння рівня загальної ефективності представницьких органів влади та публічної політики.

Разом з тим, оскільки представницьке правління є достатньо гнучкою системою, адаптивною та стійкою до зовнішніх впливів, воно здатне протистояти зазначеним негативним тенденціям,

передусім шляхом імплементації нових форм неінституціолізованої політичної участі громадян у діяльність представницьких органів влади; трансформації ролі груп інтересів у суспільно-політичних процесах; поглиблення професіоналізації представницького правління, а також створення інститутів деліберативної демократії із застосуванням процедури жеребкування тощо. 2024 рік може стати визначальним у зазначених процесах та актуалізувати дискусію щодо трансформації представницької влади в добу геополітичної турбулентності.

Список використаних джерел

1. Manin B. The Principles of Representative Government. Cambridge. New York : Cambridge University Press, 1997. 243 p.

Олександра Теробун,

аспірантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Oleksandra Terebun,

*postgraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-5878-4958>*

Науковий керівник: Олександр Пухкал, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНОГО МЕХАНІЗМУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ІНСТИТУЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

PECULIARITIES OF FUNCTIONING OF THE INFORMATION CONSULTING MECHANISM OF INTERACTION BETWEEN PUBLIC AUTHORITIES AND INSTITUTIONS OF CIVIL SOCIETY IN UKRAINE

This article defines the peculiarities of the functioning of the information consulting mechanism of interaction between public authorities and institutions of civil society in Ukraine. The factors that hinder the effective functioning of the investigated mechanism of interaction between public authorities and the ICS are considered. In particular, the level of reporting by institutions of public authority regarding the conducted consultation activities, the issue of the deadline for the publication of draft normative legal acts and other state-political decisions, the role of the ICS as the initiator of public consultations, as well as its contribution to the formation of the policy agenda of the authorities, are considered as such factors, which significantly affect the effectiveness of the information consulting mechanism and require improvement to create a favorable environment for effective public consultations that promote transparency, inclusiveness and accountability in decision-making processes.

Keywords: *public administration, information consulting mechanism, public consultations, institutions of civil society, decision-making processes.*

Механізм публічних консультацій гарантує ефективний внесок інститутів громадянського суспільства у виробленні й ухваленні державно-владних рішень, якщо їм надають достатньо часу для ознайомлення, аналізу і оцінки та надання пропозицій та рекомендацій. Треба зазначити, що більшість українських дослідників відзначають помітний прогрес у функціонуванні відповідної форми інформаційно-консультативного механізму досліджуваної взаємодії. Зараз можна вважати усталеною практикою постійні консультації з громадськістю у різних її форматах.

Поряд із цим, ефективності публічних консультації в Україні перешкоджає низка суттєвих недоліків законодавчого та інституційного забезпечення роботи інформаційно-консультативного механізму досліджуваної взаємодії.

Так, важливим чинником, що підриває ефективність консультацій з громадськістю, є недостатній рівень звітності інституцій публічної влади щодо проведених консультаційних заходів. Повідомлення органів влади про проведення консультацій без надання інформації про врахування або неврахування пропозицій і рекомендацій та відгуків ІГС без зазначення причин цього, а також загальний характер наданої інформації об'єктивно перешкоджає можливості зробити точні висновки та провести комплексну оцінку впливу результативності відповідного механізму на зміст державної чи місцевої політики. Зокрема, згідно з аналізом практик проведення консультацій серед 18 міністерств у період 2019 – першого півріччя 2020 року, проведеного ГО «Рух ЧЕСНО» на предмет дотримання норм Порядку, 28% з усіх міністерств, серед яких Міністерство закордонних справ України та Міністерство охорони здоров'я України, не публікували звіти або надавали інформацію лише щодо окремих консультацій. Крім того, 67% міністерств надавали інформацію у формі, яка не відповідає належним стандартам [4].

При цьому така тенденція не є характерною виключно для того періоду (карантину) і тим більше для нинішнього воєнного часу, вона, як свідчать численні дослідження була властива і для консультацій, що проводились у попередні роки.

Залишається достатньо обмеженою і роль інституту громадянського суспільства як ініціатора публічних консультацій, а також її внеску у формування порядку денного політики органів влади. Як відзначається у вище вказаному опитуванні, проведеного ГО «Рух ЧЕСНО», частка консультацій, ініційованих представниками громадськості, складала лише 5,8%. Крім того, має місце недостатня практика використання відповідними ЦОВВ опосередкованих методів проведення консультацій, таких як соціологічні дослідження, анкетування, опитування та фокус-групи: лише п'ять міністерств протягом досліджуваного періоду проводили опосередковані консультації, і лише два з них системно та ефективно використовували ці інструменти для вивчення позицій різних соціальних груп [4].

Конструктивна участь ІГС ще на етапі підготовки державно-політичних рішень через відповідний механізм взаємодії фактично не передбачена чинною процедурою проведення публічних консультацій, адже вона стосується вже розроблених проектів нормативно-правових актів та інших документів, опублікованих на сайтах урядових органів. На це також звертається увага численних дослідників протягом багатьох років, зокрема Паливоди Л., Віннікова О., Купрія В., Потапенко В., Яблонського В.М., Вознюка П.Ф. та інших [1, 3, 5].

Питання строку оприлюднення проектів нормативно-правових актів та інших державно-політичних рішень також залишається актуальною проблемою взаємодії публічних органів влади та ІГС при проведенні публічних консультацій. Згідно з чинним законодавством – Законом України «Про доступ до публічної інформації» [2], проекти нормативно-правових актів та рішень місцевих рад, що підлягають громадському обговоренню, мають бути оприлюднені відповідними розпорядниками інформації не пізніше ніж за 10 робочих днів до дати їх розгляду з метою прийняття. Однак порядок оприлюднення проектів рішень органів місцевого самоврядування також визначають і інші норми українського законодавства, зокрема Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності», а також постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 року № 996. Відсутність єдиного нормативного стандарту щодо цього питання призводить до того, що різні органи влади використовують різні строки для оприлюднення та обговорення проектів рішень [6].

Брак інституційної спроможності органів публічної влади, необхідних для організації всебічних та інклюзивних публічних консультацій, є ще однією слабкою стороною роботи цього механізму в Україні. Відсутність фахівців, які мають достатню кваліфікацію для організації та проведення консультацій з громадськістю, обмежені фінансові ресурси, велика кількість проектів рішень, що мають обов'язково пройти консультаційну процедуру, стислі часові межі та ін. залишається вагомим викликом для них.

Ці аспекти відіграють критичну роль у забезпеченні високої ефективності взаємодії між публічними органами та ІГС в умовах великої кількості законодавчих ініціатив, стратегій, програм тощо. Тому результативна взаємодія між публічними органами та ІГС в рамках цього механізму потребує збалансованого підходу до підвищення ресурсної спроможності цих суб'єктів.

Пандемія коронавірусу, а згодом і військовий стан ще більше погіршили ситуацію з функціонуванням даного механізму. Ще під час епідеміологічних заходів, коли через необхідність дотримання заходів безпеки виникла необхідність перевести консультації, робочі групи та круглі столи в онлайн формат, ВРУ і місцеві ради також, перестали надавати можливості представникам громадських організацій та пресі брати участь у засіданнях своїх комітетів. З початком повномасштабної російсько-української війни засідання законодавчих органів взагалі перестали бути публічними.

Отже, на ефективність функціонування інформаційно-консультативного механізму в Україні впливає недосконалість законодавства, недостатня прозорість і обмежений доступ до інформації, що ще більше загострилось у зв'язку з повномасштабною російсько-українською війною, брак ресурсів та зусиль з розбудови інституційної спроможності у відповідній сфері як органів публічної влади, так і ІГС. Усунення цих недоліків вимагає узгоджених зусиль обох сторін, спрямованих на створення сприятливого середовища для ефективних публічних консультацій, які сприяють прозорості, інклюзивності та підзвітності у процесах прийняття рішень.

Список використаних джерел

1. Громадянське суспільство в Україні: звіт за результатами дослідження / Л. Паливода, О. Вінніков, В. Купрій [та ін.]. К.: БФ “Творчий центр ТЦК”. 2016. 74 с.;
2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 10.11.2023)
3. Про стан розвитку громадянського суспільства України в 2021 році та його зміни на початку 2022 року : матер. щоріч. доп. / [В. Потапенко, Ю. Тищенко, Ю. Каплан та ін.] ; заг. ред. Ю. Каплан. Київ : НІСД, 2022. 56 с.;
4. Публічні консультації: можливості для громадян та влади / ГО «Рух ЧЕСНО». Київ, 2021. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/42471.pdf> (дата звернення: 10.11.2023)
5. Розвиток громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх викликів / В. М. Яблонський, О. М. Балакірева, Т. В. Бельська [та ін.]; за ред. О. А. Корнієвського. К.: НІСД, 2016. 72 с.;
6. Скворцова В., Мізік О. Барометр ОГС: Орієнтир до сприятливого середовища та розширення можливостей ОГС. Україна 2021. Звіт про країну / УНЦПД. Київ, 2022. 75 с., с. 33

Юрій Тукаленко,

магістрант кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Iurii Tukalenko,

student of the Department of Global and National Security of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv

<https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-1059-3802>

Науковий керівник: **Тетяна Паламарчук**, заступник директора з наукової роботи, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри євроінтеграційної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УКРАЇНА В НОВИХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ УМОВАХ

UKRAINE IN NEW GEOPOLITICAL CONDITIONS

The geopolitical conditions, which have appeared in Ukraine after the 24th of October 2022, were resolved and analyzed. The change of these conditions encourages Ukraine to make some steps concerning the issues of maintaining its own national security during the period of low capacity and transformation of international security institutions (UN, EU, NATO, etc.). The positions of international security institutions and influential – in terms of economics and geopolitics – states about their opinion about the Russian aggression actions are explored. It has been proved, that the vast majority of the countries have only declared their negative attitude, but they have not made any significant practical steps forward to stop the aggression and conduct restrained policy due to the Russian nuclear threats. Possible ways of realization of ensuring national security and national interests in the new geopolitical conditions.

Keywords: European Union, NATO, United Nations, international security institutions, new geopolitical conditions, transformation, national security.

Вторгнення Росії розвалило всю архітектуру міжнародної безпеки, яку гарантувала, зокрема, ООН. Як зауважив начальник британського Генерального штабу генерал сер Патрік Сандерс "... небезпечно думати, що війна проти України – це обмежений конфлікт. Потрібно зробити все можливе для зупинення територіальної експансії силою, уникаючи таким чином війни, подібної до тієї, яка палала в Європі 80 років тому." [3].

У політичному плані з'явилося чотири умовні блоки держав, ті хто: підтримує Росію, підтримує Україну, не приєднався до жодного блоку, не визначився зі своєю позицією.

Політика ЄС чітко визначає невизнання дій російської влади і вимагає від Росії припинення її політики щодо України, яка порушує всі основоположні документи ООН. Проте, з іншої сторони, за даними Center for Research on Energy з початку 2022 року ЄС закупило нафти і газу на 550 млрд. євро [1].

Генеральний секретар Північноатлантичного Альянсу засудив напад і зазначив, що «...Путін наблизив НАТО ближче, ніж будь-коли раніше. Ми надамо Україні запрошення приєднатися до НАТО, коли союзники погодяться, що умови виконано.» [2].

Голова Африканського Союзу закликав Росію поважати міжнародне право, територіальну цілісність України. Також країни Африки планують взяти участь у Глобальному саміті формули миру ініційованому Україною.

Країни Близького Сходу та Північної Африки зберігають нейтралітет або дотримуються вичікувальної тактики. Сирійська Арабська Республіка підтримує дії Росії у всьому. Ісламська Республіка Іран, Республіка Ірак, Держава Катар, Об'єднані Арабські Емірати – утримуються від різких заяв.

Сьогодні можна констатувати факт, що Китайська Народна Республіка стала, найбільшим торговим партнером Росії, що для обох країн взаємовигідно. Адже Китай потребує дешевої енергії, а Росії потрібні напівпровідники з Китаю для потреб військово-промислового комплексу. Разом

з тим, ізоляція від Заходу не входить в плани Китаю так як це ставить під загрозу національні політичні пріоритети та довгострокові економічні інтереси.

В своїх заявах держави-члени Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) утримуються від засудження Росії як агресора, а лише висловили стурбованість. Прийняття такої малопомітної відповіді відображає протиріччя всередині АСЕАН щодо ключових стратегічних питань, зокрема щодо відносин з однієї сторони, із Заходом та Китаєм і Росією, з іншої.

При визначенні місця України в нових геополітичних умовах необхідно враховувати фактор ядерної загрози. Скасування Росією ратифікації Договору про всеосяжну заборону ядерних випробувань ставить під загрозу раніше досягнуті безпекові угоди. Потрібно відмітити, що тактика залякування спрацьовує і змушує країни зменшити свою негативну риторику щодо дій Росії.

Отже, розглянувши існуючі нові геополітичні умови, які склалися для України, існує необхідність вироблення нових стратегій поведінки з урахуванням трансформації міжнародних інституцій безпеки (ООН, НАТО тощо) та формування нового світового порядку.

Зокрема, можливо розвивати військово-технічну співпрацю з країнами на різних континентах шляхом направлення технічних фахівців, інструкторів, радників, спостерігачів, штабного елементу. На виконання цієї місії можливо залучити військовослужбовців або цивільний персонал, який зазнав тяжких поранень, люди з обмеженими можливостями, що дозволить: перше – люди з обмеженими можливостями не будуть вражені у своїх правах відповідно до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю, з іншої – рівень їх зарплатні дозволить покривати значний процент витрат на лікування та реабілітацію.

З урахуванням ведення бойових дій та уразливості енергетичної інфраструктури необхідно диверсифікувати джерела енергопостачання та видобутку енергоресурсів з країнами-партнерами для побудови системи колективної енергетичної безпеки.

Політика в сфері забезпечення національної безпеки в сучасних геополітичних умовах має здійснюватися, виходячи з процесу інтеграції до безпекових структур ЄС. В національному вимірі діяльність має бути спрямована на зменшення кількості внутрішніх викликів і загроз за рахунок вирішення існуючих проблем в суспільстві та координацію дій всіх гілок влади.

Отже, Україна повинна в нових геополітичних умовах формувати свою політику ґрунтуючись на розумінні національних інтересів, які тісно пов'язані із національною безпекою, що розуміє під собою широку і активну участь в міжнародному економічному, політичному, культурному та інших сферах життя, що потребує вироблення такої лінії геополітичної поведінки, яка всіляко сприяє реалізації міжнародних суспільних інтересів.

Список використаних джерел

1. Свиридюк Ю. Від початку вторгнення РФ на експорті нафти та газу заробила майже 550 млрд євро, Суспільне новини. 2023. URL : <https://suspihne.media/618177-vid-pocatku-vtorgnenna-rf-na-eksporti-nafti-ta-gazu-zarobila-majze-550-mlrd-evro/>
2. Україна зараз ближче до НАТО, ніж будь-коли раніше – Столтенберг, УКРІНФОРМ. 2023. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3734803-ukraina-zaraz-blizce-do-nato-niz-budkoli-ranise-stoltenberg.html>
3. Sanders, Patrick. Speech Chief of the General Staff Speech at RUSI Land Warfare Conference. 2022. URL : <https://www.gov.uk/government/speeches/chief-the-general-staff-speech-at-rusi-land-warfare-conference>

Vyacheslav Sharyi,

associate professor of the Department of management and Civil Service of the Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy, Doctor of Science in Public Administration

<https://orcid.org/0000-0002-5598-3505>

Larysa Samoilenko,

associate professor of the Department of management and Civil Service of the Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy, Candidate of Science in Public Administration

<https://orcid.org/0000-0003-0785-751>

Oleksandr Supriaga,

postgraduate student of the Department of management and Civil Service of the Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy

В'ячеслав Шарий,

доцент кафедри менеджменту та державної служби Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доктор наук з державного управління

Лариса Самойленко,

доцент кафедри менеджменту та державної служби Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат наук з державного управління

Олександр Супряга,

аспірант кафедри менеджменту та державної служби Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ENSURING MECHANISM OF UKRAINE'S ECONOMIC SECURITY

МЕХАНІЗМ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Ситуація в економіці України на сьогодні потребує чіткого визначення стратегії економічної безпеки, оскільки більшість економічних реформ мають фрагментарний та несистемний характер. Механізм економічної безпеки України має забезпечити виконання низки важливих функцій, таких як захисна, регулятивна, превентивна, інноваційна та соціальна. Було розроблено два варіанти. Перший варіант базується на формуванні модернізованого механізму державного регулювання економіки, а також існуючих в Україні ринкових відносин. Другий варіант передбачає використання механізмів внутрішньоринкового регулювання, а також механізмів ринкового саморегулювання.

Превентивна функція механізму забезпечення економічної безпеки України спрямована на передбачення та подальше запобігання формуванню внутрішніх і зовнішніх загроз, ризиків, кризових і критичних ситуацій у соціально-економічних процесах.

Інноваційна функція механізму забезпечення економічної безпеки України базується на розробці та застосуванні інноваційних рішень і зусиль з метою подолання потенційних і реальних загроз національній економіці.

Соціальна функція механізму забезпечення економічної безпеки України зорієнтована на вирішення таких основних завдань: реалізація прав і свобод громадян; досягнення найвищого рівня життя людей через взаємне партнерство бізнесу. У результаті має бути відпрацьований комплекс механізмів забезпечення економічної безпеки, таких як організаційно-економічні засоби, інструменти та методи, з метою захисту національної економіки як функціонуючої системи від загроз, що виникають під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів дестабілізації. поза.

Розглядаючи регіональну політику України, слід враховувати регіональні особливості в національній структурі. Перенесення основних економічних реформ на регіональний рівень, державна підтримка місцевого самоврядування, а також раціональне використання підприємництва, збережених природних ресурсів

Ключові слова: держава, економіка, безпека, загрози, регіон, територія, політика, виробництво, ресурси, механізми.

The state economic security is a top priority for modern Ukrainian politicians, scholars and people at large. Global financial crisis conditions aggravate threat scales and real damages to the country's economic security among other problems of state management. The state economic security is a complicated mechanism of power institutions which are to guarantee protection of national economic interests, social and economic development of Ukraine as a whole, its stability and sufficient defense potential.

The problem of the economic security has long been studied abroad. Franklin Roosevelt used the term "economic security" in 1934.

These problems were ignored in the Soviet Union times, the KGB focusing its efforts on economic crimes and foreign trade issues only.

Introduction of the notion of the state economic security into the science and practice of state management confirms supremacy of economy in ensuring the state's domestic and foreign security that results in formation and realization of the efficient national development strategy.

Academician L. Abalkin, Chairman of the Federal Reserve System of the USA Alan Greenspan, and state functionary Zbigniew Brzezinski considered economic security a component of the state security system [1, pp. 4 – 14; 2, pp. 62 – 63; 3, pp. 34 – 37]. It includes the following elements:

- economic independence actualized by the fact that the international labour distribution makes national economies interdependent, while economic independence denotes an opportunity to control national resource use;
- stability and sustainability of the national economy which provides protection of all property forms, creation of guaranties for business activity, control of destabilizing factors;
- capacity for self-development and advance which are essential in the modern dynamically changing world.

The level of conformity of the current economic policy with the credibility both inside the country and abroad is a criterion of the state economic security. The inconformity of the economic policy to the effective national strategy and lost credibility both inside and outside the state is an alarming sign of a threat to the state security. The conformity of the economic policy to the effective national strategy is essential here.

At the same time, the state economic security as a component of the national security provides the foundation to form other components of security (military, information, political, social, sanitary-epidemiological, scientific-technical).

Thus, the state security is a broader notion than that of the economic one. As practice shows, the reliable and efficient system providing the state economic security can guarantee the state's sovereignty and independence, its stable and steadfast social and economic development. Economic methods of state control (regulation) are primary tools ensuring the state economic security.

It is worth mentioning that many countries are deprived of a competitive scientific-engineering potential and dependent on equipment and technologies produced by advanced countries. In present-day conditions, world countries depend, to some extent, on the policy of the International Monetary Fund and the International Bank for Reconstruction and Development which are financial structures of developed countries.

For example, in the middle of the 1960s, the USSR was lagging behind developed capitalistic countries by 10-15 years, in the 1980s the difference was 20-25 years and in the early 2000s the Russian Federation's technological lag made 50 years [2, pp. 315 – 320].

The American statesman, diplomat and international politics expert, the Nobel Prize winner, Henry Kissinger indicated that for many years, the community of nations that was maintained in every possible way existed within "the American consensus". The states cooperated with each other expanding the world order ranks, observing generally accepted rules and norms, developing the liberal economy and giving up territorial claims in honour of national sovereignties [4, c. 5 – 6].

Liberalized domestic and foreign economic policies create conditions for regionalization of Ukraine's economic development. The regional economy as part of the state economic system is a specific object of state control. Various economic areas of a region, its industry-related structure, social and economic processes are taking place in the transition economic context characterized by dynamic development of the property structure and economic regulators.

For instance, over the past twenty years, there has been a growing interest in territorial consequences of decisions (primarily, in the countries of the European Union and the Community) made under the influence of integrated efforts to reduce some regional disproportions of economic development [5, p. 7].

Thus, mechanisms of ensuring economic security should present a set of managerial and economic means, ways and methods aimed at protecting the national economy as a functioning system from the threats occurring because of internal and external factors of destabilization. It can include basic elements

of regulation, interaction and coordination of state-enterprise (organization) relations to perform industrial, economic, managerial, investment and innovative activities as well as steps aimed at overcoming technical backwardness and degradation of the industrial and technological apparatus, leveling crises and negative conditions of the Ukrainian economy.

Each mechanism of ensuring Ukraine's economic security should reflect interplay and dependency of developed means and methods both in statics and dynamics and in terms of further detected strategic challenges and risks in the social and economic system functioning.

The state regulation of economic security is of great strategic importance.

The regional economy being part of the country's economy is a specific object of state regulation. Various areas of the region economy, its industrial structure, social and economic processes occur under transition economic conditions with property relations and economic regulators developing dynamically.

A set of property forms and regulators of the region's economy form the processes and structures noted by great ambiguity and diverse origin. It should be noted that regulation of regions' economic development is part of the state economic policy targeting territorial economic advance. As any other state policy this one targets certain objects and is aimed at fulfilling established goals, while solution of corresponding tasks implies regulation mechanisms and search for the amount and the structure of regulation means.

The state regional policy is to solve a dual problem:

- to intensify integration processes aimed at enhancing the Ukrainian statehood;
- to localize regional conflicts, eliminate their consequences, reasons and factors causing them.

The regional social and economic policy is a sphere of the state activity controlling political, economic, social and environmental development of the country in spacious and regional terms by reflecting interrelations between the state and regions as well as those among regions. Basic objects of the regional policy comprise industrial, social, monetary and financial relations. Certain representatives of the state (central) and regional authorities, institutions, organizations, and enterprises can be considered subjects of regional regulation. In view of this, please note that the regional policy is closely connected with region development and changes in the region internal social and economic structure.

Spacious differences of resource provision, the economic development level, living standards, infrastructure availability, environment conditions, and acuteness of national and social conflicts are characteristic of all countries. Thus, goals and tasks of the regional policy of different countries can vary greatly. Yet, there are some mutual goals common to all countries' policies. In our opinion, they include creating and intensifying the single economic space and ensuring economic, social, legal and managerial foundations of statehood; leveling conditions of regions' social and economic development to some extent; prioritizing development of regions of strategic significance for the state; taking advantage of natural (resource) peculiarities of regions; preventing environmental contamination, greening regional resource use, protecting the regional environment, etc.

Thus, regionalism is an approach to considering and solving economic, social, political and other problems in view of the region's interests.

The regional policy of Ukraine should take account of regions' specific features within the all-state structure, transfer basic issues of economic reforms onto the regional level, support local self-government and business, solve regional social and economic problems, and make use of natural resources in a sustainable way. At the same time, the regional policy should prioritize enhancement of the Ukrainian statehood, formation of conditions for regions' efficient and harmonious development and increase Ukrainian people's wellbeing.

To achieve this goal, the policy should envisage the tasks of maintaining Ukraine's single domestic market, integral infrastructures of energy, transport, communication, monetary-credit systems, joint control over product export and import under free economic, scientific-technical and other contractual relations among all Ukrainian enterprises, free competition of producers of various property forms, free movement of goods and capital, creation of conditions for increasing people's wellbeing in each region, step-by-step improvement of living standards, elimination of excessive contrasts in social conditions, expansion of horizontal connection among regions, formation of the labour market and the interregional employment control, creation of capital markets by developing corporate companies, stock exchanges, commercial banks, overcoming of the system crisis and economy reforms, overcoming of political instability, interethnic tension and contradictions of the state regime.

Formation of the regional economic policy considering prevention of economic threats can encapsulate the concept of the regional economic policy, the economic security strategy, the forecast and the programme of the region's social and economic development, the region's monetary and credit policy, the regional concept of economic security.

Keeping in mind this, it is expedient to implement and provide the system of monitoring economic security indicators, accurately and objectively control observation of requirements to making decisions accompanied by their preliminary analysis according to the economic security strategy, efficiently introduce required changes into the regulatory and legal base of the economic policy, perform unbiased expertise of legal by-laws to meet the requirements of the economic security strategy, to initiate draft decision making to correct the current economic policy.

The following essential tasks should be performed by the regional control system: analysis of the social and economic situation and the regional budget progress, formulation of proposals to correct some decisions, development of efficient decisions in relevant areas to improve implementation of the economic policy, interaction with other controlling bodies to perform expertise of draft regulatory documents.

Basic strategic tasks of the regional authorities include arrangement of systematic analysis of statistic and online information on the economic policy progress in order to detect pre-crisis (pre-critical) conditions and trends of the region's/country's social and economic development, creation of opportunities for examining decisions in terms of economic security provision, development of the region's economic security strategy, analysis and adoption (rejection) of the economic security strategy draft and procedures for its implementation to consider its influence on achieving the goals of the economic security strategy, and development of programmes for designing required regulatory by-laws.

Special attention should be paid to the socially oriented model of the market economy as a precondition for developing integration processes in contrast to the liberal one. The former envisages selective support of regions deprived of sufficient potential. The life-support and social systems and infrastructure are in urgent need for this support and they require investments which are unfavorable for private investors as well as businesses opportunities which are promising in terms of taking beneficial positions on the domestic and foreign markets.

The mechanism of the state (republic) support can be chosen according to the backward region's specifics (obsolete industry, single-industry orientation, environmental hazards, border proximity, high social tension, consequences of military actions requiring restoration).

The differential approach can provide individual customs benefits for different areas, namely:

- import of equipment and machines for technical modernization of operating enterprises in industrial regions;
- import of agricultural machines made by Ukrainian producers for agricultural regions;
- export of raw materials and import of technical equipment for reconstructing mining enterprises in raw-material regions.

The state support of regions in any form is to be implemented according of the following principles: target orientation, systematic influence including counteractions, multilevel participation of the state power to choose areas for mutual actions, preventive actions involving managerial and other obstacles to prevent depressive situations turning into disastrous ones, reality and control, i.e. conformity of obtained results with the targets set.

The following directions of forming a single capital market should be distinguished as important factors of integration: formation of the market mechanism of state regulation and control over financial activity to ensure harmonious and beneficial development of Ukraine's regions. To do this, an efficient legislative base is required to control financial interrelations between the country's centre and regions, implement principles of budget centralization (decentralization), reform the current tax system to intensify regions'/territorial communities' advance and facilitate their own tax potential, provide an investment essence for financial resources coming from the budget as well as regions' or communities' own resources, create an economic mechanism facilitating attraction and efficient application of self-sustainable financial resources and foreign investments within the state economy as a whole and its separate regions.

Regional financial systems are to solve three basic territorial problems - forming a multichannel territorial system of business financing, creating a set of interregional, regional and territorial-community financial institutions to enable additional profits for regions and free financial resources from different sources, and ensure efficient financial interaction among regions as well as with central authorities and foreign investors.

Enterprises' and organizations' financial security growth can be achieved by protectionist tax and amortization policies, structural transformation of regional economic complexes, active investments from various sources including foreign ones, efficient systems of crediting for enterprises, reduction of inflation trends, stabilization of money circulation, solution of mutual non-payment problems, active interaction with regional and central authorities, organizations, enterprises of other regions and states.

Steps ensuring mutual interests of the center and regions are of particular importance. They may include the regional policy aimed at leveling social and economic levels of regions, supporting the regions which are backward, have low financial potential and per-capita incomes, providing necessary conditions for developed and promising regions, intensifying the practice of making contracts and agreements between central and regional authorities as well as self-government bodies, improving technologies of coordinating central authorities' decisions with those of regions, forming a single economic space by conducting a single tax-budget policy and pricing, accelerating reforms of local self-government, completing creation of a single state power system, improving inter-budget relations, creating a transfer system aimed at leveling regions' budget supply, regions' participating in developing the credit-monetary policy.

Thus, participation of the Ukrainian central power in ensuring regions' economic security implies supporting state programmes of regional development, increasing the amount of state orders for socially important products, ensuring equal interaction of the central and regional systems, developing a well-grounded economic strategy for interaction with regions that guarantees efficient decision-making, creating favourable conditions for increasing regional exports, maintaining life-support industries and scientific-intensive, high-tech production in crisis regions, providing direct budget guaranties and investments for technical and technological updating of industries, specialization of crisis areas, encouraging formation of territorial scientific-industrial complexes.

It should be noted that along with economic stabilization, there will be more opportunities for regions' self-protection without diminishing the state's role as an economic security guaranty.

Thus, we can conclude that regions' economic security can be enhanced by improving the state regulation of economic advance and developing conceptual and programme documents of interregional and territorial planning, creating an integral system of risk control including active state anti-inflation, currency, exchange-rate, monetary, credit, tax and budget policies aimed at encouraging the market of innovations, science-intensive products and high value-added products, developing promising general-, dual- and specific-purpose technologies.

References

1. Abalkin, L. (1994). *Ekonomicheskaya bezopasnost: ugrozy i ikh otrazheniye [Economic security: threats and their reflection]*. Voprosy ekonomiki - Economy issues, 12, 4-14 [in Russian].
2. Grinspen, A. (2015). *Epokha potryaseniya: Problemy i perspektivy mirovoy finansovoy sistemy [Upheaval epoch: Problems and perspectives of the world financial system]*. Trans. from English, 3rd ed., Moscow: Alpina Publisher [in Russian].
3. Brzezinski, Z. (2017). *Velikaya shakhmatnaya doska [Great chess board]*. Trans. from English, Moscow: ACT [in Russian].
4. Kissinger H. (2019). *Mirovoy poryadok [World order]*. Trans. from English, Moscow: ACT [in Russian].
5. *Investing in Europe's future. 2010. Fifth report on economic, social and territorial cohesion. Report from the Commission*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Віталій Шумшовський,

студент кафедри державного управління Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Vitalii Shymushovskyi,

*Student of the Department of Public Administration of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv
<https://orcid.org/0009-0006-4885-3784>*

*Науковий керівник: **Анатолій Рачинський**, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЩОДО ПРИВАТНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

STATE POLICY OF UKRAINE ON PRIVATE MEDICAL CARE

The processes of reforming national public health systems are analysed. The main factors that caused the crisis in the public health system are identified: lack of independence of publicly funded medical institutions in decision-making, outdated infrastructure, low wages, and residual funding of the sector. It has been determined that the non-governmental sector of public health in the country is characterised by regulatory contradictions and lack of a strategic vision for its development in the future. In the context of management theory, the concept of public health protection is characterised as a system of socio-economic, organizational and medical measures implemented by institutions and establishments of various forms of ownership, united in a complex aimed at achieving the basic goal of ensuring the health (health protection) of residents and continuous improvement of the quality of medical care. The following priority tasks have been identified: formation of a systemic mechanism of public administration in the public health sector, establishment of the limits of state intervention in the activities of medical organisations of the public and private sectors, finding the optimal combination of state regulation and market self-regulation in this socially important area to create a favourable institutional environment.

Keywords: *public health, state regulation of medical care, market self-regulation, ensuring the health of healthcare.*

Наразі процеси реформування національних систем охорони суспільного здоров'я проходять у багатьох країнах світу. Попри те, що вказані країни мають різні моделі управління цією галуззю, можна переконатись у тому, що в кожній із них існують вагомні причини для удосконалення, а іноді й кардинальних змін у підходах до їх організації й оновлення. Традиційна для країн пострадянського простору модель управління системою охорони здоров'я, що існувала в Україні до середини 2010-х років, не могла залишатися без суттєвих змін, оскільки сформовані управлінські механізми не відповідали реальним викликам часу і досить часто переставали бути дієвими стосовно сучасних запитів суспільства.

Водночас несаможиттєвість бюджетних медичних установ в ухваленні рішень, застаріла інфраструктура, низька оплата праці, фінансування галузі згідно із залишковим принципом – це неповний перелік чинників, які спричинили кризу в системі охорони суспільного здоров'я. Наявна в нашій країні модель управління розвитком системи охорони здоров'я була неготова до викликів, що продиктовані розповсюдженням коронавірусної інфекції COVID-19, а з 2022 р. – повномасштабною війною.

Цілком логічною відповіддю органів державної влади на наявні виклики виявилось прискорення темпів медичної реформи, направленої передусім на підвищення якості доступних медичних послуг, оскільки збереження здоров'я мешканців країни – це один з основних стратегічних орієнтирів національної безпеки. Слід зазначити, що реальне втілення у розвитку системи охорони суспільного здоров'я базового принципу реформи – гроші «ходять за пацієнтом» – передбачає перехід від забезпечення «безоплатності для кожного» до державних фінансових гарантій для визначеного пацієнта. З огляду на вказане, держава відмовляється від принципу бюджетного утримання закладів охорони здоров'я, замість цього закупуваючи у них медичні послуги. Крім трансформації самої

моделі фінансування вимагають змін й інші компоненти вказаної реформи. Насамперед вказане стосується загальних підходів до управління охороною суспільного здоров'я у цілому та її компонентами зокрема, а також кадрового забезпечення здійснення вказаних реформ.

Наукові обґрунтування механізмів публічного управління розвитком недержавного сектора охорони суспільного здоров'я в нашій країні лишалися поза увагою з боку фахівців. Вважалося, що зазначений сегмент повинен розвиватися виключно під впливом ринкових механізмів. Як наслідок, недержавний сектор охорони суспільного здоров'я в нашій країні лишився сам на сам із проблемами, нормативними суперечностями та відсутністю стратегічного бачення стосовно його розвитку на перспективу. Враховуючи вказане, одним із найбільш актуальних завдань у галузі знань щодо державного управління стає вивчення механізмів державного управління розвитком недержавного сектора охорони суспільного здоров'я в Україні як компонента соціальної політики держави.

Неоднозначність у позиціях до визначення здоров'я як феномена створює, своєю чергою, труднощі та невизначеність у результатах фахових розвідок щодо оцінки впливу відмінних факторів на здоров'я, а також якісного й результативного пошуку оптимальних методик провадження належної політики.

У цілому, з'ясовуючи сутність державного управління розвитком медичного приватного сектора, слід використовувати саме поняття «охорона суспільного здоров'я». У контексті теорії управління, охорона суспільного здоров'я являє собою систему соціально-економічних, організаційних та медичних заходів, що здійснюються закладами й установами різних форм власності, об'єднаних у комплекс, спрямований на досягнення базової мети – забезпечення здоров'я (здоров'язбереження) мешканців та постійного поліпшення якості надання медичної допомоги [4].

Досліджуючи базовий предмет – механізми державного управління розвитком приватного сектора охорони суспільного здоров'я – необхідно також наголосити на тому, що значне число вітчизняних фахівців підкреслюють, що до вказаного сектора слід використовувати поняття «регулювання», а не «управління». Це пов'язано зі зменшенням впливу держави, розвитком ринкової економіки й іншими засадами, що відповідає актуальним тенденціям управління. Загалом погоджуючись із зазначеним вище, доцільно дотримуватися класичного підходу теорії управління, де «регулювання» вивчаємо як функцію управління разом з організацією, мотивацією, контролем й іншими функціями. Водночас їх співвідношення є взаємодією загального та часткового. У цьому контексті, варто детальніше зупинитися на сучасних змінах у підходах до менеджменту загалом й акцентах державного управління охороною суспільного здоров'я зокрема [5].

Приватний сектор має бути розгалуженим, його компоненти повинні бути відмінними за формами власності та господарювання, володіти різними завданнями та місіями, а також підходами до вимірювання результативності їх діяльності.

Предметом дослідження виступають механізми державного управління розвитком приватного сектора охорони суспільного здоров'я. Таким чином, метою державного управління в цьому контексті є:

- формування умов для забезпечення ефективного функціонування як приватного сектора, так і системи охорони суспільного здоров'я загалом (для урахування інтересів передусім пацієнтів, а надалі вже державних й недержавних закладів);
- гарантування додержання конституційних прав громадян на охорону здоров'я, забезпечення здоров'я (здоров'язбереження) й постійного поліпшення якості надання медичної допомоги й послуг. Здійснення вказаної цілі досягається за допомогою ряду механізмів управління, які можна поділити на такі види: правовий, інституційний, організаційний, економічний, адміністративний, політичний тощо.

Сучасний досвід державного управління сферою охорони здоров'я, зокрема й приватним сектором, складно назвати успішним, системним й орієнтованим на результат. У зв'язку з цим першочерговим є розв'язання таких питань, як формування системного механізму державного управління у сфері охорони суспільного здоров'я, установлення меж державного втручання в діяльність медичних організацій державного й приватного секторів, знаходження оптимального поєднання державного регулювання й ринкового саморегулювання у зазначеній суспільнозначущій сфері для створення сприятливого інституційного середовища.

Отже, доцільним є залучення саме комплексного підходу й системного механізму управління розвитком приватного сегмента охорони суспільного здоров'я з боку державної влади. Системний підхід до установлення тісного взаємозв'язку між всіма механізмами державного управління

розвитком приватного сектора охорони суспільного здоров'я сприятиме координації та узгодженості дій регуляторних і контрольних органів, консолідації зусиль всіх підпорядкованих суб'єктів.

Список використаних джерел

1. Компетентність менеджерів в системі охорони здоров'я : моногр. ; Б.А. Брич, Л.В. Ліштаба, П.П. Микитюк. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 192 с.
2. Мельниченко О.А. Якість публічного управління як запорука добробуту населення країни. *Актуальні проблеми державного управління*, 2017. № 1. С. 8–14.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я. *Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
4. Прасол В.П. Аналіз ринку недержавних медичних послуг в Україні. *Теорія та практика державного управління*, 2019. Вип. 2 (65). С. 183–190.
5. Прасол В.П. Упровадження комплексного механізму публічного управління розвитком недержавного сектору охорони суспільного здоров'я в Україні. *Теорія та практика державного управління*, 2020. Вип. 4 (71). С. 103–109.

Валерія Ширяєва,

магістрантка кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Valeriia Shyriaieva,

graduate student of the Department of parliamentarism, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Ірина Дудко**, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИКЛИКИ ПОСТКОНФЛІКТНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

CHALLENGES OF POST-CONFLICT RECONSTRUCTION OF MEDICAL FACILITIES IN UKRAINE

Acts of aggression and armed conflicts invariably entail serious consequences for society, among which the restoration of the healthcare system takes top priority. One key aspect of responding to the challenge of armed aggression from the Russian Federation is the post-conflict reconstruction of medical facilities. This task requires not only the restoration of physical infrastructure, but also a reevaluation and enhancement of strategies for providing medical assistance under extraordinary circumstances. Armed aggression leads to severe destruction of medical institutions, exacerbating existing healthcare challenges. The impact extends beyond the physical infrastructure to encompass the loss of human resources, diagnostic and treatment capabilities, as well as the overall capacity of the system to fulfill its functions. In such circumstances, it is crucial to conduct a thorough analysis and develop reconstruction strategies that consider not only the technical aspects of restoration, but also the social, organizational, and humanitarian dimensions. This approach aims to ensure a proper level of medical assistance for the affected population and the effective functioning of the healthcare system in the post-conflict period.

Keywords: Post-war reconstruction, medical institutions or healthcare facilities, concept of “positive peace”.

У сучасному світі, де геополітичні конфлікти та збройні агресії стають невід’ємною частиною політичної реальності, важливо пам’ятати, що однією з найбільш вразливих галузей є система охорони здоров’я. Збройна агресія Росії відкриває новий розділ у вивченні постконфліктної реконструкції медичних закладів після конфлікту. Поступово стає очевидним, що успішне відновлення медичної інфраструктури вимагає не лише технічних знань і бюджету, а й глибокого розуміння соціальних, економічних та політичних аспектів, що визначають специфіку відбудови.

Аналіз реального впливу конфлікту на систему охорони здоров’я із визначенням напрямку основних стратегій для її відновлення передбачає застосування комплексного підходу, де на особливу увагу, зокрема, заслуговує концептуалізація питання представниками західної політичної думки. Одним з таких підходів є запропонована норвезьким соціологом та теоретиком миру Йозефом Гальтунгом концепція «позитивного миру», актуальність якої полягає у формуванні фундаментального бачення постконфліктної відбудови як щоденної праці, суспільним процесом відновлення усієї системи життєздатності [1].

Так, найочевиднішим збитком, завданім країною-агресором нашої державі, є руйнування інфраструктури. Протягом більш ніж півтора роки продовжуються прицільні обстріли медичних установ, включаючи лікарні, амбулаторії та пологові будинки. Наразі понад 1500 медичних об’єктів пошкоджено, з них більше ніж 185 повністю знищені. Аби гарантувати громадянам доступ до медичної допомоги в Україні продовжується робота по відновленню та реконструкції медичних закладів. Адже система охорони здоров’я стає першою лінією оборони для тих, хто стикається з наслідками обстрілів і ворожої агресії. Станом на липень 2023 року в Україні вже повністю відновлено понад 300 медзакладів, що були пошкоджені під час війни. «Ми прагнемо не просто їх відновити, а відбудувати краще, ніж було,

адже якість, доступність та безоплатність медичної допомоги для українців – наш пріоритет», – зазначив Міністр охорони здоров'я України Віктор Ляшко [2].

Дивлячись вперед, можна впевнено стверджувати, що сьогоденні реалії вже створили потребу якісної фізичної та психологічної реабілітації як військових, так і цивільного населення, та обсяги цієї проблеми будуть тільки збільшуватись в майбутньому, оскільки наслідки збройної агресії можуть виявитися довгостроковими відображеннями на фізичному та психічному стані людей. Аналізуючи соціально-медичні аспекти, ми визначаємо важливість психологічної підтримки, реабілітаційних програм та медичної адаптації для ефективного подолання наслідків. Співпраця з міжнародними партнерами та гуманітарними організаціями відіграє в цьому відношенні особливо важливу роль, оскільки сприяє забезпеченню успіху поствоєнної реконструкції як в цілому, так і медичних закладів зокрема. Наявною є, наприклад, підтримка з боку Банку розвитку Ради Європи, що спрямовуватиметься на підтримку проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та порятунк життів» (HEAL Ukraine) [3].

Але охорона здоров'я – це не лише інфраструктура і обладнання, а й кваліфіковані спеціалісти. Отже, не менш важливим є відновлення кадрового потенціалу в медичній сфері. Адже тенденції до масового відтоку молодих спеціалістів цієї галузі за кордон спостерігались й до повномасштабного вторгнення, що пов'язано з низькою заробітною платою лікарів-інтернів. Іншою причиною недостатності кадрового потенціалу в амбулаторіях і лікарнях, станом на зараз є висока потреба Збройних сил України в лікарях та середньому медичному персоналі.

Виклики, що виникають у зв'язку з збройною агресією – це можливість вдосконалення медичної практики. Сприяння психологічному відновленню постраждалих, розвиток програм психосоціальної підтримки та впровадження соціальної реабілітації є ключовими елементами відновлення здоров'я та нормалізації соціально-медичного середовища. Тільки загальними зусиллями суспільства, урядових структур, міжнародних партнерів та медичної спільноти можна досягти позитивних результатів у відновленні та вдосконаленні медичної системи в контексті поствоєнного періоду. Та тільки за умови спільних дій можна забезпечити сталість та високий стандарт медичного обслуговування в Україні.

Список використаних джерел

1. Galtung J. Peace by Peaceful Means: Peace and Conflict, Development and Civilization. London: Sage Publications, 1996.

2. В Україні вдалося повністю відновити понад 300 об'єктів медзакладів, пошкоджених під час війни. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/v-ukraini-vdalosia-povnistiu-vidnovyty-ponad-300-objektiv-medzakladiv-poshkodzhenikh-pid-chas-viiny>

3. Банк розвитку Ради Європи виділив Україні 100 млн євро на реалізацію проєктів в галузі відновлення медичної інфраструктури та реабілітації. 17 листопада 2023. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/bank-rozvitku-radi-evropi-vidiliv-ukraini-100-mln-evro-na-realizaciju-proektiv-v-galuzi-vidnovlennja-medichnoi-infrastrukturi-ta-reabilitacii>

Ірина Шпильова,

магістр кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Irina Shpilova,

master of the Department of parliamentarism of the Educational and Scientific, Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: **Надія Максименцева,** доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК ТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

THE REVOLUTION OF DIGNITY AS THE MAIN FACTOR IN THE CREATION OF MODERN PARLIAMENTARISM

Introduction. The European integration of Ukraine into the EU required decisive actions regarding the formation of the main power structures, first of all - the Parliament of Ukraine, its active role and ability to cooperate with other institutions and civil society for the realization of Ukraine's European integration aspirations.

Research. The question of the parliament having a high level of competence, ethics and openness to achieve successful reforms has become extremely important. A professional parliament can play a key role in the implementation of reforms in Ukraine, providing a legislative framework, effective oversight and interaction with other branches of government. The activity of the parliament in carrying out the necessary reforms aimed at the development of the country can reduce economic difficulties and social inequalities.

Strong parliaments are usually the foundation of democracy. They reflect the opinion of the people, adopt laws, allocate funds for the adoption of laws and the implementation of policies, and make appropriate demands on governments. They strive to ensure that political decisions have a positive impact on the lives of all citizens, especially the most vulnerable, which is achieved through the adoption of relevant laws. It is obvious that an effectively functioning parliament does not provide grounds for revolutions. It is important to ensure that parliaments respond in a way that meets people's expectations and aspirations.

Conclusion. Parliament, by its very nature, should adequately reflect the interests of the entire society and become a place for seeking consensus, a place where different social groups, having their own representation, can find compromises in disputes on the parliamentary platform.

An effective parliament is a key element of a democratic system that can reduce the risks of socio-political tensions and revolutions. It is important that it be a professional, open and responsible representative body.

Keywords: *revolution of dignity, European integration, reforms, parliamentarism, society.*

Революція Гідності стала поворотним моментом в історії України, сприяла зміні політичної системи, встановленню демократичних цінностей та прагненню до євроінтеграції [4].

Ці події визначили початок складного процесу політичних, економічних та соціокультурних змін в Україні. Під час Євромайдану активізувалися питання стосовно ролі України у світовій політиці та її стосунків з рф [4].

Євроінтеграція України до ЄС вимагала рішучих дій щодо формування основних структур влади, насамперед – Парламенту України, його активної ролі та здатності співпрацювати з іншими інституціями та громадянським суспільством задля реалізації євроінтеграційних прагнень України [4].

Надважливим постало питання, щоб парламент володів високим рівнем компетентності, етичності та відкритості для досягнення успішних реформ. Професійний парламент може відігравати ключову роль у впровадженні реформ в Україні, забезпечуючи законодавчу базу, ефективний нагляд

та взаємодію з іншими гілками влади. Активність парламенту у проведенні необхідних реформ, спрямованих на розвиток країни, може зменшити економічні труднощі та соціальні нерівності [3].

Зазвичай сильні парламенти є основою демократії. Вони відображають думку народу, приймають закони, виділяють кошти на прийняття законів і провадження політики, висувають відповідні вимоги урядам. Вони прагнуть забезпечення того, щоб політичні рішення благотворно позначалися на житті всіх громадян, особливо найбільш вразливих верств населення, що досягається за допомогою ухвалення відповідних законів. Очевидно, що ефективно працюючий парламент не дає підстав для революцій. Важливо забезпечити реагування парламентів у спосіб, який відповідає очікуванням і прагненням людей [3].

Події 2013-2014 року стали основним чинником творення сучасного парламентаризму України. За останні роки вдалося провести низку незворотних змін, які позитивно вплинули на парламентаризм в Україні [4].

Однак вимоги суспільства до своїх представників постійно зростають – і не безпідставно. Світ стає більш відкритим, динамічним, з'являються нові проблеми, які потребують оперативного втручання та ефективного вирішення. Відповідно ті, на кого покладені ці завдання, ті, кому громадяни делегували частину своїх повноважень, повинні відповідати новим викликам на різних рівнях. А якщо не виходить – швидко поступитися місцем тим, хто здатний вирішити суспільно важливі проблеми. Тому просто професіоналізації представницької влади давно недостатньо, потрібне й ще постійне самовдосконалення, підвищення рівня компетентності, врахування сучасних трендів та знань, які з'являються ледь не щодня [2].

Парламент за своєю суттю повинен адекватно відображати інтереси всього суспільства та стати місцем пошуку консенсусу, місцем де різні суспільні групи, маючи своє представлення, можуть у суперечках знаходити компроміси на парламентському майданчику [3].

Ефективний парламент - це ключовий елемент демократичної системи, який може зменшувати ризики соціально-політичних напруг та революцій. Важливо, щоб він був професійним, відкритим та відповідальним представницьким органом [5].

Критично важливою є підтримка нашими громадянами парламентарів, яким надали великий кредит довіри, і вони повинні його виправдати конструктивними рішеннями. У наш час невизначеності та тривоги люди чекають від парламентів дій у відповідь, які приведуть до кращого майбутнього. Залучення громадськості до процесу прийняття рішень за допомогою ефективною взаємодії може допомогти гарантувати, що парламенти будуть реагувати таким чином, щоб відповідати очікуванням та сподіванням людей, також сприяти зміцненню довіри суспільства до управління і цим стримувати зростання авторитаризму. Це той процес, який має мати вплив далеко за стінами Верховної Ради. Верховна Рада має зробити важливі кроки задля підвищення відкритості, більшого залучення українців до роботи законодавчого органу, вивести співпрацю на наступний рівень [6].

Список використаних джерел

1. Про реалізацію євроінтеграційних прагнень України та укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом : Заява Верховної Ради України від 22.02.2013 р. № 30-VII. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 38.

2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Офіційний вісник України. 2014. № 75.

3. Анатолій Селіванов. Верховна Рада України – основа сучасного парламентаризму і правопорядку . 10 грудня 2021 . URL: <http://www.golos.com.ua/article/354245>

4. Революція Гідності. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/storinka/pomarancheva-revoluciya>

5. Наслідки та значення Революції Гідності. URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/naslidky-ta-znachennya-revoluciyi-gidnosti>

6. Тетяна Богдан. План відновлення України: сильні та слабкі сторони. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/526637_plan_vidnovlennya_ukraini_silni.ht].

Ростислав Яковенко,

магістрант кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Rostyslav Yakovenko,

undergraduate student of the Department of Parliamentarism of the Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of the Taras Shevchenko National University of Kyiv

Науковий керівник: Ірина Дудко, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПАРЛАМЕНТСЬКА ЕТИКА: ШЛЯХИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

PARLIAMENTARY ETHICS: WAYS AND PERSPECTIVES OF LEGAL REGULATION

This article analyzes ways and prospects for improving the process of regulating parliamentary ethics in Ukraine were identified and recommendations were given for improving the process of regulating parliamentary ethics in Ukraine.

Analyzed the draft Law of Ukraine “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine Regarding the Rules of Ethical Behavior of a People’s Deputy of Ukraine (Code of Ethics)”, which proposes amendments to the Law of Ukraine “On the Status of a People’s Deputy of Ukraine”, “On Committees of the Verkhovna Rada of Ukraine”, Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine, approved by the Law of Ukraine “On the Regulations of the Verkhovna Rada of Ukraine”.

The advantages of the adoption of a separate systemic unified normative legal act on the issues of deputy ethics compared to the placement of norms on this issue in various laws are proven, and five main features are highlighted that make it more effective (unity and systematicity; definiteness and concreteness; unification of the practice of application; convenience and accessibility; lack of duplication and conflicts).

Keywords: *Code of Ethics, unified normative legal act, Ukraine.*

Етична та свідомо до обов’язків поведінка народних депутатів України – важлива складова демократії, тому актуальним залишається пошук шляхів оновлення змісту етичних стандартів поведінки та створення ефективних засобів реагування на їх порушення.

Так, 30 грудня 2022 року, група народних депутатів подала на розгляд Верховній Раді України проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правил етичної поведінки народних депутатів України (Етичного кодексу)». Законопроектом пропонується внести зміни до Законів України «Про статус народного депутата України», «Про комітети Верховної Ради України», Регламенту Верховної Ради України, затвердженому Законом України «Про Регламент Верховної Ради України». Відповідно до цих змін «визначаються принципи та правила депутатської етики; визначається відповідальність, яка застосовується до депутатів, що порушують норми депутатської етики; створюється комітет, до предмета відання якого віднесено питання контролю за дотриманням дисципліни та норм депутатської етики; визначаються особливості формування та діяльності комітету, до предмета відання якого віднесено питання контролю за дотриманням дисципліни та норм депутатської етики; визначаються засади розгляду скарг про порушення норм депутатської етики; визначаються засади оскарження рішень про відповідальність депутата за порушення норм депутатської етики» [1].

Прийняття такого закону «є однією з ключових рекомендацій Україні з боку Групи держав проти корупції (GRECO) Ради Європи, а також передбачено Державною антикорупційною програмою з виконання Антикорупційної стратегії на 2023–2025 роки» [2].

Проте, вказаний законопроект передбачає лише внесення додаткових та викладення в розширених редакціях норм вже наявних законів, тобто не формує собою єдиний, об’єднаний за змістом та метою уніфікований нормативно-правовий акт, що на нашу думку все ж таки є важливим кроком для покращення вимог до депутатської етики, але залишає за собою ряд відкритих питань,

таких як дублювання та конфліктність норм, незручність та відсутність системності, відсутність уніфікації практики застосування таких норм, тощо.

Прийняття окремого уніфікованого нормативно-правового акту (далі – УНПА) щодо депутатської етики матиме свої особливості та переваги у порівнянні з розміщенням норм з цього питання у різних законах.

Нами виокремлено п'ять ключових ознак, які роблять більш ефективним:

– єдність та системність: УНПА надасть можливість зібрати всі необхідні норми та правила, пов'язані з проблемою депутатської етики, в одному документі. Це допоможе створити єдиний і логічний системний підхід до вирішення конкретної сфери права, де кожна положення буде логічно та послідовно пов'язане одне з одним.

– визначність та конкретність: УНПА спростить розуміння правил і положень, так як вони будуть викладені у вигляді єдиного документа. Це зробить норми з питань парламентської етики менш складними для аналізу та розуміння та більш конкретними, дозволяючи їм легше використовуватися в практиці.

– уніфікація практики застосування: УНПА дозволить уніфікувати процедури та правила їх застосування в рамках сфери парламентської етики, що полегшить їх впровадження та використання. Усі суди та інші уповноважені інституції виконуватимуть і застосовуватимуть один і той же акт при вирішенні питань, пов'язаних з проблемою парламентської етики. Це дасть змогу зменшити непорозуміння та помилкове чи різне застосування норм, сформувавши усталену практику застосування закону.

– зручність та доступність: уніфікований документ забезпечує зручний доступ до інформації, так як вся необхідна інформація є в одному місці. Це полегшує роботу фахівців, які пов'язані із сферою, регламентованим актом, а також забезпечує зручність для громадян.

– відсутність дублювання та конфліктних колізій: УНПА позбавить від дублювання та колізій між законами, оскільки всі норми будуть розміщені в одному акті. Це забезпечить зручність та стабільність в правовому регулюванні конкретної сфери.

Отже, основний шлях та перспектива вдосконалення процесу регулювання парламентської етики в Україні безперечно полягає в прийнятті уніфікованого нормативно-правового акту про етику народних депутатів. Цей закон має стати не лише правовим кроком у напрямку стандартизації етичних норм серед обранців народу, але й забезпечити ефективний механізм контролю за їхньою поведінкою.

Список використаних джерел

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правил етичної поведінки народних депутатів України (Етичного кодексу)». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41099>

2. Важливий крок до подолання політичної корупції: у парламенті зареєстрували проект Етичного кодексу народних депутатів. Національне агентство з питань запобігання корупції. Опубліковано 31 грудня 2022 року. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/vazhlyvyj-krok-do-podolannya-politychnoyi-koruptsiyi-u-parlamenty-zareyestruvaly-proekt-etychnogo-kodeksu-narodnyh-deputativ/>

РЕЗОЛЮЦІЯ

ЩОРІЧНОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ ДО ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ У ФОРМАТІ ТЕЛЕМОСТУ «НАУКА – ПРАКТИКА – ОСВІТА»

НА ТЕМУ:

«ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: ВИКЛИКИ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ»

За результатами представлених доповідей, тез та загальної дискусії учасники круглого столу визнають, що ідеї гідності і свободи українського народу, що мотивували активних громадян у період Революції Гідності піднятися на захист свободи нації і держави в 2014 році, не тільки не втратили актуальність в умовах протидії агресору, а набули особливої ваги для збереження єдності і згуртованості суспільства в сучасний найдраматичніший період держави і нації.

Учасники круглого столу пропонують:

Продовжити системну роботу з розвитку Наукової школи вітчизняного парламентаризму (керівник – завідувачка кафедри парламентаризму Валентина Гошовська, д.політ.н., професорка, DrHb, PrHb) як наукового, виховного та практико-орієнтованого складника діяльності Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, орієнтованого на поглиблення фундаментальних досліджень з проблем сучасного парламентаризму, виховання державної і політичної еліти, здатної протистояти сучасним глобальним викликам з урахуванням інтересів держави і суспільства.

Посилити зв'язок навчального процесу з парламентаризму із науковими дослідженнями Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Верховної Ради України в аспекті реалізації експертно-аналітичної діяльності, зміцнення соціально- і гуманітарно-орієнтованих принципів публічного управління, аналізу й вирішення питань, пов'язаних із упровадженням у практичну реальність європейських і національних цінностей свободи, гідності, демократії, вільного розвитку, які відстоювались громадянами на двох героїчних Майданах, а нині – під час протистояння ворогові – на фронтах бойових дій та в середовищі активних громадян.

Ураховуючи потребу прискорення модернізацій цих процесів в Україні як передумови здатності суспільства розв'язувати проблеми воєнного часу та повоєнної відбудови, важливо актуалізувати питання щодо гуманітарної політики держави на всіх рівнях організації влади. Така політика має гармонійно поєднувати державні та місцеві інтереси і базуватися на імперативах суспільної моралі та досвіді боротьби українського народу за Незалежність, Свободу і Гідність; має забезпечити взаємодію між політичним й управлінським складниками системи влади, що дасть можливість підвищити ефективність публічного управління, подолати кризові явища та відродити економіку, базуючись на демократичних механізмах влади, де інтереси кожного громадянина стають основою для діяльності влади.

ПРОГРАМА

ЩОРІЧНОГО ВСЕУКРАЇНСЬКОГО КРУГЛОГО СТОЛУ ДО ДНЯ ГІДНОСТІ ТА СВОБОДИ УКРАЇНИ У ФОРМАТІ ТЕЛЕМОСТУ «НАУКА – ПРАКТИКА – ОСВІТА» НА ТЕМУ: «ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: ВИКЛИКИ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ»

Дата проведення:
21 листопада 2023 р., 10.00-14.00

Формат Zoom:

<https://us02web.zoom.us/j/81452936381?pwd=bkdWtkZBNW5obnBITkN2NGt4d2VyUT09>

Ідентифікатор конференції: 814 5293 6381

Код доступу: 510491

Місце проведення:

м. Київ – м. Канів Черкаської області.

у м. Києві – вул. Академіка Ромоданова, 12/2, каб. 218.

у м. Каневі – Шевченківський національний заповідник

«Тарасова гора» (Україна, 19003, Черкаська область,

місто Канів, вулиця Шевченка, б. 102)

ПОРЯДОК РОБОТИ

21 листопада 2023 року

10.45—11.20	Акція покладання квітів до могили Тараса Шевченка
11.20—11.40	Екскурсія по музею «Тарасова Гора»
11.40—11.55	Реєстрація учасників (онлайн)
12.00—12.30	Відкриття. Вітальні слова
12.30—13.50	Обговорення питань у форматі телемосту «Наука – практика – освіта»
13.50—14.00	Підбиття підсумків роботи. Прийняття резолюції

Модератор:

Валентина ГОШОВСЬКА, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, доктор суспільних наук та професор гуманітарних наук Республіки Польща, Президент ГО «Академія парламентаризму», заслужений працівник народної освіти України.

Формат проведення: очно, дистанційно.

Мета: актуалізація проблем розвитку вітчизняного парламентаризму в умовах глобальних викликів.

Учасники – народні депутати України, депутати обласних та місцевих рад, Керівники інститутів НАН України, провідні науковці НАН України, керівники обласних та місцевих рад і адміністрацій, мери міст, науково-педагогічні працівники ЗВО, члени Наукової школи вітчизняного парламентаризму, представники ГО «Академія парламентаризму, представники волонтерських організацій, бізнес-організацій, здобувачі вищої освіти та викладачі КНУ імені Тараса Шевченка, інші зацікавлені особи.

Робоча мова: українська.

Питання для обговорення:

Гідність і Свобода як цінності державотворення.

Україна в нових геополітичних умовах.

Парламентаризм і повоєнне відновлення України.

Національний вимір парламентаризму.

Українська соціогуманітаристика воєнної доби.

12.00–12.05 **Відкриття**

Лариса КОМАХА, доктор філософських наук, професор, директор Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка

12.05–12.30 **Вітальні слова**

Володимир БУГРОВ, ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат філософських наук, професор, відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України

Давид АРАХАМІЯ, народний депутат України IX скликання, Голова фракції «СЛУГА НАРОДУ» у Верховній Раді України

Юрій КИСЕЛЬ, народний депутат України IX скликання

Віталій ВОЙЦЕХІВСЬКИЙ, народний депутат України IX скликання

Анатолій ПІДГОРНИЙ, голова Черкаської обласної ради

Ірина ГРИЦАЙ, заступниця начальника Дніпровської ОВА

Ігор РЕНЬКАС, мер міста Канів

Надія ГОЛДА, начальник відділу освіти виконавчого комітету Канівської міської ради

Валентина КОВАЛЕНКО, директорка Шевченківського національного заповідника, м. Канів

12.30–13.50 **Модератор**

Валентина ГОШОВСЬКА, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, доктор суспільних наук та професор гуманітарних наук Республіки Польща, заслужений професор НАДУ при Президентові України, керівник Наукової школи вітчизняного парламентаризму, Президент ГО «Академія парламентаризму», заслужений працівник народної освіти України, народний депутат України II-III скликань

Спікери

Олег РАФАЛЬСЬКИЙ, доктор історичних наук, професор, віцепрезидент НАН України, директор Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І.Ф. Кураса НАН України, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України – **Загрози Україні в нових геополітичних умовах: ризику та шляхи подолання**

Валерій СМОЛІЙ, доктор історичних наук, професор, директор Інституту історії України НАН України, академік НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України – **Українська соціогуманітаристика воєнної доби: виклики, перспективи, можливості**

Галина ЗЕЛЕНЬКО, доктор політичних наук, професор, завідувачка відділу політичних інститутів та процесів Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса, член-кореспондент НАН України – **Демократія vs автократія для повоєнного відновлення України?**

Елла ЛІБАНОВА, доктор економічних наук, професор, директор Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, академік НАН України – **Стратегічні пріоритети соціальної політики України на початку XXI століття. Теоретичне підґрунтя модернізації соціальної політики**

Костянтин ІЩЕЙКІН, доктор політичних наук, доктор медичних наук, професор, директор ДУ «Інститут медицини праці імені Ю.І. Кундієва» НАМН України, член ГО Академія парламентаризму

Олег БАТРИМЕНКО, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології філософського факультету КНУ імені Тараса Шевченка

Наталія ГОНЧАРУК, доктор наук з державного управління, професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська

політехніка» – *Модернізація публічного управління в Україні у контексті європейських цінностей*

Виступи

Віталій КОВАЛЬЧУК, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії права та конституціоналізму ННІ права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» – *Роль опозиції в демократичному парламенті: пошук балансу між легітимною владою та тиранією більшості*

Василь БУСЛЕНКО, доктор політичних наук, доцент, завідувач кафедри політології та публічного управління Волинського національного університету імені Лесі Українки – *Взаємовідносини влади та опозиції в сучасних умовах: порівняльний аспект*

Юрій ПАВЛЮТІН, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ – *Політична безпека в системі заходів із забезпечення національної безпеки України*

Тетяна СИВАК, доктор державного управління, доцент, завідувач тренінгового центру Дослідницької служби Верховної Ради України, професор кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – *Інноваційні інструменти забезпечення розвитку України в нових геополітичних умовах*

Анатолій РАЧИНСЬКИЙ, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри регіональної політики ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – *Розвиток людського капіталу як складової національного багатства України*

Тетяна ПАЛАМАРЧУК, кандидат наук з державного управління, доцент, заступник директора з наукової роботи, доцент кафедри євроінтеграційної політики ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – *Формування системи державного захисту національних цінностей в умовах глобальних викликів*

Вікторія ГУРА, кандидат економічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної роботи, доцент кафедри євроінтеграційної політики ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – *Трансформація демократичних цінностей українського суспільства та бізнесу*

Сергій ЛЕГКИЙ, кандидат економічних наук, заступник директора з науково-педагогічної роботи, доцент кафедри державного управління ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – *Необхідність формування нової парадигми управління державними фінансами*

Ольга КРАВЧУК, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри психології, філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова – *Український парламентаризм сьогодні: метаморфози у військовий час*

Віра ДЕМ'ЯНЕНКО, кандидат політичних наук, доцент, завідувачка кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі – *Вплив радянських політико-культурних стереотипів на процеси становлення і розвитку українського парламентаризму*

Вікторія СИЧОВА, доктор державного управління, професор, професор кафедри соціології управління та соціальної роботи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна – *Конфронтаційна модель взаємодії влади та парламентської опозиції: причини та наслідки*

Лідія ДАНИЛЕНКО, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, доктор суспільних наук Республіки Польща – *Утвердження цінностей демократії – необхідна умова переможного миру*

Ірина ДУДКО, доктор політичних наук, професор, професор кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Політичний плюралізм як ознака демократизму парламенту і суспільної організації (на прикладі західних демократій)**

Надія МАКСІМЕНЦЕВА, доктор юридичних наук, доцент кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Конституційний вимір вітчизняного парламентаризму щодо викликів проведення повоєнних виборів**

Лілія ГРИГОРОВИЧ, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, народний депутат України кількох скликань – **Політичний колабораціонізм: його причини та наслідки**

Володимир КРЕЙДЕНКО, кандидат наук з державного управління, доцент кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, народний депутат України IX скликання, заступник голови Комітету ВРУ з питань транспорту та інфраструктури – **Сучасні виклики для Верховної Ради України в умовах воєнного стану**

Ігор РЕЙТЕРОВИЧ, кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Представницька влада в добу геополітичної турбулентності**

Володимир ДЗЕГА, доктор філософії з публічного управління та адміністрування, викладач кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Представницька влада в умовах війни: прийняття ефективних рішень**

Юрій ВОЙТЕНКО, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі – **Змагання парламенту та Президента в Україні за лідерство в політичній системі (1991-2004 рр.)**

Тетяна ПРЯДКО, кандидат політичних наук, доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі – **Деструктивний вплив популістів на функціонування парламенту в умовах демократії**

Алла РУБАН, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі – **Громадянське суспільство і парламентаризм: детермінанти взаємозалежності**

Леся КОЦУР, кандидат історичних наук, доцент кафедри політології Університету Григорія Сковороди в Переяславі – **Свобода слова і вільні медіа в Україні: виклики воєнного сьогодення**

Євген МОТОЛИЖЕНКО, керівник відділу з міжнародної співпраці ДУ «Офіс з розвитку підприємництва та експорту» – **Значення України у становленні нової конфігурації геополітичного простору Європи (н.к. – д.держ.упр., проф. А. Рачинський)**

Олександр ЮР'ЄВ, здобувач ступеня доктор філософії 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри євроінтеграційної політики ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Нові виміри безпекового потенціалу регіону в сучасних геополітичних умовах (н.к. – к.е.н., доц. В. Гура)**

Андрій САМБУЛОВ, здобувач ступеня доктор філософії 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри євроінтеграційної політики ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Сучасні тренди енергоефективності для забезпечення національної стійкості держави (н.к. – к.е.н., доц. В. Гура)**

Дарія ЧЕПАК, радниця з питань маркетингу та комунікацій – **Поняття та актуальність застосування маркетингу в публічному управлінні** (н.к. – д. політ.н., проф. В. Гошовська)

Валерія ШИРЯЄВА, здобувачка ступеня магістр 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Виклики постконфліктної реконструкції медичних закладів України** (н.к. – д. політ.н., проф. І. Дудко)

Олена МУСІЄНКО, здобувачка ступеня магістр 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Утвердження цінностей демократії – необхідна умова переможного миру** (н.к. – д. пед.н., проф. Л. Даниленко)

Владислава КВАШЕНКО, студентка 4 курсу ФСГН (спеціальність «Політологія») Київського університету імені Бориса Грінченка – **Стратегії та виклики: імідж кандидатів у виборчих кампаніях 2010-2020 років в Україні** (н.к. – д. політ.н., доц. Л. Панасюк)

Кирило БОДЮЛ, здобувач ступеня доктора філософії 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Розкриття економічного потенціалу в системі публічного управління України** (н.к. – д. політ.н., проф. В. Гошовська)

Юрій ТУКАЛЕНКО, студент ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, військовослужбовець Збройних Сил України – **Україна в нових геополітичних умовах** (н.к. – к. держ.упр., доц. Т. Паламарчук)

Валерія БОГДАНОВА, здобувачка ступеня доктора філософії 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Роль Європейського парламенту у забезпеченні стабільності в Європі** (н.к. – д. політ.н., проф. В. Гошовська)

Павло КОНОНЕНКО, здобувач ступеня доктора філософії 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Проблематика конституційно-правового забезпечення виборчих технологій в Україні** (н.к. – к. філос. н. Л. Григорович)

Ігор НЕГУЛЕВСЬКИЙ, здобувач ступеня доктора філософії 052 спеціальності «Політологія» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка, народний депутат України ІХ скликання – **Структурна та особистісна трансформація політичного лідерства в Україні в умовах воєнного стану** (н.к. – д. пед.н., проф. Л. Даниленко)

ЮРІЙ ЛЯЩЕНКО, здобувач ступеня доктора філософії 052 спеціальності «Політологія» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Інформаційне суспільство та його вплив на ринок політичної влади в Україні** (н.к. – к. політ.н., доц. І. Рейтерович)

Василь ОРИЩУК, здобувач ступеня доктора філософії 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри публічної політики ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Цифрова трансформація України: шлях до геополітичного лідерства** (н.к. – к. пед.н., доц. Н. Ларіна)

Максим ДЕГТЯРЕНКО, здобувач ступеня магістр 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму ННІ

публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Антикризовий менеджмент як інструмент зміцнення національної єдності України** (н.к. – д.ю.н. Н. Максименцева)

Олексій ПЕРГАМЕНЩИК, здобувач ступеня магістр 281 спеціальності “Публічне управління та адміністрування” кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Зменшення корупції в парламентаризмі України** (н.к. – д. філос. В. Дзєга)

Михайло ПРЕДКО, здобувач ступеня доктора філософії 281 спеціальності «Публічне управління та адміністрування» кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Політико-управлінська еліта як чинник протидії корупції** (н.к. – д. пед.н., проф. Л. Даниленко)

Єлизавета ДОБРИКОВА, здобувачка ступеня магістр 281 спеціальності “Публічне управління та адміністрування” кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Космополітизм як основа майбутнього розвитку українського суспільства в глобалізованому світі** (н.к. – д. філос. В. Дзєга)

Ольга ПАНЧЕНКО, здобувачка ступеня магістр 281 спеціальності “Публічне управління та адміністрування” кафедри парламентаризму ННІ публічного управління та державної служби КНУ імені Тараса Шевченка – **Реформування державного управління у сфері забезпечення легітимності влади в контексті європейської інтеграції України** (н.к. – д. пед.н., проф. Л. Даниленко)

13.50–14.00 Підбиття підсумків. Прийняття резолюції

Лариса КОМАХА, директор Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор філософських наук, професор

ВІТЧИЗНЯНИЙ ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: ВИКЛИКИ В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ

*Матеріали щорічного Всеукраїнського круглого столу
до Дня ГІДНОСТІ та СВОБОДИ УКРАЇНИ
(Київ, 21 листопада 2023 р.)*

Підп. до друку 25.12.2023.

Видавець
Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Навчальна лабораторія методичного
та видавничого забезпечення навчального процесу
03057, Київ, вул. Антона Цедіка, 20.